การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปริญญานิพนธ์

ของ

ละออ แก้วสุวรรณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
พฤษภาคม 2547

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทคัดย่อ

ของ

ละออ แก้วสุวรรณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
พฤษภาคม 2547

ละออ แก้วสุวรรณ (2547), *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:อาจารย์ ดร.สุวพร เซ็มเฮง ,รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกรวมทั้งเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก และน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย กับ นักเรียนหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 757 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออก มนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า

1.ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งทางบวกและทางลบโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.505, 0.468 และ 0.482 ตามลำดับ ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยทั้ง 5 ด้านร่วมกันวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออกได้ร้อยละ 25.5, 21.9 และ 23.2 ตามลำดับ

2.ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเองและลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนชายและพบว่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนหญิง สำหรับการวิเคราะห์จากกลุ่มนักเรียนทั้งหมด พบว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นใน

ตนเอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A Study of the Relationship Between Some Factors and Assertive Behavior of Mathayom Suksa III Students

AN ABSTRACT

BY

LAOR KAEWSUWAN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Measurement
at Srinakharinwirot University
May 2004

Laor Kaewsuwan. (2004). *A Study of the Relationship Between Some Factors and Assertive Behavior of Mathayom Suksa III Students.* Master thesis, M.Ed. (Educational Measurement). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee:
Dr. Suwaporn Semheng , Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

The purposes of this research were to study the relationship between some factors and assertive behavior of mathayomsuksa III students along with score weight of some factors effecting the assertive behavior. Moreover , this research was conducted in order to compare the relationship between some factors and assertive behavior with the score weight factors affecting the assertive behavior of male and female students. The sample groups consisted of 757 mathayomsuksa III students from some schools under of The Office of Nonthaburi Educational Area Service 1 and 2 in the academic year of 2003. The samples were selected by using two-stage random sampling. The instruments for collecting the data were the questionaires on assertive behavior, human relationship, self – confidence, media influences, family relationship and future orientation.

The results of the research were as follows :

1. The correlation coefficient of some factors which was analysed from male, female and all students were positively and negatively correlated to assertive behavior with statistically significant. The multiple correlation coefficient were 0.505, 0.468 and 0.482 respectively with statistically significant at .01 level and all 5 factors had the efficiency of prediction with assertive behavior at 25.5 %, 21.9 % and 23.2 % respectively.

2. The multiple correlation coefficient of some factors with assertive behavior analysed from male and female students were different without statistically significant.

3. The beta weight of self – confidence and future orientation which were analysed from male had positively affected the assertive behavior with statistically significant at .01 level. But media influences had negatively affected the assertive behavior with statistically significant at .05 level. Analysing from

female, it was found that the beta weight of self – confidence had positively affected the assertive behavior with statistically significant at .01 level. Family relationship and future orientation had positively affected the assertive behavior with statistically significant at .05 level. But media influences had negatively affected the assertive behavior with statistically significant at .01 level. Analysing from all students, it was found that the beta weight of self – confidence, family relationship, and future orientation had positively affected the assertive behavior with statistically significant at .01 level, while media influences had negatively affected the assertive behavior with statistically significant at .01 level.

4. It was found that the score weight of some factors which affected the assertive behavior of male and female students were different without statistically significant.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ของ
นางละออ แก้วสุวรรณ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาภรณ์ หะวานนท์)
วันที่ ๒๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.สุวพร เซ็มเฮง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ เพราะได้รับความกรุณาช่วยเหลือ และการเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.สุวพร เซ็มเฮง ในฐานะประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ในฐานะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ และ อาจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์ ในฐานะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา และข้อแนะนำอันมีคุณค่า รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของปริญญานิพนธ์ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ วัญญา วิศาลาภรณ์ รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง อาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ และอาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์ทุกท่าน ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และ โรงเรียนที่นำเครื่องมือไปทดลองใช้ ขอขอบคุณนักเรียนทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวัดผลการศึกษาและวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขาวิชาการวัดผลการศึกษารวมทั้งเพื่อนร่วมงานที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจและแสดงความห่วงใยผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแก่พระคุณของบิดา มารดา และครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จด้วยดี

ละออ แก้วสุวรรณ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
จาก
“ทุนอุดหนุนและส่งเสริมปริญญานิพนธ์สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา”
จึงขอขอบพระคุณยิ่ง

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
	ตัวแปรที่ศึกษา	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	สมมุติฐานในการวิจัย	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก	7
	ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออก	7
	วัตถุประสงค์ของการแสดงออกที่เหมาะสม	11
	ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม	12
	ทฤษฎีพฤติกรรมกล้าแสดงออก	19
	รูปแบบของการแสดงออก	22
	เหตุผลที่คนไม่กล้าแสดงออกและแสดงออกแบบก้าวร้าว	23
	ระดับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม	26
	องค์ประกอบของพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม	27
	ขอบเขตของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม	28
	ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	29
	มนุษยสัมพันธ์	29
	ความเชื่อมั่นในตนเอง	39
	อิทธิพลจากสื่อ	44
	สัมพันธภาพภายในครอบครัว	52
	ลักษณะมุ่งอนาคต	57
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก	61
	งานวิจัยต่างประเทศ	61

สารบัญ(ต่อ)

บทที่ หน้า

2 (ต่อ) งานวิจัยในประเทศ..... 62

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 66
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย..... 66
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 68
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ..... 69
ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 72
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 76
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล..... 76
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 77

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 83
สัญญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 83
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 84
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 84

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 94
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย..... 94
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 96
อภิปรายผล..... 97
ข้อเสนอแนะ..... 100

บรรณานุกรม..... 102

ภาคผนวก.....
ภาคผนวก ก..... 113
ภาคผนวก ข..... 125
ภาคผนวก ค..... 135

ประวัติย่อผู้วิจัย..... 136

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมกล้าแสดงออก และ พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก..... 20

2 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม และพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก..... 21

3 เปรียบเทียบความรู้สึกและผลของการกระทำระหว่างพฤติกรรม กล้าแสดงออกที่เหมาะสมกับพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก..... 22

4 รายชื่อโรงเรียน จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย..... 67

5 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมกล้าแสดงออกของ นักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด..... 85

6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาย..... 86

7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนหญิง..... 87

8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของ ปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนทั้งหมด..... 89

9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของ ปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จาก นักเรียนชาย และนักเรียนหญิง..... 90

10 ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยบางประการที่ส่งผล ต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด..... 91

11 การเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง..... 93

12 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์..... 113

13 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง..... 114

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง หน้า

14 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ..... 115

15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว..... 116

16 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต..... 117

17 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออก..... 118

18 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์..... 119

19 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง..... 120

20 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ..... 121

21 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว..... 122

22 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต..... 123

23 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออก..... 124

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ หน้า

1 วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ 69

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

โลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีและสารสนเทศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีจุดมุ่งหมายก็คือ การพัฒนาคุณภาพของคนไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ทุกฝ่ายต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด ได้ทำ ทบทวน พิสูจน์ผล แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง พึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากใฝ่หาความรู้ได้เอง และใช้ความรู้ทางสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ รักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักตนเอง แก้ปัญหาเป็น และกล้าแสดงออก (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 13) การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งมีคุณลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี และมีทักษะสำหรับสังคมยุคใหม่หรือสำหรับแบบโลกาภิวัฒน์ โดยยึดการเรียนรู้ตามแนวการสร้างสรรค์องค์ความรู้ความสามารถด้วยตนเองโดยใช้วิธีการเรียนการสอนที่ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างบรรยากาศให้เด็กเกิดความคิดอย่างอิสระ กล้าเสนอแนวความคิดของตนเอง กล้าแสดงออก กล้าวิพากษ์วิจารณ์และแสดงเหตุผล ซึ่งการจัดสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กและเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจและค้นคว้าด้วยตนเองซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดและมีทักษะทางสังคมซึ่งจะเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติจริงในการดำรงชีวิต สามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้จริง (กรมวิชาการ. 2541 : 38)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 แนวทางการจัดการศึกษา เน้นโดยสรุปว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (สำนักนโยบาย และแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. 2542 : 12) การเรียนการสอนในยุคการปฏิรูปการศึกษาจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนรู้จักคิดเอง กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ ซึ่งแตกต่างกับการเรียนการสอนในยุคก่อน ๆ ที่ผู้เรียนจะเป็นฝ่ายรับรู้จากครูฝ่ายเดียว เด็กจึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมแบบไมตรีสัมพันธ์ (Affiliation Society) คือมีลักษณะที่เคร่งครัดต่อระเบียบ มีระบบเจ้าขุนมูลนาย และเคารพยำเกรงผู้มีอาวุโส ไม่เป็นอิสระแก่ตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นโต้แย้งผู้อื่น เพราะมีความเคารพหรือเกรงใจ ประเพณีไทยมักจะสอนให้คนว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังและปฏิบัติตามความเห็นของผู้ใหญ่โดยปราศจากข้อโต้แย้ง เยาวชนได้รับความคุ้มครองจากผู้ใหญ่ในสังคมมาก ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบตนเอง ทำให้ขาดความกล้าในการตัดสินใจ

ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ขาดลักษณะของความเป็นผู้นำ โดยเหตุนี้จึงทำให้คนไทยติดนิสัยไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าเมื่อพูดหรือทำไปแล้วจะทำให้ผู้อื่นไม่พอใจแม้ว่าตนเองจะไม่พอใจในสิ่งใดก็เก็บเอาไว้ในใจ (วีรยุทธ วิเชียรโชติ. 2523 : 35)

พฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertive Behavior) เป็นการแสดงออกถึงความคิดภายในของแต่ละบุคคล ตลอดจนความคิดเห็น และความรู้สึกต่อสิ่งที่มากระทบอย่างเปิดเผยและไม่จำเป็นต้องใช้กลไกป้องกันตน (defense mechanism) แม้กระทั่งการขอร้องหรือการปฏิเสธ แต่ตรงกันข้ามจะสามารถกระทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายในทางที่ถูกที่ควร ตลอดจนการให้เกียรติแก่กันทั้งผู้ส่งและผู้รับหรือคู่สนทนา การแสดงออกที่เหมาะสมยังเน้นถึงความเชื่อมั่นในขณะที่สื่อความหมายกับผู้อื่นว่าใช่หรือไม่ใช่ เป็นสิ่งที่คิดหรืออ้างอิงอย่างไม่คลุมเครือ (หลุย จำปาเทศ. 2533 : 126-127 ; อ้างอิงจาก Montgomery. 1987) เป็นการสื่อสัมพันธ์ที่คำนึงถึงความเท่าเทียมกัน (equality) และเห็นคุณค่าของบุคคลอื่นและของตน (หลุย จำปาเทศ. 2533 : 127 ; อ้างอิงจาก Alberti. 1986.)

โดยปกติ ธรรมชาติของมนุษย์เรานั้นมักชอบแสดงออกตามความรู้สึกที่เกิดขึ้นเสมอ คนที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกจึงเป็นผลของการป่วยเป็นโรคประสาทอันเนื่องมาจากการต้องไปกดเก็บความรู้สึกที่แท้จริงเอาไว้จนกลายเป็นนิสัยติดตัวเลยไม่รู้ว่าตัวเองมีความสามารถแค่ไหน อย่างไร ไม่รู้ว่าตัวเองคือใคร ตังเองต้องการอะไรจากชีวิตนี้บ้าง (วัลลภ ปิยะมโนธรรม. 2531 : 128) ตรงกันข้ามผู้มีสุขภาพจิตดี เป็นผู้มีคุณภาพที่ดีด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ มองโลกและผู้อื่นในแง่ดี มีการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมได้เหมาะสม สามารถเผชิญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีสัมพันธภาพที่ดีและปรับตัวอยู่ในสังคมได้ สามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่เพื่อการดำรงชีวิตภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีความสุข (ฉันทนิช อัศวนนท์. 2545 : 32)

พฤติกรรมการกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ และเป็นทักษะทางสังคมที่จำเป็นของบุคคลในการดำเนินชีวิต และยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตรงกันข้ามถ้าบุคคลไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าโต้ตอบกับบุคคลอื่น ๆ ได้ตามความรู้สึกที่เหมาะสมและแท้จริงของตนแล้วจะทำให้บุคคลนั้นอยู่ในสังคมได้ด้วยความยากลำบาก และไม่มีความสุข ดังนั้นพฤติกรรมการกล้าแสดงออกจึงเป็นพฤติกรรมที่ควรให้ความสนใจ และห่วงใยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยแห่งการแสวงหาประสบการณ์ และความอยากรู้อยากเห็น อยากลองในทุกสิ่ง อยากมีกิจกรรม มีการแสดงออก แต่เนื่องจากประสบการณ์จำกัด และขาดการยับยั้งชั่งใจแบบผู้ใหญ่ คิดเสร็จก็ตัดสินใจทำทันทีทันใด ไม่ไตร่ตรองคิดถึงผลได้ผลเสีย ดังนั้น

โอกาสที่จะแสดงออกในทางไม่ถูกต้องเหมาะสมจึงมีมากหากไม่ได้รับการแนะแนวทางที่เหมาะที่ควร (ปราณี รามสูตร. 2528 : 69)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการกล้าแสดงออก ซึ่งได้แก่มนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตจะส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางและเกิดประโยชน์อย่างสูงต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และ ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำเอาปัจจัยเหล่านี้ไปส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้เยาวชนที่เป็นวัยรุ่นมีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกที่เหมาะสม เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นกำลังที่เข้มแข็ง และเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามเพศ และรวมทั้งหมด

2.เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามเพศ และรวมทั้งหมด

3. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และ นักเรียนหญิง

4.เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง

ความสำคัญของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบว่าปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกหรือไม่และแต่ละปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากน้อยเพียงใด เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวนักเรียนเอง ที่จะได้นำเอาปัจจัยเหล่านี้มาเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมกล้าแสดงออก เพื่อจะได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ และ เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 (สังกัดกรมสามัญเดิม) จำนวน 21 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 164 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 6,752 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 (สังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม) จำนวน 757 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ แบ่งเป็น
   1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ปัจจัยบางประการ ได้แก่
      1.1.1 มนุษยสัมพันธ์
      1.1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง
      1.1.3 อิทธิพลจากสื่อ
      1.1.4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว
      1.1.5 ลักษณะมุ่งอนาคต
   1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ พฤติกรรมกล้าแสดงออก
2. ตัวแปรที่ใช้ในการเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์ แบ่งเป็น
   2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ
   2.2 ตัวแปรตามได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าน้ำหนักความสำคัญระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมกล้าแสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมาตามความรู้สึกนึกคิดทั้งทางวาจาและการกระทำโดยเปิดเผย จริงใจ ตรงไปตรงมาตามสิทธิอันพึงมีโดยมิได้ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น เมื่อแสดงออกไปแล้วปราศจากความวิตกกังวล และพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเป็นที่ยอมรับในสังคม

2. ปัจจัยบางประการ หมายถึง องค์ประกอบหรือตัวแปรที่คาดว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียน ประกอบด้วย

2.1 มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นในเชิงสร้างสรรค์ทั้งทายกาย ทางจิตที่ก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อกัน เกิดความนับถือซึ่งกันและกัน ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในสังคม

2.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่มีความมั่นใจ หรือแน่ใจหรือกล้าที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามที่ตนตั้งใจไว้ถึงแม้ว่าจะมีเหตุการณ์หรือสิ่งอื่นใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ย่อท้อ ยังคงตั้งใจกระทำสิ่งนั้นต่อไปโดยมีความมั่นใจในตนเองว่าจะสามารถทำได้ด้วยความสำเร็จลุล่วงและถูกต้องเหมาะสมพร้อมที่จะเผชิญความจริงโดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง

2.3 อิทธิพลจากสื่อ หมายถึง อำนาจหรือสิ่งที่มีผลทำให้นักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความรู้และทัศนคติในเรื่องความกล้าแสดงออกที่นักเรียนได้รับจากโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ดาราที่ชื่นชอบ และนักการเมืองเป็นต้น

2.4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว พ่อ - แม่ พี่น้อง โดยแสดงออกทางพฤติกรรม ได้แก่การแสดงความรักความเข้าใจ ความผูกพันซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล ความยืดหยุ่นในครอบครัว หรือความขัดแย้งในด้านอารมณ์เป็นต้น

2.5 ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะคาดการณ์ไกลและวางแผนเพื่อรอรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตตลอดจนการควบคุมตนเองให้รู้จักอดได้รอได้อย่างเหมาะสมไม่ต้องพึ่งพาการควบคุมจากผู้อื่น และสามารถกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความเสียสละหรืออดทนเป็นเวลานานเพื่อที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการในอนาคตได้

3.ค่าน้ำหนักความสำคัญหมายถึงค่าที่แสดงให้ทราบว่าตัวแปรอิสระในแต่ละตัวส่งผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด

4. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง นักวัดผลการศึกษา ผู้ที่มีวุฒิปริญญาโททางการวัดผลการศึกษา จำนวน 3 ท่าน และผู้ที่มีวุฒิปริญญาโททางจิตวิทยา จำนวน 2 ท่าน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี รวมจำนวน 5 ท่าน ซึ่งจะเป็นผู้ประเมินแบบสอบถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนเมื่อพิจารณาโดยรวมและจำแนกตามเพศ

2. มีปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งปัจจัย ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนเมื่อพิจารณาโดยรวมและจำแนกตามเพศ

3.ความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และ นักเรียนหญิงมีค่าแตกต่างกัน

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าแตกต่างกัน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก
    - 1.1 ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออก
    - 1.2 วัตถุประสงค์ของการแสดงออกที่เหมาะสม
    - 1.3 ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
    - 1.4 ทฤษฎีพฤติกรรมกล้าแสดงออก
    - 1.5 รูปแบบของการแสดงออก
    - 1.6 เหตุผลที่คนไม่กล้าแสดงออกและแสดงออกแบบก้าวร้าว
    - 1.7 ระดับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม
    - 1.8 องค์ประกอบของพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม
    - 1.9 ขอบเขตของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา
    - 2.1 มนุษยสัมพันธ์
    - 2.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง
    - 2.3 อิทธิพลจากสื่อ
    - 2.4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว
    - 2.5 ลักษณะมุ่งอนาคต
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก
    - 3.1 งานวิจัยต่างประเทศ
    - 3.2 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก

1.1 ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออก

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกได้มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออกไว้ด้วยกันหลายท่าน ซึ่งนักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ได้ให้

ความหมายของคำว่า "พฤติกรรมการแสดงออก" หรือ "พฤติกรรมกล้าแสดงออก" (Assertive Behavior) ไว้ดังนี้

ซานสเบอรี่ (Sansbury. 1974 : 118) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกว่า หมายถึงเป็นลักษณะหนึ่งของการแสดงความคิด และความรู้สึกต่าง ๆ ออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านภาษาท่าทางและน้ำเสียง

สมิธ (Smith. 1975 : 10) กล่าวว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเป็นความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่นตามสิทธิที่ตนมี เป็นสิทธิที่กล้าพูดกล้าแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสมิธได้รวบรวมสิทธิในเรื่องต่าง ๆ ที่คนเรามี ดังนี้

1. สิทธิที่จะตัดสินพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ของตนเอง และรับผิดชอบในสิ่งซึ่งตนเองกระทำ

2. สิทธิที่จะไม่บอกเหตุผลหรือขอโทษในสิ่งที่ตนกระทำไป

3. สิทธิที่จะตัดสินว่าตนเองจำเป็นต้องรับผิดชอบในการแก้ปัญหาของผู้อื่น หรือไม่

4. สิทธิที่จะเปลี่ยนใจตนเอง

5. สิทธิที่จะกระทำสิ่งผิดพลาดได้ โดยที่ตนเองรับผิดชอบการการะทำนั้น

6. สิทธิที่จะเปลี่ยนใจ กล่าวว่า "ฉันไม่รู้"

7. สิทธิที่จะไม่ยอมรับความปรารถนาดีจากผู้อื่น ก่อนที่จะตกลงกับเขา

8. สิทธิที่จะตัดสินใจอย่างไม่สมเหตุสมผล

9. สิทธิที่จะกล่าวว่า "ฉันไม่เข้าใจ"

10. สิทธิที่จะกล่าวว่า "ฉันไม่สนใจ"

จากสิทธิดังกล่าวทำให้บุคคลสามารถกล่าวว่า "ไม่" โดยปราศจากความรู้สึกผิดในกรณีที่บุคคลนั้นไม่ต้องการกระทำในสิ่งที่ตนเองไม่ปรารถนา

ลินดา และ อาดัมภ์ (อังศุธร ถิ่นหลวง. 2542 ; อ้างอิงจาก Linda and Adams. 1982 : 3 - 4) ได้ให้ความหมายของการกล้าแสดงออกว่า เป็นการใช้ประโยคที่เหมาะสมซึ่งแสดงออกถึงการเป็นตัวของตัวเอง การพูดอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งประกอบด้วยความซื่อสัตย์ การเปิดใจที่จะรับฟัง และการพูดเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิอันชอบธรรม

โวลเป้ (Wolpe. 1973 : 81) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรมการแสดงออกว่าเป็นการแสดงออกที่แสดงถึงสิทธิ ความรู้สึกส่วนบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมรวมไปถึงการปฏิเสธ การขอร้องที่ไร้เหตุผล การแสดงความรัก การยกย่องชมเชย และการแสดงออกถึงความรู้สึกของบุคคล

มาร์ออน (Marion. 1990 : 26-27) ได้ให้ความหมายของการกล้าแสดงออกว่าเป็นการยืนหยัดอยู่บนความถูกต้องซึ่งปราศจากการทำลายและการเห็นแก่ตัว เป็นการแสดงความรู้สึกความคิดออกมาเป็นคำพูด ซึ่งจะทำให้ผู้พูดเกิดความมั่นใจและความเป็นอิสระซึ่งนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

บาวเวอร์และบาวเวอร์ (Bower and Bower. 1976 : 4) กล่าวว่าพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม คือ ความสามารถที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกต่าง ๆ เป็นการเลือกว่าจะทำอะไร การแสดงออกถึงสิทธิของตนเองตามความเหมาะสม เป็นการเพิ่มความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับตนเองมากยิ่งขึ้น เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วย เป็นการวางแผนที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองและเป็นการขอร้องให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อต้านของเขา

แมนเทอิ (กนกนารถ มูลทรัพย์. 2542 : 22 ; อ้างอิงจาก Manthei 1992. : 26 - 27) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมว่า เป็นความสามารถในการแสดงความรู้สึกของตน และยืนยันความรู้สึกที่เกิดขึ้น แม้อยู่ภายใต้กดดัน เป็นพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกของตนอย่างตรงไปตรงมาด้วยพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีความสนใจที่จะพูดถึงสิ่งที่ตนต้องการ และยืนหยัดในคำพูดนั้น สามารถแสดงความรู้สึกของตนทั้งในด้านที่ดีและไม่ดีโดยไม่ขอโทษได้

มาดีลีนและแอลเลน (Madelyn and Allen. 1995 : 2) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงความรู้สึกของตนอย่างตรงไปตรงมาเพื่อยืนยันสิทธิของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เมื่อแสดงออกไปแล้ว ไม่มีความรู้สึกผิด มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง สามารถให้คำชมแก่บุคคลอื่น และรับคำชมจากบุคคลอื่นได้ สามารถบอกสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างตรงไปตรงมาอย่างสุภาพ โดยไม่ข่มขู่ รวมทั้งเป็นผู้ที่ไม่ตัดสินผู้อื่นด้วยความลำเอียง

อัลเบอร์ติ และเอมมอนส์ (อังศุธร ถิ่นหลวง. 2542 : 4 ; อ้างอิงจาก Alberti and Emmons. 1995 : 85 – 86) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออกว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลสามารถทำในสิ่งที่เขาสนใจ การเรียกร้องที่ปราศจากความกังวลใจ การแสดงความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมาด้วยความสบายใจ หรือกระทำตามสิทธิของตนเองและมีการพิจารณาถึงสิทธิของผู้อื่น

ซูบิชอป (Sue Bishop. 1995 : 5) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมกล้าแสดงออกว่าเป็นการแสดงความรู้สึกออกมาเป็นคำพูดด้วยความมั่นใจ ซึ่งเป็นไปในลักษณะทางบวกซึ่งเป็นตัวตนที่แท้จริงของผู้พูด และเป็นการแสดงถึงความต้องการ การแสดงความคิดเห็น ซึ่งการกล้าแสดงออกเป็นทักษะทางบุคลิกภาพของคน การกล้าแสดงออกเป็นเรื่องของประสิทธิภาพ

ในการสื่อสาร การเลือกใช้คำพูดในแต่ละสถานการณ์ รวมถึงระดับเสียง ความดังของเสียง การแสดงภาษาท่าทางและข่าวสารที่จะส่งถึงบุคคลอื่น

แลงและจาคูโบสกี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2543 : 133 ; อ้างอิงจาก Lange and Jakuboski. 1976) ได้ให้ความหมายของการกล้าแสดงออกว่าเป็นการที่บุคคลยืนหยัดเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง และเป็นการแสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก และความเชื่ออย่างตรงไปตรงมาจริงใจและแสดงออกในลักษณะที่เหมาะสมโดยไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่นนอกจากนี้การกล้าแสดงออกนั้นยังเกี่ยวข้องกับการให้เกียรติแก่ตนเอง และให้เกียรติแก่ผู้อื่น บุคคลจะสามารถแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการของตนเองหรือปกป้องสิทธิของตนเองพอ ๆ กับการให้เกียรติแก่ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่น

ละเอียด ชูประยูร และคณะ (2521 : 7) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกของความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของบุคคลตามสิทธิต่อบุคคลอื่นและเป็นการแสดงออกที่มีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับในสังคม พฤติกรรมการแสดงออกครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การกล้าแสดงความคิดเห็นแตกต่างไปจากคนอื่นๆ การกล้าแสดงออกความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้องที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่มีเหตุผลตลอดจนกระทั่งการแสดงความชื่นชมยินดีต่อบุคคลอื่นหรือยอมรับว่าตนเองบกพร่องในบางเรื่อง

พรรณราย ทรัพยะประภา (2527 : 11-12) นักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก” ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกทางด้านบวก คือความพอใจความชื่นชมยินดี ความสามารถที่จะเลือกว่าตนควรปฏิบัติอย่างไรที่จะแสดงสิทธิของตนออกมาให้ปรากฏเมื่อมีความถูกต้องเหมาะสมที่จะแสดง ที่จะสร้างความรู้สึกที่มีต่อตนเองให้แข็งแกร่งขึ้นที่จะช่วยพัฒนาความมั่นใจในตนเองให้เกิดขึ้น ที่จะแสดงความไม่เห็นด้วยเมื่อมีความคิดว่ามีความสำคัญที่จะแสดงและกำหนดหรือดำเนินโครงการต่างๆ ในการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง

หลุย จำปาเทศ (2533 : 127) สรุปการแสดงออกที่เหมาะสม (Assertion or Assertiveness) ว่าเป็นการแสดงออกที่ก่อประโยชน์แก่ตนเอง และแก่คู่สนทนา หรือผู้ติดต่อสัมพันธ์ด้วยโดยคำนึงถึงสิทธิและความเหมาะสมของทั้งสองฝ่าย การมีความเชื่อมั่น การเก็บอารมณ์ได้ การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

สุปรียา ตันสกุล (2537 : 57) ได้ให้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการกล้าแสดงออกดังนี้

1. เป็นทักษะการแสดงออกทั้งพฤติกรรม และความรู้สึกทางบวกและทางลบ เพื่อลดความวิตกกังวล

2. เป็นทักษะความสามารถของบุคคลในการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นในสังคม

3. เป็นการแสดงออกถึงสิทธิที่บุคคลมีอยู่ แต่ไม่ล่วงเกินสิทธิของคนอื่น

4. การแสดงออกเหล่านี้แสดงถึงประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาทางสังคม

5. การแสดงออกเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการยอมรับของสังคมด้วย

6. การแสดงออกที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งนำไปสู่การเสี่ยงต่อการสูญเสีย การได้รับการเสริมแรงและอาจจะได้รับการลงโทษ

สุรีย์ จันทรโมลี (2540 : 61) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกว่าเป็นการอ้างสิทธิ การใช้สิทธิ สิทธิพึงได้รับ สิทธิพึงแสดงออก การปกป้องสิทธิของตนเอง การรักษาผลประโยชน์ของตนเอง การโต้แย้งด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงโดยไม่ใช้อารมณ์ การยืนหยัด ปกป้องสิทธิตัวเองโดยไม่กังวล การกล้าแสดงออกถึงความต้องการของตนเองโดยไม่เสียความสัมพันธ์ ไม่ก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนไม่แสดงความโกรธโจมตีผู้อื่น แต่จะเป็นการพูดสื่อสารกันด้วยเหตุผล ข้อเท็จจริง ไม่ใช้กลไกป้องกันตัวเอง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2543 : 133) สรุปความหมายของพฤติกรรมการกล้าแสดงออกว่า เป็นความสามารถที่จะเสนอ หรือแสดงออกของบุคคลได้อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุดตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ และสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีการทางบวกโดยปราศจากความวิตกกังวล

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์และพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกทั้งทางด้านภาษาถ้อยคำ ท่าทางที่เหมาะสมของบุคคลที่แสดงออกแบบเปิดเผย จริงใจ ตรงไปตรงมา แสดงออกอย่างถูกต้องตามสิทธิที่จะแสดงออกอย่างถูกต้อง โดยไม่ก้าวก่ายสิทธิของบุคคลอื่นและเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการแสดงออกที่เหมาะสม

หลุย จำปาเทศ (2533 : 127-128) แบ่งวัตถุประสงค์ของการแสดงออกเป็น 4 ประการ คือ

1. เพื่อสามารถวิเคราะห์รูปแบบการแสดงออกได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม พฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงออก และพฤติกรรมการแสดงออกที่ก้าวร้าว

2. เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการแสดงออกที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานในการเข้าใจตน

3. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น การเริ่มต้นสนทนาทักทาย การขอร้อง การปฏิเสธการขอร้องที่ไม่สามารถยอมรับได้ การแสดงความคิดเห็น การตอบรับความคิดเห็น การสั่งการและการรับคำสั่ง เป็นต้น

4. เพื่อสร้างความรู้ความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ตน ซึ่งหมายถึง

1) สามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวตามที่ชอบและสนใจได้อย่างกลมกลืนนุ่มนวล

2) สามารถจะพูดเกี่ยวกับตนเองได้อย่างน่าฟังไม่ยกตนข่มท่านหรืออวดตน

3) สามารถที่จะยอมรับคำยกย่องเยินยอได้อย่างไม่เคอะเขิน

4) สามารถที่จะแสดงออกด้วยการพูดในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยได้อย่างเปิดเผยและนุ่มนวล

5) สามารถที่จะถามเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดได้ด้วยบรรยากาศที่ดี

6) สามารถที่จะปฏิเสธในสิ่งที่ปรารถนาได้ โดยไม่ทำให้ผู้ขอร้องเกิดความรู้สึกในทางไม่ดี

1.3 ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

นักจิตวิทยาด้านพฤติกรรมศาสตร์ ได้อธิบายถึงลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมที่สำคัญดังนี้

บาวเวอร์ และบาวเวอร์ (S.A Bower and G.H.Bower. 1991 : 4) ได้เสนอความคิดเห็นว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกจะสามารถแสดงพฤติกรรมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การพูดแสดงความรู้สึกที่แท้จริง (Use feeling – talk) เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกชอบและความสนใจได้อย่างไม่ขัดเขิน แทนการพูดอะไรออกมาอย่างเป็นกลางๆ สามารถที่จะใช้วาจา “ฉันรู้สึกว่า...” หรือ “ฉันคิดว่า...” ได้ในเวลาอันเหมาะสม

2. การพูดเกี่ยวกับตนเอง (Talk about Yourself) เมื่อบุคคลทำสิ่งใดที่มีคุณค่า และน่าสนใจ บุคคลนั้นสามารถที่จะพูด หรือเล่าให้บุคคลอื่นทราบได้ โดยไม่พูดโอ้อวดหรือผูกขาดการสนทนาเพียงผู้เดียว แต่สามารถที่จะเล่าถึงความสำเร็จของตนได้เมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม

3. การทักทายปราศรัย (Make greeting talk) บุคคลสามารถที่จะแสดงความเป็นมิตรกับบุคคลที่ต้องการรู้จักให้มากขึ้นได้ด้วยการแสดงความยินดีที่ได้พบเขาด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส สามารถทักทาย กล่าวว่า “สวัสดีค่ะ ดีใจที่ได้พบคุณอีก” มากกว่าที่จะกล่าวว่า “สวัสดี” หรือพยักหน้าอย่างเดียว

4. การยอมรับคำยกย่องชมเชย (Accept Complement) บุคคลสามารถยอมรับคำชมเชยได้อย่างจริงใจแทนการแสดงความไม่เห็นด้วย เช่น เมื่อมีคนชมว่า “เสื้อของคุณตัวนี้สวย” สามารถตอบได้ว่า “ขอบคุณค่ะ ดิฉันก็ชอบเหมือนกัน” ดีกว่าการกล่าวปฏิเสธ โดยถือว่าการยอมรับคำชมเป็นการให้รางวัลผู้กล่าวคำชมเชย แทนที่การพูดในลักษณะเป็นการลงโทษเขา

5. การแสดงออกทางสีหน้าได้อย่างเหมาะสม (Use appropriate Facial Talk) เป็นการแสดงออกทางใบหน้าและน้ำเสียงที่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง และสามารถสบสายตากับคู่สนทนาได้อย่างตรงไปตรงมา

6. การแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างสุภาพ (Disagree Mildly) เมื่อมีความคิดที่ไม่ตรงกัน หรือไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น โดยที่ตนเองมีความแน่ใจในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยนั้น สามารถที่จะแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างนุ่มนวล ด้วยการแสดงกิริยาบางอย่าง เช่น มองไปทางอื่น เลิกคิ้ว สั่นศีรษะ หรือการเปลี่ยนเรื่องสนทนา

7. การถามข้อมูลเพื่อความชัดเจน (Ask for Clarification) ถ้ามีคนให้คำแนะนำ สั่งสอน หรืออธิบายไม่ชัดเจน ก็สามารถที่จะขอร้องให้เขาอธิบายให้ฟังอีกครั้งให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แทนที่จะเก็บเป็นความรู้สึกสับสน ไม่เข้าใจ ท่านสามารถพูดว่า "ดิฉันยังไม่เข้าใจคำอธิบายของคุณดีนัก คุณกรุณาพูดใหม่อีกครั้ง ได้ไหมคะ"

8. การถามเหตุผลว่า ทำไม (Ask Why) เมื่อท่านถูกขอร้องให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยที่ท่านไม่ทราบเหตุผล หรือไม่พึงพอใจที่จะกระทำ ท่านสามารถที่จะใช้คำถามได้ว่า"ทำไมคุณจึงต้องการให้ดิฉันทำในสิ่งนั้นเล่าคะ" ด้วยน้ำเสียงที่สุภาพ และไม่ทำหน้าบึ้งตึงแต่ไม่ต้องยิ้ม

9. การแสดงความไม่เห็นด้วยขณะนั้น (Express Active Disagreement) เมื่อท่านมีความคิดเห็นไม่เห็นด้วย หรือไม่ตรงกับผู้อื่น โดยที่ท่านมีความแน่ใจในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยนั้น ก็สามารถแสดงความไม่เห็นด้วยได้ โดยพูดว่า "ดิฉันมีความเห็นที่แตกต่างออกไป ดิฉันมีความเห็นว่า..."

10. การพูดเพื่อรักษาสิทธิ์ของตนเอง (Speak up for Your Rights) การไม่ยอมให้ใครมาเอารัดเอาเปรียบ โดยไม่ยุติธรรม สามารถที่จะปฏิเสธได้โดยไม่รู้สึกผิด สามารถที่จะแสดงสิทธิและขอร้องให้ผู้อื่นแสดงต่อตนเองด้วยความยุติธรรม เช่น สามารถพูดได้ว่า "ดิฉันมาเข้าคิวก่อน" หรือ "กรุณาหรี่วิทยุหน่อยได้ไหมคะ" โดยไม่ทำลายสถานการณ์

11. การแสดงความมั่นคง (Be Persistent) เมื่อมีเรื่องข้องใจในเรื่องที่มีเหตุผลสมควร สามารถที่จะดำเนินการร้องทุกข์ได้ จนกว่าจะได้รับความพอใจถึงแม้จะมีผู้อื่นคอยทัดทานก็ตาม

12. การหลีกเลี่ยงการแสดงเหตุผลในทุก ๆ ความคิดเห็น (Avoid Justifying Every Opinion) ในการอภิปราย ถ้ามีใครโต้แย้งอยู่ตลอดเวลา และ คอยถามว่า "ทำไม ทำไม ทำไม" ก็สามารถที่จะปฏิเสธการตอบคำถามเพื่อที่จะยุติปัญหาเหล่านั้น โดยพูดว่า "ดิฉันมีความเห็นอย่างนี้ ดิฉันไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุผลต่อทุก ๆ สิ่งที่ดิฉันพูด ถ้าการแสดงเหตุผลมีความสำคัญต่อคุณมากคุณน่าจะหาเหตุผลดูว่า ทำไมคุณจึงไม่เห็นด้วยกับดิฉันไปเสียทั้งหมด"

13. การใช้การประสานสายตา (Eye Contact) ขณะที่สนทนากัน สามารถที่จะมองตาผู้ฟังได้ ซึ่งการประสานสายตานับว่ามีความสำคัญมากเพราะจะช่วยสะท้อนความรู้สึกจริงใจของ

ผู้พูดได้ ในขณะเดียวกันทำให้ผู้พูดรู้ว่ามีผู้ฟังมีความสนใจในเรื่องที่กำลังสนทนากันมากน้อยเพียงใด หรือผู้ฟังมีความรู้สึกอย่างไร

อัลเบอร์ติ และเอมมอนส์ (วัฒนา พันธุ์เมฆา. 2528 : 17-18 ; อ้างอิงจาก Alberti & Emmons. 1978) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของพฤติกรรมการแสดงออก ไว้ดังนี้

1. เป็นการแสดงตนออกมาให้ปรากฏ

2. เป็นการแสดงออกอย่างจริงใจ

3. เป็นการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา

4. มีลักษณะเป็นการส่งเสริมตนเอง

5. ไม่เป็นการทำร้ายความรู้สึกของบุคคลอื่น

6.บางครั้งต้องใช้คำพูดในการติดต่อสื่อสาร เช่น การพูดแสดงความคิดเห็น หรือแสดงความรู้สึก เป็นต้น

7. บางครั้งไม่ต้องใช้คำพูดในการสื่อสาร เช่น การใช้สายตา น้ำเสียง ท่าทาง การวางตัว เป็นต้น

8. มีความเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์มากกว่าที่จะเป็นลักษณะสากล

9. มีลักษณะรับผิดชอบต่อสังคม

10.เป็นลักษณะของการผสมผสานกันของทักษะที่ได้เรียนรู้มา ไม่ใช่ลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

แลงก์ และจาคูโบสกี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2543 : 133-139 ; อ้างอิงจาก Lange & Jakuboski. 1970) ได้แบ่งลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็น 6 ลักษณะ ด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. การกล้าแสดงออกขั้นพื้นฐาน (Basic Assertion) เป็นการแสดงออกเพื่อรักษาสิทธิตลอดจนความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่จำเป็นที่จะต้องอาศัยทักษะทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความเข้าอกเข้าใจ การเผชิญหน้า การชักจูง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

กรณีที่ถูกสอดแทรกในขณะที่กำลังพูดอยู่ : คุณอาจจะพูดว่า

"ขอโทษครับ ผมอยากจะขอพูดให้จบเสียก่อน"

กรณีที่นำของไปคืน : คุณอาจจะพูดว่า

"ผมอยากจะได้เงินคืนสำหรับค่าเสื้อตัวที่ผมซื้อไปนี้"

2. การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจ (Empathic Assertion) บ่อยครั้งที่คนเรามีความต้องการที่จะแสดงออกถึงความรู้สึก หรือ ความต้องการที่มากไปกว่าการแสดงออกอย่างปกติวิสัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อต้องการจะสื่อให้รู้ถึงความรู้สึกเข้าอกเข้าใจที่มีต่อบุคคลอื่น การแสดงออกในลักษณะนี้ จึงสมควรที่จะนำมาใช้ลักษณะของประโยคที่แสดงถึง

ความรู้สึกดังกล่าว จะประกอบด้วยประโยคที่บอกถึงการรับรู้ สภาพการณ์ หรือความรู้สึกของบุคคลอื่น และตามด้วยประโยคที่ยืนยันถึงสิทธิของผู้พูด เช่น

กรณีที่การประชุมกำลังดำเนินการอยู่ มีบุคคล 2 คน คุยกันด้วยเสียงอันดังรบกวนการประชุม : คุณอาจพูดว่า

"คุณอาจจะไม่รู้ตัวว่าการคุยของคุณกำลังทำให้ผมฟังการประชุมไม่รู้เรื่อง ช่วยเบาเสียงลงหน่อยได้ไหมครับ"

3. การกล้าแสดงออกในลักษณะของการเพิ่มระดับ (Escalating Assertion) ในการแสดงพฤติกรรมการแสดงออกนั้น ริมม์และมาสเตอร์ (ถวัลย์ เนียมทรัพย์.2530 : 45 ; อ้างอิงมาจาก Rimm and Master.1974) ได้เสนอไว้ว่าควรจะแสดงออกในลักษณะที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกหรืออารมณ์ทางลบให้น้อยที่สุด ในขณะเดียวกันก็ให้ได้ผลตามที่ต้องการ แต่ถ้าแสดงออกในลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังคงถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอยู่ จึงควรจะค่อย ๆ เพิ่มระดับของความเข้มของพฤติกรรมการแสดงออกขึ้นไป หรืออาจจะใช้การเน้นความมั่นคงในการพูดของตนเองก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มระดับของการกล้าแสดงออก จนอาจมีลักษณะใกล้เคียงกับความก้าวร้าว ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการแสดงถึงการกล้าแสดงออกในลักษณะของการเพิ่มระดับ

กรณีของหญิงสาว 2 คน กำลังนั่งคุยกันอยู่ในห้องหนึ่ง ชายหนุ่มคนหนึ่งเสนอตัวเข้ามาเพื่อจะซื้อเครื่องดื่มให้ หญิงสาวก็บอกว่า

"เป็นความน่ารักอย่างมากเลยที่คุณจะซื้อเครื่องดื่มให้กับเรา แต่เรามาที่นี่เพื่อจะคุยกันอย่างไรก็ตามขอบคุณมาก ๆ เลย

4. การกล้าแสดงออกในลักษณะการเผชิญหน้า (Confrontive Assertion) เป็นการกล้าแสดงออก ใช้เมื่อเห็นว่าคำพูดและการกระทำของบุคคลนั้นไม่ไปด้วยกัน การแสดงออกลักษณะนี้จะบอกอย่างเป็นวัตถุวิสัยว่าอะไรที่บุคคลได้พูดว่าจะทำ และอะไรที่บุคคลนั้นได้กระทำไปจริง ๆ และหลังจากนั้นจะบอกถึงสิ่งที่ต้องการ การแสดงออกนี้จะเป็นการพูดไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการตีความหรือประเมินค่าใด ๆ ทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น

"ผมคิดว่าเราได้มีการตกลงกันแล้วมิใช่หรือครับว่า คุณจะให้ความสนใจนักเรียนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม วันนี้ผมสังเกตเห็นว่า เมื่อมีนักเรียน 2 คน มาถามข้อมูลบางอย่างจากคุณ คุณกลับบอกว่าคุณมีสิ่งอื่นที่จะต้องทำมากกว่าที่จะมาเป็นผู้ดูแลเด็ก ซึ่งผมเห็นว่าการเอาใจใส่นักเรียนให้มากขึ้นนั้นเป็นส่วนสำคัญในงานของคุณ ผมจึงอยากจะรู้ว่าอะไรนะที่เป็นปัญหา"

5. การกล้าแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษา ผม / ดิฉัน (I – Language Assertion) ภาษา ผม / ดิฉัน มีประโยชน์อย่างมากต่อการแสดงออกถึงความรู้สึกทางลบ ไม่ว่าความรู้สึกนั้นจะเกิดจากการที่ ผู้อื่นพยายามเข้ามายุ่งเกี่ยวกับความรู้สึกหรือสิทธิส่วนบุคคล

ของเขาตลอดจนความรู้สึกทางลบอันเกิดจากการที่ผู้อื่นพยายามยัดเยียดค่านิยม และความคาดหวังของตนให้กับเขา

การกล้าแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษา ผม/ดิฉัน เป็นผลงานของ Thomas Gordon ซึ่ง Gordon เสนอว่าการแสดงออกในลักษณะดังกล่าวควรจะประกอบด้วยประโยค 4 ประโยคด้วยกันคือ

5.1 ประโยคที่บอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ผู้พูดบอกถึงพฤติกรรมของบุคคลอย่างชัดเจน)

5.2 ประโยคที่บอกถึงผลที่เกิดขึ้น (ผู้พูดบอกว่าพฤติกรรมของบุคคลมีผลต่อชีวิต หรือความรู้สึกของเขาอย่างไร อย่างเป็นรูปธรรม)

5.3 ประโยคที่บอกถึงความรู้สึก (ผู้พูดบอกถึงความรู้สึก)

5.4 ประโยคที่บอกถึงสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น (ผู้พูดบอกว่าเขาต้องการอะไร)

ตัวอย่างของการกล้าแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษาผม/ดิฉัน

กรณีของบุคคลหนึ่งแสดงถึงความรู้สึกไม่ค่อยสบายใจนักต่อพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานที่ใช้โต๊ะทำงานร่วมกันไม่ยอมจัดโต๊ะเลยปล่อยให้ของวางอยู่รกไปหมด และเขาต้องการเห็นการจัดโต๊ะให้เป็นระเบียบขึ้น (เป็นกรณีที่ผลเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน) เขาพูดว่า

"วันนี้ ผมเห็นคุณสายสมรเอารายงานของเธอมาให้ผม ซึ่งผมพบว่ามันขาดหายไปบางส่วน เพราะว่าเอกสารของผมนั้นปะปนไปกับของคุณ การจัดโต๊ะไม่เป็นระเบียบดูเหมือนว่าจะเป็นปัญหาเสียแล้วสำหรับ**ผม** และ**ผม** กำลังมีความรู้สึกที่แย่เอามากๆ **ผม**อยากจะให้คุณให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหานี้"

6. การกล้าแสดงออกและการชักจูง (Assertion and Persuation) บ่อยครั้งที่เราต้องการถามตนเองว่าจะทำอย่างไรที่จะเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ในการประชุมหรือในกลุ่มเพื่อนให้เป็นที่ยอมรับ โดยไม่แสดงความก้าวร้าวออกมา ซึ่งวิธีการที่จะเสนอความคิดในกลุ่มให้ได้ผลนั้น จะต้องพิจารณา 2 ปัจจัยหลัก นั่นคือ เวลา และลักษณะของประโยคที่พูด ซึ่งแน่นอนการพูดต้องแสดงให้เห็นถึงความจริงใจของผู้พูด

เวลาในการพูดเพื่อเสนอความคิดเห็นนั้นมีความสำคัญ แต่ก่อนที่จะต้องตัดสินใจว่าเมื่อไหร่จึงจะเสนอความคิดเห็นนั้น บุคคลควรจะตัดสินใจก่อนว่า ควรจะเอาเรื่องใดขึ้นมาเป็นประเด็นที่จะพูด ควรจะเป็นเรื่องที่อยู่ในระดับที่สำคัญ ถ้าตัดสินใจเลือกเรื่องที่ผิดพลาด ก็อาจจะจบลงที่การกล้าแสดงออก เพื่อการกล้าแสดงออกเท่านั้น จะไม่เกิดผลอะไรมากกว่านั้น และการเสนอความคิดเห็นในทุกๆ เรื่องในการประชุมก็อาจจะเกิดผลทางลบได้ นั่นคือ สมาชิกในที่ประชุมอาจจะมองว่าบุคคลที่แสดงความคิดเห็นนั้น ต้องการแสดงออกว่ารู้เรื่องไปทั้งหมด ซึ่งถ้า

ผู้พูดถูกสมาชิกในที่ประชุมตีตราดังกล่าวไปแล้ว การเสนอความคิดเห็นต่างๆ ในที่ประชุมก็จะไม่ได้รับการพิจารณาหรือไว้ใจอย่างจริงจัง แม้ว่าข้อเสนอนั้นจะมีความสำคัญเพียงใดก็ตาม

หลุย จำปาเทศ (2533 : 134-136) ได้แบ่งชนิดของการแสดงออกที่เหมาะสม 5 ประการ (Five Types of Assertion) ดังนี้

1. การแสดงออกในเหตุการณ์ทั่วไป (Basic Assertion) เป็นการแสดงออกโดยตรงถึงความเชื่อ ความรู้สึก ความคิดเห็นตามสิทธิ โดยไม่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมอื่น ๆ การแสดงออกเช่นนี้ได้แก่การเชื้อเชิญ การชักชวน การโฆษณา การตอบปฏิเสธ การแสดงการปลอบใจ เห็นใจ การขอความช่วยเหลือ การนอบน้อม ฯลฯ ดังตัวอย่างการชักชวนและการตอบปฏิเสธ

สมศักดิ์ ชวนสมศรีไปรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน

สมศักดิ์ : คุณสมศรี วันนี้ไปทานข้าวเที่ยงด้วยกันนะ

สมศรี : ไปด้วยไม่ได้ค่ะ พอดีมีนัดแล้ว

2. การแสดงออกถึงความเห็นใจ (Empathic Assertion) เป็นการแสดงแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้สึก ความต้องการที่มีอยู่ให้คู่สนทนาทราบ การแสดงออกแบบนี้จะสัมพันธ์กับการแสดงออกของคู่สนทนามากกว่าการแสดงออกแบบธรรมดา ซึ่งจะประกอบไปด้วยการยอมรับสถานการณ์ หรือความรู้สึกของคู่สนทนาตามที่เขาบอกหรือเล่าให้ฟัง การยอมรับในสิทธิของตนเอง และผู้อื่น จำเป็นต้องคำนึงเสมอ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

สุภี มีอาการถ่ายท้อง สมพรมาหาตอนเช้าทั้งสองจึงสนทนากัน

สุภี : นี่เธอฉันไม่สบายถ่ายท้องทั้งคืนเลยตั้ง 5 ครั้ง

สมพร : อย่างนั้นหรือ ขณะนี้อาการเป็นอย่างไรบ้าง ฉันจะช่วยพาไปหาหมอเอาไหม

3. การแสดงออกที่ค่อนข้างรุนแรงขึ้น ๆ (Escalating Assertion) เป็นการแสดงออกที่แสดงถึงความเข้มแข็งหรือค่อนข้างรุนแรงขึ้น ๆ กว่าปกติไปเรื่อย ๆ อาจมีอารมณ์และเนื้อหาค่อนไปทางลบบ้าง เป็นเป้าหมายก็เพื่อตอบสนองบุคคลที่บุกรุกสิทธิมากเกินไป ระดับของการแสดงออกจะค่อย ๆ เพิ่มความรุนแรงขึ้นกว่าธรรมดา แข็งกร้าวขึ้นแต่มิใช่เป็นการก้าวร้าว การแสดงออกแบบนี้มีเป้าหมายที่จะเรียกร้องสิทธิหรือต้องการปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาดังตัวอย่าง

ขณะที่ไปรับประทานอาหารกับหญิงคนรักเพื่อต้องการคุยกันตามลำพัง มีคนมาขายล้อตเตอรี่ ปฏิเสธแบบนิ่มนวลไปแล้วก็พยายามจะขายให้จนได้ ปฏิเสธด้วยน้ำเสียงธรรมดาแล้วก็ยังจะขายจนได้ครั้งแล้วครั้งเล่า ครั้งสุดท้ายจึงได้ปฏิเสธด้วยน้ำเสียงที่หนักแน่นและดังขึ้น

"ผมบอกคุณหลายครั้งแล้วว่า ไม่ต้องการซื้อและคราวนี้เป็นครั้งสุดท้ายที่จะบอกว่ายังไม่ซื้อ เพราะผมต้องการคุยกับแฟนผมเป็นการส่วนตัว ขอให้คุณไปขายคนอื่น"

4. การแสดงออกแบบเผชิญหน้ากับความเป็นจริง (Confrontive Assertion) ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการหยุดการกระทำของผู้อื่น โดยการปรึกษากันหรืออธิบายการกระทำของผู้อื่นว่าเขาทำอะไรแสดงออกมาอย่างไร ซึ่งเป็นไปตามความเป็นจริงโดยไม่ได้เป็นการประเมินผลของผู้พูดอันจะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้ความต้องการ รู้ข้อมูล เพื่อช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหา ทำให้สัมพันธภาพระหว่างกันดีขึ้น แต่ถ้าแสดงออกแบบก้าวร้าวก็จะเป็นการบีบบังคับ ควบคุม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดอารมณ์ต่อต้านได้ ดังตัวอย่าง

สามีกับภรรยา ภรรยาเห็นว่าสามีดื่มเบียร์วันหนึ่ง 3 ขวด ชวนให้ทานอาหารพร้อมๆ กับลูกก็ไม่ยอมทาน อ้างว่ายังไม่หิว ภรรยาจึงใช้เทคนิคของการแสดงออกแบบเผชิญหน้า โดยกล่าวว่า " ช่วงนี้เรารับประทานอาหารไม่พร้อมกันหลายวันแล้ว ลูกคงจะอยากคุยอะไรกับคุณบ้าง ประกอบกับการดื่มเบียร์ที่ไม่มีอาหารรองท้อง คงจะไม่ดีนักสำหรับกระเพาะอาหาร เพราะฉะนั้นไปทานอาหารพร้อม ๆ กันดีกว่า"

5. การแสดงออกโดยเปลี่ยนสรรพนามเป็น "ฉัน" (I Language Assertion)

I – Language ในที่นี้ตรงข้ามกับ You Language เป็นการพูดถึงความรู้สึกส่วนตัวของเราแทนที่จะใช้คำว่า "คุณ" (You) เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ กลับใช้คำว่า "ฉัน" (I) เพื่อแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความต้องการส่วนตัว โดยไม่ทำให้คู่สนทนาได้รับความไม่พอใจในเชิงของการตำหนิหรือคุกคามสิทธิและความรู้สึกส่วนตนของเขา เช่น

I Language : ฉันรู้สึกอึดอัดใจ ถ้าจะขอร้องให้คุณเข้าประชุมด้วยกันทุก ๆ ครั้ง ฉันรู้ว่าคุณก็คงมีงานอื่น ๆ ทำอยู่ แต่ที่ประชุมต้องการความคิดเห็นของคุณ

You Language : คุณทำไมไม่เข้าประชุม เพราะหลาย ๆ คนต้องการความคิดเห็นของคุณ คุณมัวแต่ไปทำงานอื่น ๆ จนไม่ยอมเข้าประชุม

จากตัวอย่างที่กล่าวมาความนุ่มนวลในการสื่อสัมพันธ์จะดีกว่าถ้าใช้ I Language เพราะ You Language เป็นการบ่งชี้ไปที่คู่สนทนา ทำให้คู่สนทนาหรือผู้ฟังเกิดการป้องกันตนหรือต่อต้านเพื่อเป็นการตอบสนอง

วิลลิส (Willis.1995 : 11) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมไว้ดังนี้

1. เป็นคนเปิดเผย ซื่อสัตย์ต่อตนเองและบุคคลอื่น
2. เป็นผู้ที่ฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น
3. เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพการณ์ของบุคคลอื่นได้
4. สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน โดยไม่พาดพิงถึงบุคคลอื่น
5. เป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาความยุ่งยากได้
6. สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้

7. มีความชัดเจนในจุดยืนของตนเอง โดยไม่หลีกเลี่ยงหรือโกหกตัวเอง

8. เผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดได้

9. สามารถยืนกรานพูดในสิ่งที่ตนเองต้องการได้

10. มีความเคารพต่อตนเองและต่อผู้อื่น

11. เป็นผู้ที่มีความเสมอภาคเท่ากับบุคคลอื่นและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์

12. แสดงความรู้สึกของตนเองอย่างซื่อสัตย์

13. เป็นผู้ที่ยืนหยัดความเป็นตัวของตัวเอง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมเป็นการแสดงออกที่สอดคล้องกันทั้งภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางอย่างเหมาะสม เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกเปิดเผยอย่างจริงใจ ตรงไปตรงมาอย่างเหมาะสมกับบุคคล ปราศจากการละเมิดสิทธิผู้อื่น มีความมั่นใจ มีความรู้สึกที่ดี และเข้าใจผู้อื่น เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.4 ทฤษฎีพฤติกรรมกล้าแสดงออก

เคลเล่ย์ (Kelley. 1979 : 20) อธิบายทฤษฎีพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Assertion Theory) ว่า ทฤษฎีการกล้าแสดงออกเป็นทฤษฎีการตอบสนองทางพฤติกรรมศาสตร์แบบหนึ่งที่นำมาใช้กันมากโดยการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่มีความประสงค์จะปรับพฤติกรรมของตนเอง อาจเรียกได้ว่าเป็นทฤษฎีการป้องกันสิทธิ คือ เป็นการแสดงถึงสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตนเอง โดยไม่เป็นการล่วงละเมิดหรือก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น

ลักษณะสำคัญของทฤษฎีการกล้าแสดงออกจะมีสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ปรัชญาที่แฝงอยู่ภายในทฤษฎีการกล้าแสดงออก

2. แบบพฤติกรรมการตอบสนองในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ พฤติกรรมกล้าแสดงออก พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก และพฤติกรรมก้าวร้าว

ตาราง 1 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมกล้าแสดงออก และพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก

ตัวแปร	พฤติกรรมก้าวร้าว	พฤติกรรมกล้าแสดงออก	พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก
ลักษณะของพฤติกรรม	มีอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม แสดงออกมาตรง ๆ ทำให้ผู้อื่นเสียหาย กล้าแสดงความรู้สึก	มีอารมณ์ที่เหมาะสม แน่นอน จริงใจ ถูกต้อง เชื่อมั่นในตนเอง	มีอารมณ์ไม่เหมาะสม ซ่อนเร้นปิดบัง ปฏิเสธตนเองมีการไตร่ตรอง
ความรู้สึกของผู้แสดงพฤติกรรม	ชอบการตรงไปตรงมา ค่อนข้างมาก เหยียดหยามเป็นบางครั้ง และอาจรู้สึกผิดในเวลาต่อมา	มีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง กล้าที่จะมีความรู้สึกเชื่อมั่น ยอมรับนับถือตนเองทั้งในเวลานั้น และเวลาต่อมา	ร้อนใจในขณะนั้นและอาจจะโกรธในเวลาต่อมา
ความรู้สึกของบุคคลอื่นที่เกิดจากการสื่อสารด้วยความรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อตัวผู้แสดงพฤติกรรม	รู้สึกเจ็บปวด ถูกทำร้ายจิตใจ ทำให้เสียหน้า เสียศักดิ์ศรี รู้สึกโกรธ หาทางแก้แค้นถ้ามีโอกาส	รู้สึกเห็นคุณค่าที่ได้รับการยอมรับและอยากสนทนาด้วย รู้สึกว่าเป็นผู้น่าศรัทธาทำให้เกิดการยอมรับนับถือ	รู้สึกผิด ก้าวร้าว ความรู้สึกเด่นกว่า เหนือกว่า รู้สึกน่าสงสาร ยั่วโทสะ น่าเบื่อหน่าย เกิดความโกรธ

3. พฤติกรรมตอบสนองทั้ง 3 แบบ ดังกล่าวนั้นสามารถสังเกตได้จาก

2.1 ทางอารมณ์ (Emotion) เช่น โกรธ เสียใจ ดีใจ น้อยใจ

2.2 การแสดงกิริยาท่าทาง ที่ไม่ใช้คำพูด (Nonverbal Behavior) เช่น พยักหน้า กวักมือ โบกมือ

4. โครงสร้างหรือหน้าที่ที่แตกต่างกันระหว่างพฤติกรรม 3 แบบ

5. องค์ประกอบของสถานการณ์การป้องกันสิทธิการกล้าแสดงออกที่เหมาะสม

หลุย จำปาเทศ (2533 : 130-131) ได้แสดงตารางเปรียบเทียบตัวแปรของพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก และพฤติกรรมกล้าแสดงออก ไว้ดังนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม และพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก

ตัวแปร (Variables)	Aggressive Behavior	Non-Assertive Behavior	Assertive Behavior
ลักษณะของพฤติกรรม	มีอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมแสดงออกมาตรง ๆ ทำให้ผู้อื่นเสียหาย กล้าแสดงความรู้สึก	มีอารมณ์ไม่เหมาะสมซ่อนเร้นปิดบัง ปฏิเสธตนเองมีการไตร่ตรอง	มีอารมณ์ที่เหมาะสมแน่นอนจริงใจ ถูกต้องเชื่อมั่นในตนเองกล้าที่จะแสดงความรู้สึก
ความรู้สึกของผู้แสดงพฤติกรรม	ชอบการตรงไปตรงมาค่อนข้างมาก เหยียดหยามเป็นบางครั้งและอาจจะรู้สึกผิดในเวลาต่อมา	รู้สึกเจ็บปวด กังวลใจ ร้อนใจในขณะนั้น และอาจจะโกรธในเวลาต่อมา	มีความรู้สึกเชื่อมั่นยอมรับนับถือตนเองทั้งในเวลานั้นและเวลาต่อมา
ความรู้สึกของบุคคลอื่นที่เกิดจากการสื่อสัมพันธ์ด้วย	รู้สึกเจ็บปวด ถูกทำร้ายจิตใจ ทำให้เสียหน้าเสียศักดิ์ศรี	รู้สึกผิด ก้าวร้าวหรือมีความรู้สึกเด่นกว่าเหนือกว่า	รู้สึกเห็นคุณค่าที่ได้รับการยอมรับและอยากสนทนาด้วย
ความรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อตัวผู้แสดงพฤติกรรม	รู้สึกโกรธ หาทางแก้แค้นถ้ามีโอกาส	รู้สึกน่าสงสาร ยั่วโทสะน่าเบื่อหน่ายเกิดความโกรธ	รู้สึกว่าเป็นผู้น่าศรัทธาทำให้เกิดการยอมรับนับถือ

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมกับพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก อัลเบอร์ติ และเอมมอนส์ (ลักขณา ธรรมไพโรจน์. 2524 : 16 ; อ้างอิงจาก Alberti and Emmons. 1978 : 25 – 26) ได้เปรียบเทียบในแง่การแสดงความรู้สึก และผลของการกระทำของบุคคลที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมกับพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกได้ดังตาราง

ตาราง 3 เปรียบเทียบความรู้สึกและผลของการกระทำระหว่างพฤติกรรมกล้าแสดงออก ที่เหมาะสมกับ พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก

พฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม	พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก
ในฐานะเป็นผู้กระทำ	ในฐานะเป็นผู้กระทำ
1. ส่งเสริมตนเอง	1. ไม่ปฏิเสธตนเอง ไม่กล้าทำ
2. มีการแสดงออก มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง	2. เก็บกด ไม่สบายใจ กังวลใจ
3. เป็นผู้กำหนดสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง	3. ผู้อื่นกำหนดสิ่งต่าง ๆ ให้
4. อาจประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา	4. ไม่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา
ในฐานะเป็นผู้กระทำตาม	ในฐานะเป็นผู้กระทำตาม
1. ส่งเสริมตนเอง	1. รู้สึกมีความผิดหรือรู้สึกโกรธ
2. มีการแสดงออกที่เหมาะสม	2. ไม่พอใจผู้กระทำ
3. อาจประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา	3. ได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา โดยที่ผู้กระทำได้รับความเดือดร้อน

1.5 รูปแบบของการแสดงออก (Styles of Expression)

หลุย จำปาเทศ (2533 : 128-129) แบ่งออกเป็น

1. พฤติกรรมการแสดงออกแบบก้าวร้าว (Aggressive Behavior)

2. พฤติกรรมการไม่กล้าแสดงออก (Nonassertive Behavior)

3. พฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertive Behavior)

1. พฤติกรรมการแสดงออกแบบก้าวร้าว (Aggressive Behavior) เป็นพฤติกรรมที่แสดงการต่อสู้อย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้ได้ซึ่งสิทธิ และแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกและความเชื่อในทุกวิถีทาง ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมเพราะเป็นการคุกคามสิทธิของผู้อื่นอยู่เสมอ จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของการแสดงออกแบบก้าวร้าว เป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อเอาชนะคุกคามผู้อื่นให้เสียหาย ทำให้เขาขายหน้า ด้อยค่าลง หมดความสำคัญ และไม่สามารถต้านทานได้ จะกลายเป็นผู้ด้อยกว่า และไม่มีความสามารถที่จะปกป้องสิทธิขณะที่ถูกคุกคามได้ ภาษา ท่าทาง (Non-verbal) ของผู้ที่แสดงออกแบบก้าวร้าวจะประกอบไปด้วยการจ้องมองเพื่อควบคุมผู้อื่น เสียงที่ดังไม่เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ การเสียดสีถากถาง น้ำเสียงที่แสดงความเย่อหยิ่ง ที่ทำเหมือนพ่อแม่ซึ่งคอยชี้นิ้วตลอดเวลาซึ่งภาษา TA ของ Eric Berme ใช้คำว่า I'm OK, You 're not OK คือฉันเหนือกว่าคุณนั่นเอง ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้จะไม่เป็นที่ปรารถนาของคู่สนทนาไม่ว่าคู่สนทนานั้นจะเป็นใครก็ตาม

2. พฤติกรรมการไม่กล้าแสดงออก (Nonassertive Behavior) เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการคุกคามสิทธิของตนเอง โดยการไม่กล้าแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกและความเชื่อ ก็เลยยอมให้ผู้อื่นคุกคามตนเอง การยอมรับผิดรับโทษ ยอมลดความสามารถที่มีอยู่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การยอมรับที่จะไม่ได้ตามต้องการของตนแต่ยอมรับผู้อื่นพร้อมกันนั้นก็จะพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในทุก ๆ กรณี ภาษาท่าทางที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมการไม่กล้าแสดงออกประกอบไปด้วยการหลบเลี่ยงการสบตา เอามือบังปาก จับกุมมือผู้อื่น เดิน กลับไป-กลับมา ยกไหล่ ตัวสั่น ท่าทางเก้งก้าง ทำให้ผู้ฟังสับสนไม่รู้ว่าพูดอะไร เสียงเบาเป็นโทนเดียว พูดจาลังเล ตะกุกตะกัก ปากคอสั่นเห็นได้ชัด Eric Berme ใช้คำใน TA ของเขาว่า I'm not OK, You 're OK ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้คู่สนทนาจะรู้สึกรำคาญและเห็นว่าเป็นคนมีปมด้อย

3. พฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม (Assertive Behavior) เป็นการแสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก และความเชื่อออกมาอย่างตรง ๆ ตามที่เป็นจริงได้อย่างเหมาะสม โดยไม่รุกรานสิทธิของผู้อื่น การพูดโดยปราศจากการควบคุมผู้อื่นไม่ให้ผู้อื่นขายหน้าหรือด้อยค่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมนี้เป็นการยอมรับผู้อื่น แต่ไม่คล้อยตามหรือยอมอยู่ภายใต้อำนาจของผู้อื่น หรือบุคคลที่มีสิทธิพิเศษเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นด้วยวัย ความมีอำนาจ ประสบการณ์ ความรู้ที่เหนือกว่า หรือมีความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ การแสดงออกที่เหมาะสมนี้เป็นการแสดงการยอมรับถึงความต้องการและการปกป้องสิทธิทั้งของตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมแบบนี้ จะกล้าขอร้องและปฏิเสธคำขอร้องของผู้อื่นด้วยความเชื่อมั่น แต่อยู่ในวิถีของการยอมรับในสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป้าหมายก็คือ การสื่อสารด้วยการมีความสัมพันธ์ร่วมกัน มีการให้และการยอมรับในการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม ตรงไปตรงมาไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดังนั้น การได้มาในสิ่งที่ต้องการจึงเป็นไปด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

3.1 การเน้นความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2 การคำนึงถึงสิทธิในการอยู่ร่วมกัน

3.3 การรับผิดชอบต่อผลของพฤติกรรมที่แสดงออกมา

ภาษาท่าทางที่บ่งบอกถึงการแสดงออกที่เหมาะสมจะเป็นไปด้วยความสอดคล้องสนับสนุนและเน้นในสิ่งที่พูดออกไป เสียงดังพอเหมาะกับสถานการณ์นั้น ๆ การสบตาด้วยความมีพลังเข้มแข็ง แต่ไม่จ้องมองจนคู่สนทนาไม่กล้าสบตา ตัวตั้งตรงแสดงถึงความมั่นคง รูปแบบการพูดที่ราบเรียบกระจ่างชัด เน้นคำที่สำคัญโดยไม่เคอะเขิน หรือลังเล พฤติกรรมแบบนี้ Eric Berme ใช้คำว่า I'm OK, You 're OK ซึ่ง พฤติกรรมเช่นนี้จะนำผลดีให้เกิดขึ้นแก่ทั้งสองฝ่ายของคู่สนทนา

1.6 เหตุผลที่คนไม่กล้าแสดงออกและแสดงออกแบบก้าวร้าว (Reasons Why People Act Nonassertively)

หลุย จำปาเทศ (2533 : 131-134) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ทำไมคนจึงไม่กล้าแสดงออก (Reason Why People Act Nonassertively) คนบางคนไม่ว่าจะต้องการขอร้องผู้อื่น หรือปฏิเสธสิ่งที่ผู้อื่นต้องการจากตนเอง เพราะเกินความสามารถที่ตนจะตอบสนองได้ ก็ไม่สามารถแสดงออกมาได้ตามที่ใจปรารถนา แม้ว่าสิ่งนั้นจะอยู่ภายใต้ขอบเขตหรือสิทธิที่ตนเองกระทำได้ก็ตาม ซึ่งตนก็จะเกิดความอึดอัดใจ แต่ก็ไม่สามารถแสดงออกมาตามที่ตนเองต้องการ จึงยอมเลือกเอาความอึดอัดใจ คนที่ไม่กล้าแสดงออกนี้มักเป็นคนที่มีบุคลิกภาพแบบ U Personality คือ เป็นคนขรึมไม่กล้าแสดงออก นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอีกหลายประการที่ทำให้เขาไม่กล้าแสดงออก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 เข้าใจผิดว่าการแสดงออกที่เหมาะสมแบบเข้มแข็ง เป็นการแสดงออกของคนก้าวร้าว (Mistaking firm Aggression) ทำให้เขาไม่กล้าแสดงออก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสั่งสมประสบการณ์ของเขาที่เคยมีมาในอดีต เช่น จากครอบครัว โรงเรียน และสังคมรอบข้างเชื่อในความคิดเห็นเช่นนี้แล้วอบรมสั่งสอนเขาหรือแสดงแบบอย่างที่ทำให้เขาเกิดความเข้าใจผิดดังกล่าว นอกจากนี้เป็นเพราะสังคมวัฒนธรรมก็ไม่ได้กำหนดรูปแบบการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นหลักเกณฑ์ที่เห็นได้ชัด ทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ง่ายระหว่างการแสดงออกที่เหมาะสมแบบเข้มแข็งเด็ดเดี่ยว กับการแสดงออกแบบก้าวร้าว จึงเป็นเหตุให้เกิดความสับสนขึ้นได้

1.2เข้าใจผิดว่าพฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงออกเป็นการแสดงออกที่สุภาพอ่อนโยน (Mistaking Non-Assertion for Politeness) เพราะเหตุที่เขาได้รับการอบรมสั่งสอนมาให้เป็นคนสุภาพอ่อนโยน เกรงใจผู้อื่น เพื่อการยอมรับและทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ดังนั้นทำให้เกิดการรับรู้ที่ผิดพลาดไปว่า การไม่แสดงออกเป็นความสุภาพอ่อนโยนเข้าจึงไม่กล้าที่จะแสดงออกถึงความต้องการของตนเองโดยไม่กล้าขอร้องหรือปฏิเสธผู้อื่น

1.3 ไม่ยอมรับในสิทธิส่วนบุคคล (Failure to accept personal rights) คือ ไม่ยอมรับว่าเขามีสิทธิในการที่จะแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ ออกมาตรง ๆ กลับคิดว่าถ้าแสดงให้ผู้อื่นรู้จะเป็นการเสียหน้า อับอายหรือถูกติฉินนินทาเพื่อความปลอดภัยจึงเลือกเอาการไม่แสดงออกดีกว่า

1.4 ความวิตกกังวลกลัวว่าจะเกิดผลในทางลบ (Anxiety about negative) คือ กลัวว่าการแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเอง จะทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ ทำให้เขาเสียหน้า หรือทำให้ตัวเองด้อยคุณค่า ฯลฯ จึงทำให้ไม่กล้าแสดงออกมาตรง ๆ ในที่สุดก็เลยกลายเป็นผู้ไม่กล้าแสดงออก

1.5 เข้าใจผิดว่า การไม่แสดงออกจะเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น (Mistaking Non-Assertion for being hepful) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการปฏิเสธคำขอร้องของผู้อื่นเพราะมีความเกรงใจ เกรงว่าเขาจะได้รับความผิดหวังทั้ง ๆ ที่ตนเองก็ไม่ปรารถนาที่จะทำการช่วยเหลือเพราะด้วยสาเหตุของความไม่สามารถหรือความไม่คล่องตนจึงไม่กล้าแสดงออก และผลสุดท้ายงานก็เสียหายเป็นต้น

1.6 ขาดทักษะในการแสดงออกที่เหมาะสม (Deficient skill) เป็นเพราะขาดการฝึกฝน ขาดการอบรมสั่งสอนตามแบบอย่างของการแสดงออกที่เหมาะสม ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะรู้ว่าการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นอย่างไร ไม่มีผู้แนะนำและไม่ได้รับการฝึกหัด จึงไม่กล้าแสดงออก

2. ทำไมคนจึงแสดงออกแบบก้าวร้าว (Reason Why People Act Aggressively) คนบางคนเมื่อต้องการรู้สึก หรือคิดเห็นสิ่งใด จะแสดงออกมาอย่างตรง ๆ เพื่อให้ได้ซึ่งสิ่งที่ตัวต้องการ โดยไม่คำนึงว่าคนอื่นจะรู้สึกอย่างไร ล่วงละเมิดสิทธิของเขาหรือไม่ จะสนใจแต่เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของตนเองฝ่ายเดียว คนอื่นจะเดือดร้อนหรืออึดอัดใจ เสียหน้าด้อยค่าลงก็ไม่สนใจ คนพวกนี้ส่วนมากมักเป็นพวก O Personality คือเป็นคนที่มีบุคลิกภาพที่ชอบแสดงออกแบบก้าวร้าว ดังต่อไปนี้

2.1 ความไม่มีอำนาจและการถูกควบคุม (Powerlessness and threat) คนที่แสดงออกแบบก้าวร้าวจำนวนไม่ใช่น้อย รู้สึกว่าเขาได้รับการรุกรานจากการขอร้อง หรือการกระทำของผู้อื่นทำให้รู้สึกด้อยค่า สูญเสียอำนาจ และถูกคุกคามสิทธิ จึงได้แสดงออกแบบก้าวร้าวเพื่อต้านทานการกระทำของผู้อื่น เช่น เด็กเถียงผู้ใหญ่เพราะเข้าใจว่าผู้ใหญ่ตำหนิตน

2.2 การเป็นผู้ไม่กล้าแสดงออกในครั้งก่อน ๆ (Prior Non-Assertion) ทำให้ได้รับการรุกรานสิทธิและความรู้สึกอยู่เสมอ ๆ จนในที่สุดไม่สามารถทนต่อไปได้ จึงทำให้แสดงออกมาแบบก้าวร้าว เพื่อเป็นการต่อสู้ให้ได้มาซึ่งสิทธิและความต้องการของตน บางคนอาจได้รับความก้าวร้าวจากหัวหน้าหรือผู้ที่เหนือกว่า ก็เก็บอารมณ์ไม่พอใจไว้แล้วถ่ายทอดความก้าวร้าวนั้นให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาของตน หรือผู้ที่ต่ำกว่า เป็นการชดเชยการก้าวร้าวเพื่อเป็นการหยุดการขอร้องที่จะเกิดต่อ ๆ ไป หรือบางคนไม่ยอมรับในสิทธิส่วนบุคคลทั้งของตนและของผู้อื่น กล่าวคือไม่ยอมรับว่าตนเองสามารถที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น กลัวเสียหน้า ด้อยค่าลง จึงแสดงออกแบบก้าวร้าวเพื่อให้ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการโดยไม่ต้องขอร้องผู้อื่น หรือบางคนเชื่อว่าผู้อื่นไม่มีสิทธิที่จะมาขอร้องให้ตนเองช่วยเหลือ จึงได้แสดงความก้าวร้าวต่อบุคคลที่มาขอความช่วยเหลือเพราะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของตน

2.3 การมีปฏิกริยาที่แรงเกินไป เนื่องมาจากประสบการณ์ทางอารมณ์ที่ผ่านมา (Overreaction due to past emotional Experience) ในสถานการณ์ซึ่งบุคคลเกิดความไม่พอใจ โกรธเคือง ในสถานการณ์ที่พึ่งผ่านมาและยังมีอารมณ์ขุ่นเคืองคุกรุ่นอยู่ เมื่อมาเจออีกสถานการณ์หนึ่งก็ระบายอารมณ์ที่ค้างอยู่นั้น โดยการแสดงออกแบบก้าวร้าวหรือแรงเกินไป ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือการที่แม่ไปทำงานแล้วเกิดขัดแย้งมีอารมณ์ขุ่นเคืองกลับมาบ้านพบว่าลูกดูทีวีไม่ทำการบ้านก็พาลโกรธดุว่าหรือตีลูก เป็นการระบายอารมณ์ขุ่นเคืองของตนเองโดยไม่รู้ตน

2.4 ความเชื่อที่เกี่ยวกับการแสดงออกแบบก้าวร้าว (Beliefs about skill deficits) บุคคลที่แสดงออกแบบก้าวร้าว เนื่องจากมีความเชื่อว่า การแสดงออกแบบก้าวร้าวเป็น

วิธีเดียวที่จะทำให้ตนได้รับสิ่งที่ต้องการจากผู้อื่น ครูบางคนเชื่อว่า การดุว่าหรือตีนักเรียนเป็นวิธีเดียวที่จะทำให้นักเรียนทำการบ้าน หรือทำงานตามที่ครูสั่ง

2.5 ขาดการเสริมแรงและทักษะที่ถูกต้อง (Reinforcement and skill deficts) คนที่แสดงออกแบบก้าวร้าวส่วนมากจะได้รับรูปแบบการเสริมแรงมาจากครอบครัวหรือสังคมรอบข้าง ซึ่งเมื่อเขาแสดงความก้าวร้าวก็จะได้รับในสิ่งที่ต้องการจึงทำให้เขาคิดว่าการแสดงออกแบบก้าวร้าวจะทำให้ได้ในสิ่งที่ปรารถนา เช่น พ่อแม่บางคนลูกขอเงินซื้อของเล่นก็ไม่ให้ แต่พอลูกร้องดิ้นกับพื้นจะเอาของเล่นก็ยอมซื้อให้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนหรือเสริมแรงให้ลูกเข้าใจว่าการร้องดิ้นจะได้สิ่งที่ปรารถนา ครั้งต่อไปพออยากได้อะไรก็ร้องดิ้นกับพื้น ก็ได้สิ่งนั้นอีก ทำให้ลูกเกิดการเรียนรู้ว่าการก้าวร้าวจะทำให้ได้ในสิ่งที่ตนเองปรารถนา จึงไม่เห็นรูปแบบของการแสดงออกที่ถูกต้อง ทำให้มีพฤติกรรมการแสดงออกแบบก้าวร้าวเรื่อยมา

2.6 ขาดการไตร่ตรองที่เหมาะสมก่อนการแสดงออก (Lack of thinking properly before Expression) บุคคลบางคนแสดงออกได้เร็วจากความคล่องตัวที่ผ่าน ๆ มาจนกระทั่งลืมไตร่ตรองว่า สิ่งที่กล่าวหรือแสดงออกไปนั้นเหมาะสมกับคนบางกลุ่มบางจำพวกหรือไม่ จึงเกิดการแสดงออกที่คุกคามความรู้สึกและสิทธิส่วนตนของผู้อื่น พฤติกรรมแบบนี้เป็นการปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น คนที่ต้องติดต่อกับคนระดับหนึ่งที่ต้องใช้คำพูดแรง ๆ ครั้นไปพูดกับคนอีกกลุ่มหนึ่งหรือระดับหนึ่งที่ต้องใช้คำพูดแบบเกรงใจกันให้เกียรติกัน จึงฟังดูแล้วเป็นคนก้าวร้าว เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้ตั้งใจ

1.7 ระดับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสม

การแสดงออกที่เหมาะสมนั้น มีความแตกต่างกันตามสถานการณ์และการแสดงออกของแต่ละบุคคล ซึ่ง สมากี้และแทนมิเนน (วิไล ไชยปกรณ์. 2532 : 19 ; อ้างอิงจาก Smaky and Tamminen. 1976) ได้แบ่งพฤติกรรมกล้าแสดงออกไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. พฤติกรรมกล้าแสดงออกเพียงเล็กน้อย (Minimally Assertive) ซึ่งสามารถสังเกตได้จากคำพูดและการแสดงออกมาว่ามีลักษณะไม่ยอมตามที่ผู้เคยเอารัดเอาเปรียบ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่เป็นแบบก้าวร้าว รู้ว่าตนเองรู้สึกอย่างไร ในระดับนี้ มักจะใช้ คำพูดว่า "อือ...ดี... แต่..." เพื่อโต้ตอบฝ่ายตรงข้าม

2. พฤติกรรมกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ (Confidently Assertive) ซึ่งสามารถสังเกตได้จาก น้ำเสียงที่หนักแน่น เชื่อมั่น โต้ตอบได้อย่างรวดเร็ว รู้จักที่จะใช้คำพูดที่ตรงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นโดยปราศจากการเหน็บแนม แก้แค้นฝ่ายตรงข้าม และพูดด้วยเหตุผล

3. พฤติกรรมกล้าแสดงออกร่วม (Mutualy Assertive) เป็นลักษณะที่สามารถฟัง และตอบฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเข้าใจรวมทั้งรู้ว่าฝ่ายตรงข้ามมีความรู้สึกอย่างไรนอกจากนี้ยังสามารถเผชิญหน้า (Confront) กับฝ่ายตรงข้ามที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น โกรธโดยไม่มีเหตุผล

1.8 องค์ประกอบของพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม

การแสดงออกของคนเรานั้นจะมีการแสดงออก 2 ด้าน ซึ่งทั้งสองด้านจะมีความเกี่ยวข้องกัน และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสม ได้แก่

1. การแสดงออกด้านภาษาพูด (Verbal skills)

2. การแสดงออกทางด้านภาษาท่าทาง (Non-verbal skills)

การแสดงออกด้านภาษาพูด (Verbal skills) เป็นการใช้คำพูดที่เหมาะสม และมีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะพูด คริสตอฟและเคลลี่ (อรพรรณ เวชสมุทรวารี. 2542 : 21 ; อ้างอิงจาก Chrisstoff and Kelly. 1985.) ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1..1 การกล้ากล่าวคำยกย่อง (Commendatory assertiveness) เป็นการกล้ากล่าวความรู้สึกทางด้านบวกแก่ผู้อื่น เช่น การชื่นชมและความชอบ การยกย่อง การสรรเสริญ ซึ่งกล่าวด้วยคำพูดที่จริงใจ เป็นมิตร มีท่าทีอบอุ่นและมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

1.2 การกล้ากล่าวคำปฏิเสธ (Refusal assertiveness) เป็นการกล้าพูดปฏิเสธผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็นของตนที่ไม่เห็นด้วยกับบุคคลอื่น กล้าปฏิเสธเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง เมื่อถูกละเมิดสิทธิของตนทั้งด้านความคิดและการกระทำ เป็นการยืนยันสิทธิอันชอบธรรมของบุคคล

1.3 การกล่าวคำขอร้อง (Request assertiveness) เป็นการกล้าขอร้องให้ผู้อื่นกระทำตามเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตน เช่น การขอความช่วยเหลือ การขอคำแนะนำและเหตุผล เป็นต้น สิ่งนี้มีความจำเป็นต่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกัน นอกจากนี้ ยังใช้ร่วมกับการกล้าปฏิเสธ เช่น เมื่อมีบุคคลมากล่าวให้เรากระทำในสิ่งที่ไม่ชอบ เราสามารถกล่าวคำปฏิเสธและยังสามารถขอร้องให้บุคคลนั้นเปลี่ยนหรือหยุดการกระทำสิ่งที่เราไม่ชอบได้

2. การแสดงออกทางด้านภาษาท่าทาง (Non-verbal skills) เป็นการแสดงออกที่ช่วยเสริมเนื้อหาสาระที่พูดให้น่าเชื่อถือขึ้น (วงพักตร์ ภู่พันธ์ศรี. 2523 : 37-38 ; อ้างอิงจาก Balton 1979 : Kelley 1979 : Alberti and Emmons 1986) โดยแบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

2.1 การประสานสายตา (Eye contact) เป็นการสบตาคู่สนทนาโดยตรงอย่างเหมาะสม เพื่อบอกให้ทราบถึงความรู้สึก ความในใจในสิ่งที่พูดและช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดียิ่งขึ้น แต่ไม่ใช่การจ้องหน้าจนคู่สนทนาเกิดความรู้สึกอึดอัด

2.2 การวางท่า (Body posture) เป็นลักษณะของการเผชิญหน้ากับคู่สนทนา เช่น การยืน การนั่ง ระยะห่างระหว่างคู่สนทนาที่เหมาะสม การโน้มตัวเข้าหาคู่สนทนา หรือการวางตัวให้เหมาะสมขณะสนทนา เป็นการแสดงความรู้สึกและอารมณ์ในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร

2.3 การแสดงท่าทาง (Gesture) เป็นการเคลื่อนไหวอวัยวะของร่างกายที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การใช้มือประกอบการพูด การเม้มปาก การแกว่งแขนหรือขาขณะพูด เป็นการแสดงความรู้สึกของผู้พูดและเสริมความสำคัญของคำพูดให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2.4 การแสดงออกทางสีหน้า (Facial expression) เป็นการแสดงสีหน้าให้สอดคล้องเหมาะสมกับเรื่องที่พูด หรืออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด เพื่อช่วยให้คู่สนทนาได้รับรู้ความต้องการของผู้พูดตามความเป็นจริง

2.5 น้ำเสียง (Vocal cues) เป็นระดับความดังและจังหวะของน้ำเสียงที่ใช้พูด แสดงถึงความจริงใจ อารมณ์ และความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูด ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจูงใจคู่สนทนาให้เกิดความเชื่อถือในตัวผู้พูดและสิ่งที่พูด

โวลเป้ (Wolpe. 1973 : 85) กล่าวถึงองค์ประกอบของการกล้าแสดงออกไว้ดังนี้

1. การแสดงออกทางวาจาตามความรู้สึก และประสบการณ์ของตนเองโดยไม่ต้องอ้างเหตุผล

2. การแสดงความรู้สึกทางใบหน้าให้เหมาะสมกับเนื้อหา เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

3. การแสดงความขัดแย้งโดยไม่ฝืนใจหรือคล้อยตามในเรื่องที่ตนไม่เห็นด้วย โดยแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมในการแสดงความไม่เห็นด้วย

4. การใช้สรรพนามแทนตัวเองได้มากที่สุด

5. การแสดงการยอมรับการชมเชยจากบุคคลอื่น

6. การตอบสนองอย่างเป็นธรรมชาติ และรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.9 ขอบเขตของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2539 : 151-152 ; อ้างอิงจาก Lange & Jakubowski. 1976.) อธิบายถึงพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมด้วยความเชื่อพื้นฐาน 8 ประการ ดังนี้

1. การยืนหยัดเพื่อตนเอง และการกระทำให้คนอื่นรู้จักตัวของเรานั้นเป็นการเคารพ ตนเอง และเป็นการที่จะได้รับการเคารพจากผู้อื่น

2. การพยายามใช้ชีวิตของเราอยู่ในแนวทางที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดเลย ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขใด ๆ ก็ตาม มักจะจบลงด้วยการทำให้ตนเองและผู้อื่นเจ็บปวดด้วย (เป็นวงจรของพฤติกรรมการไม่กล้าแสดงออก)

3. เมื่อเรายืนหยัดเพื่อตนเอง และแสดงความรู้สึกของเราออกมาอย่างจริงใจ หรือแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ด้วยท่าทีที่เหมาะสม ทุกคนจะได้รับประโยชน์ในระยะยาว แต่ถ้าเราไม่จริงใจต่อคนอื่น เท่ากับว่าเราไม่จริงใจกับตัวของเราเอง ทุกคนที่เกี่ยวข้องก็จะสูญเสียประโยชน์ในระยะยาว

4. ในการเสียสละความเป็นตัวของเราเอง และปฏิเสธความรู้สึกส่วนตัวของเรา มักจะนำไปสู่ความร้าวรานในความสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์ไม่สามารถจะพัฒนาต่อไปได้

5. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นและน่าพึงพอใจมากขึ้น เมื่อเราสามารถแลกเปลี่ยนการสนองตอบที่จริงใจกับบุคคลอื่น และไม่ขัดขวางบุคคลอื่นที่สนองตอบเรา

6. การไม่ให้ผู้อื่นรู้ว่าเราคิด หรือรู้สึกอย่างไร เป็นการเห็นแก่ตัวเท่า ๆ กับการไม่สนใจความรู้สึกและความคิดเห็นของคนอื่น

7. การที่เราเสียสละสิทธิส่วนตัวของเรา เท่ากับเราสอนให้บุคคลอื่นเอาเปรียบเรา

8. ในการที่เรากล้าแสดงออก และบอกบุคคลอื่นว่าพฤติกรรมของเขามีผลต่อเราเช่นใด เท่ากับว่าเราได้เปิดโอกาสให้เขาเปลี่ยนพฤติกรรม และเป็นการแสดงให้เห็นว่าเราได้ให้เกียรติแก่สิทธิของเขา ที่บอกให้เขารู้ว่าเขากำลังยืนอยู่ที่จุดใดกับเรา

ดังนั้น บุคคลควรจะสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองว่าสถานการณ์ใดที่สมควรจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม หรือ สถานการณ์ใดไม่สมควรแสดงออก ซึ่งไม่ได้หมายความว่าบุคคลจะไม่กล้าแสดงออก แต่เป็นเพราะว่าได้ประเมินสถานการณ์และคำนวณถึงผลที่จะเกิดขึ้นแล้ว พบว่า ไม่คุ้มค่ากับการที่จะแสดงพฤติกรรม

2. ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 มนุษยสัมพันธ์

2.1.1 ความหมายของมนุษยสัมพันธ์

โกศล มีคุณ (2534 : 4) ได้ให้ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่า เป็นเรื่องของความพยายามที่จะทำให้คนซึ่งต้องติดต่อเกี่ยวข้องกันเข้าใจกัน เกิดการยอมรับ และพึงพอใจ มีความพยายามที่จะแสดงออก หรือแสดงการกระทำที่ดีต่อกัน เกิดการร่วมมือในการทำงานเพื่อบรรลุจุดประสงค์ของบุคคลและกลุ่ม

จรูญ ทองถาวร (2536 : 2) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นวิชาที่ว่าด้วยศาสตร์ และศิลปะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคล เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการปฏิบัติงาน และอยู่ร่วมกันด้วยดีและมีความสุข

วิจิตร อาวะกุล (2537 : 25) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อเกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์ อันจะเป็นสะพานทอดไปสู่การสร้างมิตร ชนะมิตรและจูงใจคน รวมทั้งการสร้างหรือพัฒนาตนเองให้เป็นที่รู้จักรักใคร่ชอบพอแก่คนทั่วไปอย่างกว้างขวาง ได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่าย เป็นการสร้างตนให้เป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งแสดงให้เห็นลักษณะของการเป็นผู้นำในอนาคตอีกด้วย

จินตนา ณ สงขลา (2537 : 6) ได้ให้ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่า เป็นกระบวนการจูงใจคนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยศาสตร์และศิลปะในการเข้ากับคน ครองใจคน ทำให้เกิดความร่วมมือ ความพอใจในการทำงาน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2540 : 214) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นศิลปะในการสร้างมิตรภาพทำให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เรียม ศรีทอง (2542 : 213) กล่าวโดยสรุปว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นการศึกษาเหตุแห่งพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีอันตั้งอยู่บนฐาน

ความเข้าใจร่วมกัน การให้ การยอมรับนับถือกัน นำไปสู่ความพอใจ รักใคร่ร่วมมือ สามารถอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายของบุคคลและองค์การ

สมพร สุทัศนีย์ (2542 : 31) สรุปว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลในสังคมทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวและที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดความรักใคร่ศรัทธาช่วยเหลือ และร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายทั้งนี้เพื่อให้ตนเองมีความสุข ผู้อื่นมีความสุข และสังคมมีประสิทธิภาพ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543 : 178) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยศาสตร์และศิลปะ ในการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลและหรือระหว่างกลุ่ม โดยใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกัน และหรือร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่การงานให้สำเร็จด้วยดี และมีความสุข

เดวิส (Davis. 1967 : 5) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง เป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดวัตถุประสงค์และจูงใจให้คนในกลุ่มได้ร่วมกันทำงานอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยมีความพึงพอใจในทางจิตใจและสังคม

ดูบริน (Dubrin. 1981 : 12) ได้ให้ความหมายว่า มนุษยสัมพันธ์คือ ศิลปะและการปฏิบัติในการใช้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การและวัตถุประสงค์ส่วนตัว

ฟูลตัน (Fulton. 1982 : 24) ได้ให้ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่า คือความสามารถที่จะเข้ากับผู้อื่นได้ดี และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มีความหมาย

จากความหมายของมนุษยสัมพันธ์ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่ามนุษยสัมพันธ์หมายถึงความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างมนุษย์ที่ว่าด้วยศาสตร์และศิลป์ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน เกิดความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยความสุข

2.1.2 ประโยชน์และความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์

วิทยา เทพยา (2527 : 3) กล่าวถึงประโยชน์ของมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้ คือก่อให้เกิดความราบรื่นในการคบหาสมาคม เกิดความพอใจยินดีและร่วมมือในการทำงาน ก่อให้เกิดความเชื่อถือรักใคร่ซึ่งกันและกันเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและก่อให้เกิดความสำเร็จในกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

วิจิตร อาวะกุล (2537 : 3) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ในเรื่องมนุษยสัมพันธ์และนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นปกตินิสัยจะช่วยให้การดำเนินชีวิตได้รับการปรับปรุงดีขึ้น มนุษยสัมพันธ์ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีมีความสามัคคีในหมู่คณะทำให้บรรยากาศในการ

ทำงานราบรื่น ทำให้การติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายและมีผลดี ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ทำให้เกิดพลังร่วมในการทำงานและขจัดความขัดแย้งในกลุ่ม

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2540 : 217) กล่าวว่าผลดีของการมีมนุษยสัมพันธ์ คือ

1. เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
2. ทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะเป็นผู้ที่ผู้อื่นยอมรับ
3. เกิดความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัยทางจิตวิทยาแก่บุคคล
4. ทำให้มีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่

วิไลวรรณ วงษ์ศิลป์ (2537 : 134) กล่าวว่ามนุษยสัมพันธ์ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในสังคม คือ

1. สัมพันธ์กันโดยการรวมกลุ่ม
2. ให้มีความสำเร็จ
3. ให้มีความมั่นคง
4. ให้มีความสามัคคี

สรุปความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ ได้ดังนี้

1.เป็นสื่อที่สร้างการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างการทำงานทุกระดับชั้น เพราะการทำงานย่อมมีความสัมพันธ์กัน จึงจำเป็นต้องใช้มนุษยสัมพันธ์เป็นตัวประสานเชื่อมโยง

2. ทำให้ทุกคนปรับตัวเองเข้าคนอื่นได้

3. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้หมด จึงจำเป็นต้องใช้มนุษยสัมพันธ์ในการนำพาให้คนอื่นช่วยเหลือ

4. เป็นสื่อนำมาซึ่ง “ความรัก ความต้องการ” ซึ่งทุกคนแสวงหา

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น มนุษย์ทุกคนควรจะพัฒนาปรับปรุงการมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าของตนเอง

2.1.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

วิจิตร อาวะกุล (2537 : 46) กล่าวว่า หลักพื้นฐานของมนุษย์โดยทั่วไปของมนุษยสัมพันธ์คือการเข้าใจตนเองและเข้าใจบุคคลอื่น รวมทั้งการทำให้ผู้อื่นเข้าใจตัวเราไปในทางที่ดีและสิ่งสำคัญต้องเข้าใจธรรมชาติ

สเตน (อัมพร แต้เกษม. 2539 : 25-27 ; อ้างอิงจาก Stein. 1972) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. มนุษย์มีคุณค่าและมีความดีอยู่ในตนมาแต่กำเนิด
2. มนุษย์สามารถที่จะรับรู้ประสบการณ์ที่ตนได้รับเกี่ยวกับตนเองและโลกภายนอกตามความเป็นจริง

3. ความต้องการเชิงวิทยาของมนุษย์ อันได้แก่ ความรัก (Love) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Beloging) ความต้องการสร้างสิ่งใหม่ ๆ (Creative) และความต้องการบรรลุถึงสัจจการแห่งตน (Self-Actuatization) เป็นความต้องการที่มีมากำเนิดเช่นเดียวกับความต้องการเชิงสรีรวิทยา

4. ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ควรจะศึกษาโดยใช้มนุษย์มิใช่สัตว์อื่น ๆ มาเป็นหลักสำคัญในการศึกษา และควรจะศึกษามนุษย์ในลักษณะส่วนร่วมทั้งหมด (As a Whole)

5. แม้ว่ามนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในอดีต และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน แต่มนุษย์ก็มีแหล่งประโยชน์ที่จะใช้สำหรับการตัดสินใจและการเลือกโดยไม่จำเป็นต้องกระทำเหมือนอดีตที่ผ่านมา การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) จะเป็นสิ่งที่เขาใช้ในการตัดสินใจ

6. ทัศนคติ ค่านิยม และเป้าหมาย อันเป็นคุณลักษณะที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ จะเป็นสิ่งที่ร่วมชี้นำเกี่ยวกับการเลือก การตัดสินใจ ซึ่งจะสะท้อนถึงปรัชญาชีวิตของบุคคลนั้น

7. มนุษย์แต่ละคนมีเอกลักษณ์ของตนเองเป็นพิเศษ

เดวิส (Davis. 1967 : 15-18) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องธรรมชาติมนุษย์เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ไว้ 4 ประการ คือ

1. บุคคลย่อมมีความแตกต่างกันบุคคลแต่ละคนจะมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว(Uniqueness) นั่นคือ แต่ละคนจะแตกต่างไปจากคนอื่นในเรื่องจิตใจ สติปัญญา ร่างกาย ซึ่งหมายถึง รูปร่างลักษณะ เชื้อชาติ ความสมบูรณ์ เพศ อารมณ์และสังคม ซึ่งหมายถึง การศึกษา เศรษฐกิจ ครอบครัว วัฒนธรรม เกียรติยศชื่อเสียง ความเชื่อถือ ตลอดจนศาสนาที่ศรัทธานับถือ

ดังนั้น การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เราไม่ควรคาดหวังที่จะให้คนอื่นคิดและปฏิบัติหน้าที่เหมือนเรา ขณะเดียวกันเราก็ไม่จำเป็นต้องคิดหรือปฏิบัติเหมือนคนอื่น

2. การคำนึงถึงบุคคลในลักษณะส่วนรวมทั้งหมด (A Whole Person) บุคคลจะมีลักษณะหลาย ๆ ประการประกอบขึ้นเป็นตัวของเขาไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางกายภาพ เรื่องทางจิตใจ เรื่องชีวิตส่วนตัว เรื่องความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ฯลฯ แต่ละเรื่องมิได้แยกจากกันและจะมีผลกระทบถึงกัน เพราะทุกเรื่องจะผสมผสานเป็นตัวของเขาเองทั้งหมด ในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลนั้นเราไม่อาจเลือกติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลนั้นเราไม่อาจเลือกติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่เราจะต้องติดต่อกับบุคคลใน

3. พฤติกรรมของบุคคลจะต้องมีสาเหตุ (Caused Behavior) สาเหตุที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นเกิดแรงจูงใจในการค้นหาเป้าหมายที่ทำให้ชีวิตของเขาได้รับความสมปรารถนาและได้รับในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองซึ่งในเรื่องความปรารถนาหรือความต้องการของมนุษย์นั้น มาสโลว์ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. 2524 : 175 ; อ้างอิงจาก Maslow.1967) มีอยู่ 2 ประเภท คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) และความต้องการภายหลัง

(Metaneeds) โดยความต้องการขั้นพื้นฐานจะมีความสำคัญเป็นลำดับก่อนหลังจากขั้นต้นก่อนหลังจากขั้นต้นไปถึงขั้นสูงสุด 5 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการที่เกิดจากแรงผลักดันภายใน เพื่อความจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เช่น ความต้องการความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ฯลฯ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love And Belong Needs) เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการเป็นสมาชิกของสังคม

ขั้นที่ 4 ความต้องการมีชื่อเสียง (Esteem Needs) เช่นความต้องการได้รับการยกย่องสรรเสริญ การมีชื่อเสียง ฯลฯ

ขั้นที่ 5 ความต้องการการยอมรับในความสามารถ (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการความเข้าใจ และการยอมรับความสามารถของบุคคล ซึ่งเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

สำหรับความต้องการภายหลัง เช่น ความภูมิใจ ความดี ความสวยงาม ความมีระเบียบวินัย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นต้น จะไม่มีการแบ่งความสำคัญ ทุก ๆ เรื่องจะมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด

4. ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ตามหลักปฏิญญาสากล ซึ่งกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนข้อที่ 1 กล่าวว่า "มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิต่างมีเหตุผลและมโนธรรมซึ่งจะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมย์แห่งภราดรภาพ" (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2527 : 1) ดังนั้นในการติดต่อสัมพันธ์กับมนุษย์จึงควรกระทำด้วยความเคารพและตระหนักในศักดิ์ศรีของเขาไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครมีสถานภาพหรือฐานะอย่างไร บุคคลนั้นก็เป็นมนุษย์ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

2.1.4 คุณลักษณะและหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์

คุณลักษณะหรือหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

ชูชัย สมิทธิไกร และสมชาย เตียวกุล (2530 : 6 - 10) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์เป็นคุณลักษณะและเป็นความสามารถที่เรียนรู้และพัฒนาได้โดยการเรียนรู้และพัฒนาดังกล่าวจะต้องครอบคลุมองค์ประกอบพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ ได้แก่ การมองเห็นและยอมรับในคุณค่าความสามารถความดีงามทั้งของตนเองและผู้อื่น พร้อมที่จะส่งเสริมแต่ละบุคคลได้เติบโตงอกงามและพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดของแต่ละบุคคล

2. องค์ประกอบทางด้านการแสดงออก ได้แก่ การแสดงออกซึ่งความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล และการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 294) กล่าวว่าการปฏิบัติเพื่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน มีดังนี้

1. ต้องสร้างตัวให้มีอารมณ์เป็นผู้ใหญ่ สุขุม ใจคอหนักแน่น ไม่เป็นทาสแห่งความกลัว พึ่งตนเองไม่รุกรานใคร

2. ปรับตัวให้เข้ากับบุคคลและสถานที่

3. รู้จักจดจำสังเกต และเข้าใจคนทุกคน ทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย

4. รู้จักประนีประนอม และเสียสละเมื่อยามจำเป็น

5. รู้จักหาเหตุผลและใช้เหตุผล

6. มีความมั่นใจตนเอง รู้จักตัดสินใจด้วยความรอบคอบ

7.มนุษยสัมพันธ์ที่ดีนั้นยึดวิธีการประชาธิปไตยเป็นหลักมีความสัมพันธ์อย่างเสมอภาค

8.ทัดเทียมไม่ถือเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่เคารพและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในสิทธิและหน้าที่ของคนอื่น

9. สร้างบรรยากาศอันดีและเป็นกันเอง ยอมรับนับถือในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนของทุกคนที่ติดต่อด้วย

10. เปิดโอกาสและให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น

วิจิตร อาวะกุล (2537 : 76 – 78) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไว้ดังนี้

1. บุคลิกภาพ (Personality) รูปร่างหน้าตา การแต่งตัว การเคลื่อนไหว การพูดจา ทำให้รู้สึกว่าเป็นคนมีเสน่ห์

2. การมีท่าทางดี (Handsome) กิริยามารยาทเรียบร้อย พูดคุยสนุกสนาน มีอารมณ์ขัน

3. ความเป็นเพื่อน (Friendliness) ทำตัวเป็นกันเอง

4. มีความอ่อนน้อม (Modesty)

5. การมีน้ำใจช่วยเหลือ (Helpful)

6. การให้ความร่วมมือดี (Cooperation)

7. การมีความกรุณา (Kindness) เอื้อเฟื้อมีน้ำใจแก่ผู้ได้รับความทุกข์ยาก และคนทั่วไป

8. เป็นคนมีประโยชน์ (Contribution)

9. มีการสร้างสรรค์ (Constructive) ไม่ถ่วงหรือหน่วงเหนี่ยวความก้าวหน้าของผู้อื่น

10. การมีอารมณ์ดี (Good Emotion) การควบคุมอารมณ์และใช้ได้อย่างเหมาะสม

11.มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) เบิกบาน แจ่มใส ว่องไว กระฉับกระเฉง

12. มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อการงาน คำพูด รักษาเวลา

13. มีความอดทน (Patient) ต่อความยากลำบาก กิริยาท่าทาง การกระทำ คำพูดที่ไม่ดีของผู้อื่น

14. มีความขยันขันแข็ง (Diligent) ขยันต่อการทำงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

15. มีความพยายาม (Attempt) พยายามปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่เสมอ

16. มีปฏิภาณ (Intelligence) มีความแพรวพราวในการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

สุรพงศ์ อำพันวงษ์ (2537 : 7) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลต่าง ๆ ไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. ยิ้มแย้มแจ่มใส

2. จดจำชื่อของผู้ร่วมงานให้ได้

3. จดจำนิสัยใจคอของเพื่อนร่วมงาน

4. เป็นนักฟังที่ดี

5. ตรงต่อเวลา

6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

7. หลีกเลี่ยงการยกตนข่มท่าน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงบทบาทของตัวเราที่มีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1. รู้จักบทบาทและสถานภาพของตนเองในปัจจุบัน รับผิดชอบต่องานในหน้าที่และทำอย่างดีที่สุด

2. พัฒนาตนเองอยู่เสมอ การสนใจใฝ่หาความรู้ในงานที่ปฏิบัติจะทำให้มีความคิดกว้างไกล

3. ต้องหัดประเมินและประมาณตัวเอง รับงานที่ตนมีความสามารถและทำได้ดี

4. ต้องช่วยตนเองหรือทำงานด้วยตนเองก่อน ไม่ควรโยนความผิดให้ผู้อื่นในส่วนของความรับผิดชอบในงานของตน

5. พึงเตือนใจตนเองเสมอว่า ต้องทำงานด้วยความขยัน ฉลาด มีไหวพริบ เสียสละและอดทน

แอดเลอร์ (อัมพร แต้เกษม.2539 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Adler. 1929) ใช้คำว่า "ความสนใจสังคม" (Social Interest) แทนคำว่า "มนุษยสัมพันธ์" บุคคลมีความสนใจทางสังคมตามทัศนะของแอดเลอร์ หมายถึง บุคคลที่สนใจในความสนใจของผู้อื่น มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี ชอบสังคม ชอบให้ความร่วมมือ

คำกล่าวของแอดเลอร์สอดคล้องกับมาสโลว์ว่า ผู้ที่สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างยาวนานได้ คือ ผู้ที่บรรลุสัจจการแห่งตน (Self – Actualization) แล้ว ซึ่ง คอร์ซินีและมาร์เซลล่า (อัมพร แต้เกษม.2539 : 37 ; อ้างอิงมาจาก. Corsini & Marsella. 1983) กล่าวว่า บุคคลที่บรรลุสัจจการแห่งตนคือ บุคคลที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความต้องการที่ตนขาดแคลนอยู่ แต่จะมุ่งไปข้างหน้าอย่างสร้างสรรค์ เช่น การมุ่งไปที่ความจริง ความงาม

ความซื่อสัตย์ ความสัมพันธ์ที่ดีและสันติภาพ ความอิสระเสรี และความเป็นตัวของตัวเอง การยอมรับตนเองและผู้อื่น และมีความสนใจสังคม เป็นต้น

เบลและเดลี่ (Bell and Daly. 1984 : 91 – 115) ได้ศึกษาวิธีการที่จะเข้ากับผู้อื่นหรือวิธีการที่ทีตนให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น สรุปได้ดังนี้

1. มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว (Altruism)

2. เป็นผู้นำ (Assume Control)

3. ทำตนเสมอภาค เหมือนหรือเท่าเทียมกันกับผู้อื่น (Assume Equality)

4. ทำตัวตามสบายง่าย ๆ (Comfortable Self)

5. เป็นผู้ตาม (Concede Control)

6. รักษามารยาทในการพูด (Conservational Rule – Keeping)

7. เป็นคนคล่องแคล่ว กระตือรือร้น (Dynamism)

8. กล้าเข้าสังคม (Elicit Other's Disclosures)

ซาสซ์ (สายใจ อาจองค์. 2545 : 29 ; อ้างอิงมาจาก. Sasse. 1978 : 115 – 121) กล่าวถึง ขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ 4 ขั้น คือ

1. เป็นกันเอง

2. เปิดเผยตัวเอง

3. เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

4.สนองความต้องการ

จอห์นสัน (Johnson. 1986 : 7-8) กล่าวถึง ทักษะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ดังนี้

1. รู้จักและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ

3. ยอมรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

4. การแก้ไขข้อขัดแย้งและการแก้ปัญหาความสัมพันธ์

2.1.5 เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์

สมพร สุทัศนีย์ (2542 : 130 – 133) ได้ให้ความหมายของเทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์ว่า หมายถึง กลวิธีในการติดต่อสัมพันธ์เพื่อสร้างความประทับใจให้เกิดแก่คนทั่วไปในสังคม ดังนี้

1. ยิ้มแย้มแจ่มใส แม้ว่าบุคคลที่เรายิ้มด้วยเขาจะไม่ยินดียินร้าย ก็จงพยายามต่อไป

2. พยายามศึกษาบุคคลอื่นให้ลึกซึ้ง ศึกษาภูมิหลังของเขาว่าเป็นคนภูมิภาคใด นับถือศาสนาอะไร เรียนจบอะไร มีปมเด่น ปมด้อยอย่างไร เพื่อจะได้ปรับตัวให้เข้ากับเขาได้ง่าย โดยเฉพาะจะทำให้เราระวังการพูดจาไม่ให้กระทบปมด้อยของเขาและเลือกปมเด่นของเขามาพูด

3. รู้จักฟังให้มากกว่าการพูด การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูดทำให้บุคคลพอใจ เพราะเขารู้สึกว่าเขาได้รับความสำคัญ และการฟังทำให้เราได้รับประโยชน์มาก

4. ศึกษาสภาพแวดล้อมในสังคมหรือในการทำงาน เพื่อให้ทราบว่าใครมีความขัดแย้งกับใคร จะได้ระมัดระวังตัวไม่พูดเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะการพูดเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจได้

5. ให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น วิธีการที่แสดงว่าผู้อื่นสำคัญ มีดังนี้

5.1 พูดให้คนอื่นรู้ว่าเขาเก่ง ดี ร่ำรวย มีเกียรติ หรือเป็นคนสำคัญ

5.2 แสดงกิริยาสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อเขา

5.3 ให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เขา ให้โอกาสในการทำสิ่งต่าง ๆ ก่อนตัวเราเสมอถ้าทำได้

5.4 ปฏิบัติต่อผู้อื่นเยี่ยงบุคคลพิเศษ เช่น ให้นั่งเก้าอี้ที่ดีที่สุดเท่าที่มีอยู่เป็นต้น

6. ไม่ควรทำตัวเด่นเกินไปหรือทำตัวเป็นผู้รอบรู้ แล้วแสดงความรู้ความสามารถไปหมดทุกเรื่อง ทำให้กลายเป็นคนดี "น่าหมั่นไส้" คนอื่นไม่ชอบหน้าและการทำตัวเช่นนี้บางครั้งเป็นการทำงานข้ามหน้าผู้อื่นเพราะความอยากแสดงออกทำให้เป็นอันตรายยิ่ง

7. ไม่ควรมีความมั่นใจจนเกินไป การแสดงความมั่นใจจนเกินไป คือจะไม่ยอมแพ้ใครไม่ค่อยจำนนในเหตุผลของผู้อื่น ส่วนมากเป็นลักษณะการแสดงความคิด คนที่มีความมั่นใจจนเกินไปจะกลายเป็นคนกล้าคิด กล้าทำ จนทำให้กลายเป็นคนดื้อดึง ก้าวร้าว ไม่มีคนชอบ การแก้ไข คือ ควรคิดว่ามีอีกหลายอย่างที่เราไม่รู้ คิดว่าคนอื่นจะต้องเก่งกว่าเรา ทำเป็นยอมเขาบ้างเพื่อจะได้รับความรักจากคนอื่น ๆ

8. ควรวางตัวให้เหมาะกาลเทศะ และบุคคล ตัวอย่างของการรู้จักกาลเทศะ คือควรจะรู้ว่าเวลานั้นเป็นเวลาที่เศร้าโศก ดีใจ หรือสนุกสนาน และควรรู้ว่าสถานที่นั้นเป็นงานศพ งานเลี้ยงสังสรรค์ หรืองานพิธี สำหรับการรู้จักบุคคลนั้น คือ ต้องรู้ว่าบุคคลนั้น คือใคร มีฐานะตำแหน่งอะไร อยู่ในภาวะอย่างไร ควรจะทำตัวอย่างไร

9. สร้างความประทับใจในการพูด เช่น สนใจเรื่องเดียวกับผู้ฟัง มีอารมณ์ขัน มีความจริงใจต่อกัน พูดในสิ่งที่ดี พูดจาสุภาพอ่อนหวาน ไม่พูดคุยเรื่องของตนเองมากเกินไป รู้จักชมเชยยกย่องผู้พูดบ้าง

10. รู้จักต้อนรับผู้อื่นเสมอไม่ว่าผู้นั้นจะไปหาเยี่ยมเยียนที่บ้าน หรือเดินเข้ามาในที่ที่เรากำลังนั่งอยู่ เช่น รู้จักเชิญให้เข้ามาในกลุ่ม หรือเชิญให้นั่งในที่อันควร

11. รู้จักบริการ สงเคราะห์ช่วยเหลือในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ

12. แสดงความเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่น

13. รู้จักการให้ ให้ทั้งความรัก ความเห็นใจ ให้อภัย ให้ความช่วยเหลือ และให้สิ่งของตามสมควร

14. สนใจผู้อื่นและผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เช่น บิดามารดาของเพื่อน เป็นต้น

15. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

16. มีความจริงใจต่อผู้อื่น เช่น ทำตามที่พูดไว้เสมอ

17. ยกย่องให้เกียรติแก่ผู้อื่นตามโอกาสอันควร

18. ไม่แสดงอำนาจเหนือผู้อื่น

19. มีความเกรงใจเช่น ไม่ถามเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น ไม่ยืมของใช้ของผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

20. มีสามัญสำนึก คือ รู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควร ได้แก่ รู้ว่าควรพูดบางเรื่องกับคนบางคนหรือควรปฏิบัติต่อผู้อื่นเช่นนั้นหรือไม่ เช่น จัดห้องทำงานให้พนักงานที่สูงอายุอยู่ชั้น 4 จัดห้องทำงานให้พนักงานวัยหนุ่มสาวอยู่ชั้น 1 เป็นต้น

21. เมื่อเป็นฝ่ายผิดต้องยอมรับผิด

22. ยอมแพ้เสียบ้าง การยอมแพ้มิได้หมายความว่าเป็นฝ่ายผิด แต่ยอมแพ้เพื่อให้ผู้อื่นสบายใจ นอกจากนี้การยอมแพ้ไม่ทำให้เกิดการโต้เถียง

23. ไม่จับผิดผู้อื่น ถ้าผู้อื่นทำผิดเล็ก ๆ น้อย แสร้งทำเป็นไม่เห็นเสียบ้าง

24. แสดงน้ำใจต่อผู้อื่น ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นเพื่อนของเราหรือไม่ ถ้ามีโอกาสก็ควรแสดงน้ำใจบ้าง

25. มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เช่น หยิบปากกาออกมาจดข้อความที่เพื่อนฝากบอกผู้อื่น เป็นต้น

26. มีความเป็นกันเอง คือรู้จักทักทายปราศรัย และทำตัวง่าย ๆ ไม่เจ้าระเบียบจนเกินไป ไม่ทำตนให้ผู้อื่นรู้สึกเกรงกลัว ห่างเหินหรือไม่อยากเข้าใกล้แต่ควรทำตัวให้ผู้อื่นรู้สึกว่าเมื่ออยู่ใกล้เราแล้วทำให้เขาสบายใจ

27. เปิดเผยในระดับที่เหมาะสม

28. มีมารยาทในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น พื้นฐานสำคัญของมารยาท คือ ความสุภาพอ่อนน้อมและสำรวม (สมพร สุทัศนีย์. 2542 : 133 ; อ้างอิงจาก สมศรี สุกุมลนันท์. 2535 : 57 - 59) คนที่สุภาพอ่อนน้อม สำรวมและรู้จักระมัดระวังกิริยาวาจาย่อมทำให้คนอื่นพอใจได้

29.สังเกตความต้องการของผู้อื่นและให้ในสิ่งที่เขาต้องการตลอดจนสังเกตอารมณ์ความรู้สึกเพื่อจะได้ตอบสนองให้สอดคล้องกับอารมณ์ได้ เช่น เมื่อสังเกตเห็นว่าเพื่อนรู้สึกผิดหวังเนื่องจากไม่มีใครเลือกเธอเป็นหัวหน้า เราก็ควรปลอบใจ

30. อดทนและควบคุมอารมณ์ได้

31. รู้จักขออภัย เมื่อทำอะไรพลาดพลั้งหรือล่วงเกินผู้อื่นก็ควรขออภัย

32. ร่าเริงแจ่มใส และมองโลกในแง่ดี

33. ไม่พูดเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น

34.ไม่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกว่าเราเป็นคนเอาเปรียบ เช่น ในการรับประทานอาหารด้วยกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ถ้าหากเราไม่สามารถเฉลี่ยเงินให้เท่า ๆ กับผู้อื่นได้ ก็ควรหาทางทำอย่างอื่นเป็นการทดแทน อาจจะเป็นการทำงานทดแทนก็ได้

35. คล้อยตามหรือเห็นดีเห็นงามกับความคิด ความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น เช่น พูดว่า "ดิฉันเห็นด้วยกับคุณ" "ดิฉันก็คิดเหมือนคุณ" "ดิฉันก็ชอบเหมือนกัน" เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้น บุคคลจะต้องรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักการให้อภัย เห็นความสำคัญของผู้อื่น ไม่เป็นคนโอ้อวดยกตนข่มท่าน เป็นต้น

2.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง

2.2.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

สมุท ศิริโข (2522 : 296 – 297) ได้กล่าวถึงความเชื่อมั่นในตนเองไว้ว่า เป็นความรู้สึกสามัญ และเป็นประโยชน์ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่แผนการดำเนินงาน สร้างชีวิตบุคคลใดที่แสดงความเชื่อมั่นในตนเองออกมาในสมรรถภาพแห่งการปฏิบัติงานย่อมชักจูงให้บุคคลอื่นมีความเชื่อมั่นตามได้ และความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นพลังในการต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ

สมิต อาชวนิจกุล (2533 : 92 – 94) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จในด้านการกล้าแสดงออก การพึ่งตนเอง การรู้จักนับถือตนเอง มีความคิดอ่านเป็นของตัวเอง ไม่ตกเป็นทาสความคิดผู้อื่น มีความกล้าหาญ ไม่ท้อถอยเมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ

ฉันทนา ภาคบงกช (2533 : 1) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า โดยทั่วไปจะมีความกล้าในการแสดงออก กล้าตัดสินใจ และมีความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ และมีความรับผิดชอบในหน้าที่สูง

กรมวิชาการ (2537 : 1) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า เป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนเราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ ช่วยให้คนเรามีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และภาคภูมิใจ สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคงอันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต

สมิท (นริสา พัฒนรัฐ. 2540 : 7 ; อ้างอิงจาก Smith. 1961 : 185) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง การพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง หรือการยอมรับตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีในบุคคลใดมากน้อยเพียงใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างตนตามอัตภาพกับตนตามปณิธาน ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมากจะเป็นเหตุให้ตนรู้สึกว่าไม่มีค่า ไม่เหมาะสม และไม่พึงพอใจในตนเอง อันหมายถึงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่นใจ และชอบพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ

แบร์ (Blair. 1968 : 138) กล่าวว่า คนที่ยอมรับสภาพใหม่ ๆ ที่ตนประสบโดยปราศจากความกลัว ความล้มเหลว จะเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่เสมอ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก กล้ากระทำโดยไม่ลังเล กล้าเผชิญความจริง ยอมรับความจริง สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เป็นคนมีเหตุผล ไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง

2.2.2 ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเอง

สวนา พรพัฒน์กุล (2520 : 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองตอนหนึ่งว่าเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมความสำนึกในหน้าที่พลเมือง หรือความสำนึกในทางการเมืองประการหนึ่งคือ ความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงว่า บุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความหมายต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ทุกคนกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่อทุกสิ่งที่เกี่ยวกับชีวิตตนและความอยู่รอดของสังคม

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 26) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้นำ เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อารี เกษมรัติ (2533 : 26) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองจะส่งผลให้เด็กกล้าคิดและกล้าทำในสิ่งต่าง ๆด้วยความมั่นใจและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

สมาคมการศึกษาเด็กแห่งอเมริกา (ภิรดา กิจพัฒนเจริญ. 2543 : 9 ; อ้างอิงจาก Child Study Asssociation of America. 1952 : 185 – 186) แสดงความคิดเห็นไว้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นกับเด็กที่ประสบผลสำเร็จในการกระทำสิ่งต่าง ๆ เสมอ ๆ บุคคลยิ่งประสบความสำเร็จมากเท่าไรย่อมทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นเท่านั้น เมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองเขาจะรู้สึกว่าตัวเองไม่ถูกข่มขู่จากคนอื่น ทำให้ความยุ่งยากใจต่าง ๆลดลงไปหรือหมดไป อันเป็นผลให้มีความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นสามารถรับฟังความคิดเห็นหรือค่านิยมของผู้อื่นได้ด้วย

ภิรฎา กิจพัฒนเจริญ (2543 : 10) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถรับฟังความคิดเห็นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์และเป็นตัวของตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ทุกคนกล้าแสดงออก และเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อบุคคล ดังนั้นควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กเพราะจะทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมกล้าแสดงออกในเด็กได้

2.2.3 ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม (2510 : 147) กล่าวว่า ผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกภาพที่ดีมองโลกในแง่ดี มีความรู้สึกปลอดภัย และกล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเอง มีความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

วินัย ธรรมศิลป์ (2527 : 4 – 5) ได้เสนอลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ ดังนี้

1. มีจิตใจมั่นคง
2. กล้าแสดงออก
3. มีความเป็นผู้นำ
4. กล้าตัดสินใจ
5. กล้าเผชิญความจริง
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ทัณฑิมา ระเบียบดี (2529 : 5) ได้เสนอลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ ดังนี้

1. ความกล้าแสดงออก
2. การไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยไร้เหตุผล
3. ความสามารถคิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้
4. ความรับผิดชอบในการให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำงาน
5. ความเพียรพยายามเพื่อสู่เป้าหมาย
6. ความสามารถแก้ปัญหาได้

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 4) ได้เสนอลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ ดังนี้

1. กล้าแสดงออก
2. การพึ่งตนเอง
3. การเป็นตัวของตัวเอง
4. การมีความรับผิดชอบ
5. การมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี

ศรีสุดา คัมภีร์ภัทร (2534 : 29) กล่าวว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นผู้ที่กล้าคิด กล้าพูด กล้ากระทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบอิสระ จิตใจมั่นคง กล้าเผชิญความจริงรวมทั้งมองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี

วาสนา เจริญสอน (2537 : 21) กล่าวว่า เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นผู้ที่กล้าคิดกล้าพูด กล้ากระทำอย่างมีเหตุผล จิตใจมั่นคง กล้าเผชิญความจริงมีความมั่นใจที่จะ

กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จตามที่ต้องการ รวมทั้งมองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบ และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองประกอบด้วย มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีจิตใจมั่นคง เป็นตัวของตัวเอง กล้าเผชิญความจริง กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

2.2.4 ปัจจัยในการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 23 – 24) กล่าวว่า ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็กนั้น นอกจากสถาบันครอบครัวแล้วสถาบันทางการศึกษายังเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีส่วนในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้กับเด็ก ครูจึงสร้างบรรยากาศที่ช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นด้วยการแสดงความเป็นมิตรกับเด็ก พูดกับเด็กอย่างเป็นกันเอง อดทนที่จะฟังเขาพูดอย่างตั้งใจ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่และยอมรับในความสามารถที่เด็กมีอยู่ต่างกัน โดยไม่เปรียบเทียบความสามารถของเด็กกับคนที่มีความสามารถเหนือกว่าแต่ควรยกย่องหรือชี้ให้เด็กแต่ละคนเห็นว่าทุกคนก็มีความสามารถพิเศษเฉพาะแตกต่างกัน ควรแสดงความสามารถของตนให้เต็มที่

ศรีสุดา คัมภีร์ภัทร (2534 : 22) กล่าวว่า ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูให้ความรักและความอบอุ่น รวมทั้งให้โอกาสเด็กกระทำสิ่งต่างๆ สถาบันการศึกษาเป็นอีกสถาบันหนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญในการจัดบรรยากาศและกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กฝึกฝนให้ความรักความอบอุ่น ความเป็นกันเองและให้ความเป็นมิตร รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ ยอมรับในความสามารถของเด็กแต่ละคนโดยไม่เปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น

นิตินันท์ วิชิตชลชัย (2535 : 16) กล่าวว่า สถาบันครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิต รวมทั้งการได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างของเด็กยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองเป็นอย่างมาก

สุพรพิศ คมขำ (2535 : 25) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กไม่ว่าเด็กนั้นจะปกติหรือบกพร่องทางการได้ยินก็ตาม การฝึกให้เด็กมีระเบียบ รู้จักกฎเกณฑ์ของสังคม รู้จักควบคุมตนเอง รู้จักการเป็นผู้ให้ รู้จักการรอคอย และร่วมมือกับผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง และให้อิสระในการตัดสินใจแก่เด็ก การจัดกิจกรรม และสภาพแวดล้อม ที่จะส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายให้เกิดความสมบูรณ์ และแข็งแรงในการจัดกิจกรรมพลศึกษาที่ได้จัดดำเนินการที่ถูกต้อง จะช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาและปรับตัวในการมีชีวิตอยู่ในสังคม เช่น การให้ความร่วมมือ การยอมรับสิทธิของคนอื่น

ความจงรักภักดี ความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีคุณลักษณะเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบต่อหมู่คณะ มีความคิดริเริ่ม ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง

สุทธาภา โชติประดิษฐ์ (2537 : 10) กล่าวว่าปัจจัยในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่การจัดกิจกรรมให้เด็กได้คิดได้แสดงออก ได้ตัดสินใจ มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จตามต้องการ มีความรับผิดชอบและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี โดยครูเป็นผู้ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมอย่างอิสระด้วยตนเอง

วาสนา เจริญสอน (2537 : 23) กล่าวว่า ในการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่เด็กปฐมวัย นอกจากสถาบันครอบครัวจะมีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูให้ความรัก และความอบอุ่น รวมทั้งให้โอกาสเด็กกระทำสิ่งต่าง ๆ แล้วสถาบันการศึกษาเป็นอีกสถาบันหนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญในการจัดบรรยากาศและกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก โดยให้ความรัก ความอบอุ่น ความเป็นกันเอง และให้ความเป็นมิตร รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ยอมรับความสามารถของเด็กแต่ละคนโดยไม่เปรียบเทียบกับเด็กอื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สถาบันครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู สถาบันการศึกษา สภาพแวดล้อมรอบตัว ประสบการณ์ในชีวิต ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

2.2.5 การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

สมิต อาชวนิจกุล (2533 : 93) ได้เสนอวิธีฝึกฝนให้ตนเองมีความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนี้

1. ต้องรู้ว่า ตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตนเองและหมั่นช่วยตนเองให้มากที่สุด
2. ต้องรู้จักนับถือตนเอง เชื่อในความสามารถของตนและไม่ดูถูกเหยียดหยามตนเอง
3. ต้องฝึกให้มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง ไม่ตกเป็นทาสความคิดของผู้อื่น
4. อย่าคิดว่าทำไม่ได้ จงคิดเสมอว่าเราทำได้
5. ต้องฝึกหัดปลูกฝังอุปนิสัยที่ดี ได้แก่ ความเป็นผู้ไม่รู้จักหมดหวัง ความไม่หวาดหวั่นต่อความยากลำบาก ความเป็นผู้มีหัวใจเข้มแข็ง ความกล้าหาญและไม่ท้อถอยเมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ การหาเหตุผลให้ถูกต้อง ความมีวินิจฉัยที่ถูกต้อง

มาลินี จุฑะรพ (2537 : 300 – 301) ได้เสนอวิธีฝึกฝนให้ตนเองมีความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนี้

1. แสดงความรู้สึกออกทางวาจา
2. แสดงอารมณ์ออกทางสีหน้าตามความเหมาะสม เช่น ยิ้ม หัวเราะ หรือ หน้าบึ้ง
3. ให้แสดงความรู้สึกว่าเห็นด้วย กับการที่คนอื่นแสดงความชื่นชม

4. แสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงตนให้มีชีวิตชีวาขึ้นในขณะนั้น คือพยายามยิ้ม หัวเราะ ฯลฯ

5. จัดกิจกรรมฝึกความจำเพื่อฝึกความกล้าจนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การสร้างความเชื่อมั่นในตนเองทุกคนสามารถทำได้โดยการฝึกฝนตนเองให้เป็นคนที่มีความเชื่อในความคิด และ ความสามารถของตน กล้าแสดงออก พึ่งตนเอง ไม่หมดหวังกับความล้มเหลว ไม่หวาดกลัวต่อความยากลำบาก และเมื่อทำอะไรไม่สำเร็จก็ไม่ท้อถอย

2.3 อิทธิพลจากสื่อ

2.3.1 ความหมายของสื่อสารมวลชน

อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2528 : 79) ได้ให้ความหมายของสื่อสารมวลชนว่า คือการส่งสารไปยังคนจำนวนมากโดยผ่านทางสื่อมวลชน เนื่องจากความหลากหลายของผู้รับสาร และยังไม่สามารถกำหนดจำนวนผู้รับสารได้ บางครั้งการส่งสารก็อาจจะเกิดการผิดพลาดได้ นอกจากนั้นการสื่อสารมวลชนยังมีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งคือ ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่มีโอกาสได้เผชิญหน้ากับการสื่อสารจะกระทำโดยผ่านอุปกรณ์ทางด้านสื่อสารอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้โอกาสที่ผู้ส่งสารจะได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบที่เกิดขึ้นในการสื่อสารมวลชนอาจจะไม่กลับมาเลย หรืออาจจะเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบล่าช้าขึ้นมาแทน

ปรมะ สตะเวทิน (2529 : 17) สรุปว่า การสื่อสารมวลชน หมายถึง กระบวนการในการถ่ายทอดสารจากองค์กรสื่อสารมวลชนในฐานะผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านสื่อมวลชนเป็นช่องทางหรือพาหนะในการสื่อสาร

วัฒนา พุทธางกูรานนท์ (2531 : 1) ได้กล่าวถึงความหมายของสื่อสารมวลชนว่าเป็นการติดต่อสื่อสาร หรือการเผยแพร่ข่าวสารความคิดเห็นประสบการณ์ และท่าทีซึ่งกันและกันของประชาชนทั่วไป

กอบกุล ถาวรานนท์ (2543 : 2) สรุปว่า การสื่อสารมวลชนเป็นกระบวนการของการสื่อสารไปยังคนจำนวนมาก โดยคนเหล่านั้นได้รับสารในเวลาเดียวกัน หรือในเวลาใกล้เคียงกัน โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อ ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

กาญจนา แก้วเทพ (2545 : 43 ; อ้างอิงจาก McQuail. 1994) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะใหม่ ๆ กว้าง ๆ (New Attribute) ของสื่อมวลชนที่ว่า ควรจะมีคุณสมบัติเหล่านี้ คือ เป็นพลังงานอำนาจ (Power Resource) เนื่องจากเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลในการควบคุมและถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ ของสังคม

1. เป็นแหล่งอำนาจ (Power Resource) เนื่องจากเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลในการควบคุมและถ่ายทอดข่าวสารต่าง ๆ ของสังคม

2. เป็นปริมณฑล (Location) ของชีวิตสาธารณะทั้งระดับชาติและสากล

3. เป็นต้นกำเนิด (Source) ของบรรดาคำนิยามและภาพลักษณ์ต่าง ๆ ของความจริงทางสังคม รวมทั้งเป็นอาณาบริเวณที่วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ จะถูกสร้างสรรค์และดำรงรักษาเอาไว้

4. เป็นกุญแจไปสู่ความมีชื่อเสียงและสังคมในวงกว้าง

5. เป็นต้นกำเนิดของการกำหนดระบบระเบียบของสังคม เป็นผู้ชี้ว่าอะไรคือสิ่งที่เป็นปกติธรรมดา และอะไรที่ผิดแผกแตกต่างออกไป

จาโนวิทซ์ (กอบกุล ถาวรานนท์. 2543 : 2 ; อ้างอิงจาก Janowitz. 1981 : 4) ว่าการสื่อสารมวลชนประกอบด้วยสถาบัน และเทคนิค ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี ส่งเนื้อหาที่เป็นสัญญลักษณ์ (Symbolic Content) ไปสู่ผู้รับสารที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกัน และอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย

อกี และคณะ (กอบกุล ถาวรานนท์. 2543 : 2 ; อ้างอิงจาก Agee. 1988 : 35) กล่าวว่า การสื่อสารมวลชน คือ กระบวนการของการส่งข่าวสาร (Information) ความคิด (Ideas) และทัศนคติ (Attitudes) ไปสู่ผู้รับสารจำนวนมาก ที่มีความแตกต่างกัน โดยการใช้สื่อที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อการนี้

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สื่อสารมวลชน หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารจำนวนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มคนเหล่านั้นได้รับสารในเวลาเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน

พรทิพย์ เจนจริยานนท์ (2542 : 42) กล่าวว่าในปัจจุบันสื่อมวลชนซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของสิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อเยาวชนไทยค่อนข้างสูง จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนบางประเภทมีลักษณะเป็นดาบสองคมซึ่งอาจมีประโยชน์สำหรับบุคคลที่เลือกรับได้อย่างเหมาะสม ฉะนั้นบุคคลจึงควรเลือกประเภทของสื่อมวลชนและวิธีการใช้สื่อให้ถูกต้อง

สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาและคุณภาพของสื่อที่นำเสนอ มีอิทธิพลทั้งทางบวกและทางลบต่อนักเรียนวัยรุ่น คือ ถ้าเนื้อหานั้นเสนอเรื่องที่มีคุณธรรม มีประโยชน์ ให้ความรู้ที่ไม่มีพิษภัยแก่วัยรุ่น สื่อนั้นจะมีอิทธิพลทางบวก ในทางตรงข้ามถ้าเนื้อหาและคุณภาพของสื่อที่นำเสนอเรื่องที่เป็นแบบอย่างในทางก้าวร้าว การก่อวินาศกรรม การแสดงออกทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง หรือในลักษณะที่เป็นความรู้ที่ไม่เป็นประโยชน์ สื่อนั้นก็จะมีอิทธิพลในทางลบ

2. ความถี่ของการรับสื่อของนักเรียนวัยรุ่นถ้านักเรียนวัยรุ่นรับสื่อแต่ละชนิดในช่วงเวลาและความถี่ที่เหมาะสม ประกอบกับสาระจากสื่อที่มีประโยชน์ จะช่วยให้นักเรียนวัยรุ่นได้รับประโยชน์ตามหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนดังกล่าว แต่ถ้าการรับสื่อชนิดใดชนิดหนึ่งหรือมากกว่าของวัยรุ่นมีความถี่มากเกินไป และรับในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม เช่น ดึกเกินไป จะทำให้วัยรุ่นใช้เวลาไปกับสิ่งนี้มากเกินไป และอาจทำให้ถึงกับเสียสุขภาพ

3. การได้รับความสนับสนุนและชี้แนะจากผู้ที่มีประสบการณ์ในขณะที่วัยรุ่นรับสื่อ

มาลินี จุฑะรพ (2541) กล่าวว่า ในสังคมปัจจุบัน บุคคลทุกเพศทุกวัย ส่วนใหญ่จะผูกพันกับสื่อมวลชน ได้แก่ รายการวิทยุ การการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ เทปเพลง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

การชมรายการโทรทัศน์จะได้รับทั้งข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง รายการโทรทัศน์จะเปิดมุมของสังคมและของโลกให้กว้างขึ้น สิ่งที่เยาวชนหรือผู้ใหญ่ไม่เคยพบมาก่อนอาจจะพบได้จากรายการโทรทัศน์ รายการโฆษณาสินค้าและบริการ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมบริโภคของผู้ชมทั้งสิ้น

พรทิพย์ เจนจริยานนท์ (2542 : อ้างอิงจากดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ.2529) ว่าเยาวชนไทยที่อยู่ในช่วงอายุ 10 – 15 ปี เป็นช่วงที่มีอายุการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และในวัยนี้เด็กยังเจริญทางการรู้ การคิด และสติปัญญา นอกจากเข้าใจสิ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างลึกซึ้งและถูกต้องแล้วในวัยรุ่นตอนต้นเด็กจะเริ่มเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมและสิ่งที่ไกลจากตนได้มากยิ่งขึ้น (Piaget. 1962) ฉะนั้นวัยรุ่นจึงเริ่มที่จะเห็นความเกี่ยวข้องระหว่างตนเองกับสังคม เริ่มก่อตั้งความหวังเกี่ยวกับอนาคต มีความเข้าใจในเหตุการณ์ที่ได้รับฟังรับชมอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับสาเหตุของผลการกระทำของตนเองและผู้อื่นอย่างเด่นชัด ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือของเยาวชนในช่วงนี้ เพื่อศึกษาหาความรู้ที่แปลกใหม่ โดยเด็กในวัยนี้จะรับสื่อมวลชนมากประเภทขึ้น เช่น เริ่มอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารมากขึ้น และไปชมภาพยนตร์มากขึ้น ส่วนโทรทัศน์แม้จะใช้เวลาน้อยลง แต่ก็อาจจะเลือกรายการที่ชมอย่างเฉพาะเจาะจงมากกว่าแต่ก่อน หรือไม่ก็ทำกิจกรรมอื่นซ้อนในขณะที่มีรายการที่ตนไม่สนใจ

ดังนั้นถ้าเยาวชนได้รับรายการทางสื่อมวลชนที่เสนอตัวแบบที่ดี ให้คติสอนใจแสดงการยอมรับพฤติกรรมที่ปรารถนา และไม่ยอมรับพฤติกรรมที่ขัดกับสังคม ประกอบกับการสนับสนุนแนะนำจากบิดามารดาอย่างถูกต้อง เยาวชนเหล่านี้จะมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากขึ้น และถ้าบุคคลรู้จักเลือกสื่อมวลชนที่เหมาะสมกับอัตภาพของตนเขาจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม หากผู้ใดเลือกสื่อมวลชนที่ไม่เหมาะสมกับอัตภาพของตนจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนไปได้ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลทำให้บุคคลแตกต่างกัน (มาลินี จุฑะรพ. 2541 : 228)

2.3.2 ความสำคัญของสื่อสารมวลชน

สมควร กวียะ (2536 : 24 – 29) ได้สรุปความสำคัญของการสื่อสารมวลชนไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ความจำเป็นทางสังคม (A Social Need) การสื่อสารสามารถทำหน้าที่ตอบสนองความจำเป็นทางสังคมได้เป็นอย่างดีถ้ารู้จักใช้มันอย่างถูกต้อง แต่ในบางครั้งการสื่อสารก็อาจ

ถูกนำไปใช้ในการทำร้ายสังคมก็ได้ เช่น สื่อมวลชนปลุกระดมทางการเมืองจนก่อให้เกิดความแตกแยก แต่ถ้าเข้าใจคุณค่าของบทบาทก็อาจสร้างสรรค์พัฒนาระบบการสื่อสารให้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยรณรงค์ ระดมกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ส่งเสริมระบบประชาธิปไตย

2. เครื่องมือทางการเมือง (A Politicial Instrument) หมายถึง การสื่อสารสามารถทำหน้าที่เสริมสร้างระบบสังคมการเมือง (Socio – Political System) ให้มีความเข้มแข็ง และมั่นคงได้โดยป้อนความรู้ข่าวสารให้ประชาชนได้เข้าใจโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของรัฐบาลและประชาชน

3. พลังทางเศรษฐกิจ (An Economic Force) การสื่อสารที่ดำเนินไปอย่างสะดวกและคล่องแคล่วย่อมเป็นพลังเศรษฐกิจของประเทศ การลงทุนการค้า การตลาดการเงิน และการคลังคงไม่สามารถดำเนินงานและพัฒนาไปได้ถ้าหากไม่มีระบบสื่อสารเข้ามาทำหน้าที่ในการเก็บและการป้อนข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย วางแผนและตัดสินใจ

4. ศักยภาพทางการศึกษา (An Educational Potential) ความก้าวหน้าของการสื่อสาร การสื่อสารทางโสตทัศน์และการสื่อสารสมองกล (Informatics) ได้ขยายกว้างขวางออกไปทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่า การสื่อสารสามารถช่วยสร้างบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมทางการศึกษา (Educational Environment) ได้

2.3.3 บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม

เนื่องจากการสื่อสารมวลชนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ เพราะสื่อสารมวลชนมีส่วนในการสร้างทัศนคติและความสนใจของคน จนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม โดยสื่อมวลชนมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาสังคม Willbur Schramm (อารีย์ภักดิ์ เงินบำรุง. 2541 : 28 – 29 ; อ้างอิงจาก Willbur Schramm. 1964 : 126) ได้สรุปหน้าที่ของสื่อมวลชนในการพัฒนาสังคม 3 ลักษณะ คือ

1. เป็นยามตรวจสอบหรือหน้าที่ในการให้ข่าวสาร

2. หน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการเพื่อการตัดสินใจของกลุ่มบุคคล โดยที่สื่อมวลชนจะเป็นผู้ใช้ข้อมูล นำข่าวสารไปสู่ประชาชน ทำให้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ชัดเจน

3. หน้าที่ในการให้ความรู้ เช่น การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาในห้องเรียน เป็นต้น

นอกจากหน้าที่หลักทั้ง 3 ประการแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญดังต่อไปนี้

1. สื่อมวลชนทำหน้าที่รายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ประชาชนได้รับทราบ โดยที่สื่อมวลชนสามารถรายงานและแจ้งข่าวสารได้มีประสิทธิภาพ สามารถกระจายข่าวได้อย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว

2. สื่อมวลชนทำหน้าที่ขยายทัศนวิสัย โลกทัศน์ของประชาชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนมีประสบการณ์อื่น ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะของการเข้าใจผู้อื่น

(empathy) ทำให้เป็นผลดีต่อการพัฒนาในด้านการสร้างความรู้สึกในการมีส่วนร่วมในสังคมต่อความคิดเห็นและปัญหาต่าง ๆ

3. สื่อมวลชนจุดความสนใจในสิ่งที่น่าสนใจ ทำให้ประชาชนรับรู้ในสิ่งนั้น ๆ และเป็นผลดีต่อการดำเนินการในด้านการพัฒนา

4. สื่อมวลชนเพิ่มความทะเยอทะยานให้กับประชาชน ทำให้ได้รับข่าวสารข้อมูลที่อาจจะทำให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และพยายามก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีนั้น

5. สื่อมวลชนสร้างบรรยากาศที่จะทำให้เกิดการพัฒนา คือทำให้มีความสนใจในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนา การรายงานข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น รายงานข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดเชิงวิชาการ

6. สื่อมวลชนจะมีส่วนในการเปลี่ยนทัศนคติหรือค่านิยมให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์และพัฒนา

7. สื่อมวลชนช่วยเสริมการตัดสินใจของบุคคลโดยการส่งผ่านไปตามช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล และผู้นำความคิดเห็นผู้ที่มีอิทธิพลในการชักจูงใจจะเป็นผู้รับข่าวสารส่งต่อไปยังบุคคลอื่น ๆ อันจะทำให้การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มีแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น

8. สื่อมวลชนช่วยสร้างเสริมสถานภาพให้กับบุคคล ด้วยการสร้างชื่อเสียง ยกย่องให้การสนับสนุน

9. สื่อมวลชนทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจนโยบายของรัฐบาล ก่อให้เกิดการรับฟัง รับรู้ การอภิปราย การสนทนา อันเป็นประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง

10. สื่อมวลชนทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจปทัสถานของสังคม ด้วยการกระจายข่าวสารของการประพฤติปฏิบัติตนที่สังคมยอมรับ เพื่อให้ประชาชนได้ยึดถือตามกฎเกณฑ์ของสังคม

11.สื่อมวลชนทำหน้าที่ในการศึกษาอบรมแก่ประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต และการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

จากบทบาทของสื่อมวลชนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นอกจากจะมีส่วนในการพัฒนาส่งเสริมสังคมแล้ว ยังเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนของชาติด้วย โดยเฉพาะในด้านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็ก ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้จากสื่อมวลชนเช่นกัน

2.3.4 อิทธิพลของสื่อมวลชน

เคลปเปอร์ (ปรมะ สตะเวทิน. 2538 : 141 – 146 ; อ้างอิงจาก Klapper. 2538) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อทัศนคติ และพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนไว้ ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1.1 ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predisposition) ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติ ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการคบหาสมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลนั้นสัมผัสกับสื่อมวลชนก็จะนำเอาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเหล่านี้ติดตัวมาด้วย

1.2 การเลือกรับของผู้รับสาร (Selective Process) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้องหรือ ขัดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน ประชาชนพยายามตีความสารตามความเชื่อ และค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิม และจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิด และความเชื่อของตน

1.3 อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้รับไปถึงประชาชนทั่วไปในทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปด้วย ผู้นำความคิดเห็นมักจะเป็นคนที่ได้รับความเชื่อถือเลื่อมใส และไว้วางใจจากประชาชนทั่วไป จึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของประชาชน

1.4 ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชน ในสังคมเสรีนิยมซึ่งจะมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้โดยเสรี ต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป และประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่จะเลือกถือความคิดเห็นใดความคิดเห็นหนึ่งได้ และตัดสินว่าควรจะเชื่อสื่อมวลชนไหนดี

2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชนเป็นเพียงสนับสนุนเท่านั้น คือ สื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ รสนิยม ความมีน้ำใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมา เมื่อแรงจูงใจเพียงพอหรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว สื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนได้ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสมมิใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลาอันสั้น

2.3.5 อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อสังคม

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533 : 328 – 330) กล่าวว่าการทำลายสื่อมวลชนก็เหมือนกับการทำอัตวินิบาตกรรม เพราะการไร้สื่อจะทำให้วิวัฒนาการแห่งความเป็นมนุษย์สิ้นสุดลงไปด้วย คุณค่าและอิทธิพลของสื่อมวลชนมีต่อสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องมาจาก

1. สื่อมวลชนไม่เป็นเพียงแต่เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยในการกระจายสารสนเทศเท่านั้น สื่อมวลชนยังมีความสำคัญในแง่ที่เป็นนวัตกรรมทางสังคมอีกด้วย การเป็นนวัตกรรมในที่นี้ มิได้มีความหมายแต่เพียงการกระจายข่าวสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่สื่อมวลชนขยายขอบข่ายไปยังผู้เปิดรับสารใหม่ ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้สื่อมวลชนกลายเป็นนวัตกรรมของผู้รับสารอีกส่วนหนึ่งอยู่เสมอ

2. คุณสมบัติที่แตกต่างกันของสื่อมวลชนในการแพร่กระจายสารสนเทศออกไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน โดยเหตุที่สื่อมวลชนแต่ละประเภทมีภาระหน้าที่ (function) ที่แตกต่างกันไปในสังคม จึงยิ่งทำให้สังคมมีความหลากหลายสูง หน้าที่ของสื่อมวลชนก็จะแตกต่างกันไปตามการเปิดรับสื่อของกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เช่น หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ และ หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพจะทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและมีกลุ่มเป้าหมายของผู้รับสารที่ไม่เหมือนกัน

3. สื่อมวลชนแต่ละประเภทไม่เคยหยุดนิ่ง หรือพัฒนาไปโดยลำพังของสื่อนั้น ๆ หากสื่อมวลชนมักเปลี่ยนแปลงหรือพร้อมกันไปเสมอ ดังนั้น จึงไม่มีสื่อมวลชนใดสื่อมวลชนหนึ่งที่พัฒนาออกไปอย่างโดดเดี่ยวอย่างเต็มที่ แต่กลับต้องพึ่งพิงและทดแทนกันในบางส่วน ดังเช่น โทรทัศน์เป็นจอปลายทาง (outlet) ของภาพยนตร์ในยุคสมัยเดิม หรือ วิดีทัศน์เป็นเสมือนสถานีส่งเทปรายการภายในบ้าน เป็นต้น

4. แม้ว่าเราจะเห็นความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองอย่างชัดเจนในแต่ละสังคม แต่สื่อมวลชนกลับมีวิวัฒนาการในทุกแห่งทุกแนวทางที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สื่อมวลชนเป็นผลสะท้องของการสื่อสารที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อภาพรวมของมนุษย์ไม่แตกต่างไปจากอดีตจึงพลอยทำให้สื่อมวลชนมีหน้าที่เช่นเดิม อันได้แก่ การสอดส่อง การให้ความคิดเห็น การให้ความรู้ และการให้ความบันเทิง เป็นต้น

5. สื่อมวลชนมิใช่เป็นเพียงพาหะในการสื่อความหมายอย่างธรรมดา หากแต่สื่อมวลชนสามารถช่วยสร้างกรอบความคิด การปฏิรูป การประดิษฐ์ และการสื่อความใด ๆ ด้วย ซึ่งหมายความว่า โครงสร้างของสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดรูปแบบสารสนเทศ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และ การรักษาดุลยภาพของระบบสังคมอันเนื่องมาจาก สื่อความหมายดังกล่าว

6. โทรทัศน์เป็นการสื่อสารมวลชนที่สำคัญมากกว่าสื่อมวลชนใด ๆ ที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากโทรทัศน์สามารถเพิ่มพูนผลกระทบต่อสังคม และวัฒนธรรมได้มากกว่าเมื่อเทียบกับ สื่อมวลชนแขนงอื่น โดยอาจสังเกตได้จากงบประมาณโฆษณาทางโทรทัศน์ของบริษัทผู้ผลิตและผู้จัด

จำหน่ายสินค้าสูงมากกว่าสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์ซึ่งมีภาพ เสียง สี และความเคลื่อนไหวพร้อมกันไป สามารถโน้มน้าวใจได้ชัดเจนมากกว่า

7. สื่อมวลชนมีศักยภาพในการแสดงบทบาทด้านข่าวสารในการส่งเสริมกิจกรรมของสังคม อิทธิพลของสื่อมวลชนขึ้นอยู่กับลักษณะพิเศษของสื่อ ซึ่งสะท้อนได้จากความสำเร็จในด้านกระบวนการกล่อมเกลาสังคมของสื่อโดยเฉพาะการเรียนรู้และพฤติกรรมการเลียนแบบของผู้รับสารซึ่งสังเกตได้ว่าทักษะของบุคคลจะแตกต่างกันเมื่อมีอัตราการเปิดรับสื่อต่างกัน ดังเช่น ข้อแตกต่างระหว่างชาวชนบทและชาวเมือง อันเนื่องมาจากช่องว่างทางการสื่อสาร

อิทธิพลของสื่อมวลชนแพร่ขยายไปในสังคม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างเห็นได้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของสื่อมวลชน จะมีบทบาทมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ ปริมาณของผู้รับสาร คุณสมบัติของตัวสื่อ พลวัตน์ ภารกิจ ความเป็นพาหะที่พิเศษ การส่งผลกระทบ และ การกล่อมเกลาสังคมของสื่อมวลชนในปัจจุบัน อิทธิพลของสื่อมวลชนดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปัจเจกชน และสังคมตามมา

2.3.6 อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็ก

กอบกุล ถาวรานนท์ (2543 : 44 – 45) บรรดาสื่อมวลชนทั้งหลาย วิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับความสนใจศึกษาถึงอิทธิพลที่มีต่อเด็กมากที่สุด ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่าโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็ก ดังนี้

1. อาจจะเพิ่มความตื่นเต้นของเด็กให้ถึงจุด ๆ หนึ่ง ซึ่งจะทำให้เด็กติดความตื่นเต้นและไม่ชอบดูรายการที่ไม่ตื่นเต้น

2. อาจจะสร้างนิสัยรุนแรง และความก้าวร้าวให้แก่เด็กได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความก้าวร้าวถูกกระตุ้นในเวลาต่อมา

3. อาจจะทำให้เด็กรู้สึกลำบากในการที่จะอดใจรอสิ่งที่ปรารถนา

4. เปิดโอกาสมากเกินไปที่จะทำให้เด็ก "หลีกหนี" (Escape) จากความกดดันทางสังคม ทำให้เด็กไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

5. ทำให้เด็กเพิ่มแนวโน้มของการพอใจในอำนาจ ตามแบบบุคคลผู้มีอำนาจที่ได้ดูจากรายการโทรทัศน์

6. อาจแทรกแซงการปฏิบัติในชีวิตจริงของเด็ก มีการพบว่าการดูทีวี ทำให้ครอบครัวใกล้ชิดกัน แต่ก็ทำให้เกิดผลเสียต่อการอ่านหนังสือ การเล่น การพูดคุย การช่วยทำงานบ้าน การซ้อมดนตรี และกิจกรรมอื่น ๆ ของเด็ก เพราะเด็กใช้เวลาในการดูทีวีมากเกินไป จนไปเบียดบังเวลาในการทำอย่างอื่นในชีวิตประจำวัน

2.4 สัมพันธภาพในครอบครัว

2.4.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

ก่อ สวัสดิพาณิชย์ (2519 : 166 – 171) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมองเห็นความสำคัญของบ้าน ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ปรองดองกลมเกลียวในครอบครัว เด็กได้รับความอบอุ่นจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง นั่นก็คือการที่บุคคลในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่นเป็นที่พึ่งของกันและกัน

กมลา แสงสีทอง (2526 : 8) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า นอกจากจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ-แม่ พ่อแม่กับลูกแล้วยังเป็นความสัมพันธ์ตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัวนั่นก็น่าจะหมายถึงการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวนั่นเอง

กาญจนา ภู่สว่าง (2533 : 6) กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นการปฏิบัติต่อกันซึ่งจะทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ คือ ความผูกพันในแง่ดีจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง การยอมรับทั้งด้านความคิดเห็น หรือพฤติกรรมของอีกผู้หนึ่ง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

นงเยาว์ จุลชาติ (2535 : 4) กล่าวว่า ความสัมพันธ์หรือสัมพันธภาพภายในครอบครัว นอกจากจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ – แม่ พ่อแม่กับลูกแล้ว ยังเป็นความสัมพันธ์ตามบทบาท ที่คนเรามีต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัวนั่นเอง

สมพร สุทัศนีย์ (2537 : 14) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่าเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องผูกพันกัน เป็นความใกล้ชิดคุ้นเคยสนิทสนมของสมาชิกในครอบครัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีความผูกพันรักใคร่ปองดองกัน มีความสนิทสนมผูกพันกัน สัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีจะช่วยส่งเสริม และพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้สามารถปรับตัวได้ดีมีสุขภาพจิตดีอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.4.2 ปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว

จรรจา สุวรรณทัต (2523 : 54 – 56) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ – สังคม ของครอบครัว กล่าวคือครอบครัวใดมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจไม่ขัดสนย่อมนำมาซึ่งความสงบสุขของครอบครัวเกิดความกลมเกลียวสมัครสมานกันในครอบครัว ดังเช่น การศึกษาของ โคห์น (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 : อ้างอิงจาก ; Kohn.1963) ในเรื่องเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ และสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ และลูก พบว่าพ่อแม่ที่มีฐานะในระดับปานกลาง(ครอบครัวชนชั้นกลาง)มีค่านิยมในการให้ความสุขและความเห็นอกเห็นใจลูกมากกว่าชนชั้นกรรมกรที่ใช้แรงงาน นอกจากนี้ นรา สมประสงค์ (2520) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้พฤติกรรมแม่ของเด็กในครอบครัวระดับกลางกับระดับต่ำในกรุงเทพมหานคร – ธนบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 120 คน

แบ่งเป็นเด็กชนชั้นกลาง 60 คน และชนชั้นต่ำ 60 คน และสอบถามแม่ของเด็กเหล่านี้ผลการศึกษาสอดคล้องกับ โคห์น ว่า แม่ชนชั้นกลางให้ความรักแก่ลูกมากกว่าแม่ในครอบครัวระดับต่ำ

2.การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวตลอดจนสามารถปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองทั้งพ่อแม่และตัวเด็กเองพ่อแม่มีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ลูกก็ควรกระทำโดยรากฐานจากเหตุผลไม่กระทำด้วยอารมณ์ จากการศึกษาของซิลเบอรเบอร์ก (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 : อ้างอิงจาก ; Silberberg. 1977) ได้ศึกษาพฤติกรรมการพูด และคุณภาพของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นที่มีปัญหาทางอารมณ์ 10 ครอบครัว ติดยาเสพติด 10 ครอบครัว และครอบครัวปกติอีก 10 ครอบครัว โดยทำการสัมภาษณ์ชนิดที่มีคำถามเป็นโครงสร้างกำหนดไว้ ครอบครัวละ 1 ชั่วโมง และมีผู้ตัดสิน 3 คน นั่งอยู่หลังกระจกที่มองเห็นทางเดียว พบว่า ครอบครัวปกติแตกต่างจากครอบครัวผิดปกติทั้งสองประเภทในหลายด้าน ได้แก่ ปริมาณการปรักปรำบุตรว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาภายในครอบครัวแจ่มชัดในการติดต่อสื่อสารกัน ปริมาณปฏิสัมพันธ์กัน ความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ความร่วมมือกัน และอิสระในการแสดงออก นอกจากนี้ยังพบว่า ครอบครัวที่มีปัญหาทางอารมณ์ กับครอบครัวของเด็กที่ติดยาเสพติด จะมีความคล้ายคลึงกันในด้านต่าง ๆ ที่ศึกษา ดังรายละเอียดที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ ศิริพร หลิมศิริวงค์ (ศิริพร หลิมศิริวงค์. : 2511) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กกลาง พบว่าส่วนใหญ่เด็กอยู่กับพ่อแม่แต่สภาพภายในบ้านแตกแยก พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันเสมอ ๆ ซึ่งเป็นการทำลายสุขภาพจิตของเด็กอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปรากฏว่าเนื่องจาก พ่อ แม่ ของเด็กมีปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว และปัญหาหย่าร้าง จึงทำให้สภาพจิตใจของพ่อแม่ได้รับความกระทบกระเทือนมีอารมณ์ฉุนเฉียวหงุดหงิดง่ายไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และได้ระบายออกกับเด็ก

3. การรู้จักลักษณะธรรมชาติ และความต้องการมูลฐานของเด็ก พ่อแม่ที่พยายามเข้าใจลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโต และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหาย่อมมีส่วนช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี ดังเช่นคำกล่าวของ เฟลมมิ่ง (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 ; อ้างอิงจาก Fleming. 1957 : 14) ที่ว่าพ่อแม่ที่ไม่มีความรู้ทางจิตวิทยาเกี่ยวกับวัยรุ่นดีพอ ไม่เข้าใจวัยรุ่น จะเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่และเด็กวัยรุ่นได้

4. ความคงเส้นคงวาของพ่อแม่ในการวางระเบียบวินัย ปัจจัยนี้นับว่ามีอิทธิพลต่อบรรยากาศในครอบครัวโดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งมีความอดทนน้อยต่อการไม่คงเส้นคงวาของ พ่อแม่ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความคลอนแคลนในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่และลูก ดังเช่น การศึกษาของ วาสนา ศรมณี และ คณะ (วาสนา ศรมณี. : 2517) ได้ทำการศึกษาเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่เป็นโรคจิต 11 ราย พบว่าเด็กเหล่านี้มักจะป่วยเป็นโรคจิตด้วยมที่เป็นเช่นนี้เพราะพ่อแม่ที่เป็นโรคจิตจะมีการสื่อสารทางวาจา และความสัมพันธ์ที่ผิดปกติกับลูก

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สภาพทางเศรษฐกิจ การควบคุมอารมณ์ของพ่อแม่ และการไม่เข้าใจธรรมชาติของเด็ก ล้วนมีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว และสัมพันธภาพในครอบครัวที่คลอนแคลนก็จะส่งผลต่อเด็กซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ อีกมากมาย

นวลละออ สุภาผล (ลักขณา ฤทธิสนธ์ 2532 : 15-16 ; อ้างอิงจาก นวลละออ สุภาผล. : 2524) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวมักจะขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. ระเบียบกฎเกณฑ์ และความคาดหวังต่าง ๆ พ่อแม่ควรมีอย่างแจ่มชัดถึงเวลากลับบ้าน การทำการบ้าน ช่วยเหลืองานในครอบครัว และความรับผิดชอบอื่น ๆ

2. การยืดหยุ่น เด็กวัยรุ่นมองทุกอย่างด้วยความสดชื่น แต่พ่อแม่อาจต้องการให้เขาคิดทบทวนพฤติกรรมของเขาใหม่ ควรเป็นไปในลักษณะผ่อนปรน

3. สนับสนุนให้กำลังใจ พ่อแม่ต้องแสดงความไว้วางใจ และเชื่อมั่นว่าเขาเป็นคนดี

4. ตระหนักถึงความต้องการเป็นอิสระ และความเป็นเอกัตตบุคคล การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ และความผิดพลาดบางอย่าง

5. หลีกเลี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ และติเตียน เด็กวัยรุ่นยังไม่มีความแน่ใจเกี่ยวกับตนเอง การติเตียนหรือวิจารณ์ อาจทำให้เขารู้สึกผิดหวัง

6. ความรักและเอาใจใส่ เด็กวัยรุ่นจะไม่แสดงว่าตนต้องการ 2 สิ่งนี้ แต่แท้จริงเขายังคงต้องการให้พ่อแม่รักใคร่ และยอมรับเขา

2.4.3 ลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี

สายสุรี จุติกุล (2542 : 13 – 24) แสดงความคิดเห็นว่า ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงความรักและความผูกพันกันในลักษณะต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน การเอาใจใส่ในที่นี้ หมายถึง การดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน ความทุกข์และความสุขที่ต้องการระบาย เป็นต้น

2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามีภรรยาต้องรู้จักและเข้าใจกันให้ดี สำหรับบุตร บิดามารดาก็ต้องเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับบุตร อุปนิสัยบุตรรู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุดเด่น จุดด้อยเป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัวจะต้องปรับความรู้จักซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกันและกัน

3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพในที่นี้หมายถึง การเคารพที่มาจากใจ การเคารพในลักษณะนี้มีพฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจกัน เช่น บุตรเกรงใจบิดามารดา บิดามารดาก็ต้องรู้จักเกรงใจบุตร ความเกรงใจนี้รู้สึกว่ามีคุณค่าและจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น

4. ต้องมีความรับผิดชอบ การมีความรับผิดชอบหมายถึง การยอมรับความผิดหรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดาและความไม่ถูกต้อง การเป็นต้นแบบที่ไม่ดีก็เป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบ การละเลยหรือละเมิดสิทธิของเด็ก สิทธิของบิดามารดา สิทธิของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ก็เป็นกรรไม่รับผิดชอบ มีบุตรแล้วไม่เลี้ยง มีบิดามารดาสูงอายุแล้วไม่เลี้ยง เป็นต้น

5.ต้องมีความไว้วางใจกันความไว้วางใจเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัว ความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งทางกายและทางใจจะช่วยให้คนในครอบครัวมีความสบายไร้กังวลหรือความกลัว เป็นที่พึ่งพาได้ ครอบครัวใดที่ไม่ได้สร้างรากฐานที่ดีในเรื่องของความไว้วางใจ บุคลิกภาพของผู้เยาว์ในครอบครัวอยู่ในสภาพของการขาดความไว้วางใจอาจนำไปสู่ภาวะของการเป็นคนก้าวร้าว เก็บกดหรือมีปมด้อย

6. ต้องให้กำลังใจกันและกันการให้กำลังใจก็คือการให้พลังแก่สมาชิกในครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูดและท่าทางที่ให้การสนับสนุน ชมเชยเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะแนวทางในการหาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่ดุว่าหรือกล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคน ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างไม่มากก็น้อยถ้ามีความรักอยู่ก็อภัยกันได้ยกโทษให้ ในครอบครัวที่บุตรประพฤติผิด บิดามารดาก็ไม่ควรจดจำความผิดนั้นแล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อ ๆ ไป เพราะเมื่อบุตรได้รับฟังความผิดของตนอยู่เสมอก็จะเกิดความโกรธ ความไม่สบายใจ และอาจนึกไปว่าบิดามารดาไม่รักตน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวควรจะใช้ปิยะวาจาระหว่างสามีภรรยา มารดากับบุตร การสื่อสารอาจจะมีทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษาและภาษาท่าทาง ภาษาพูด การเขียน ฯลฯการตำหนิกันก็ทำได้แต่ควรเป็นคำตำหนิที่ใช้ถ้อยคำที่น่าฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและคุณภาพ สมาชิกในครอบครัวควรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบระหว่างกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มี มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสวนสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาวะของครอบครัวและสภาวะของสมาชิกมิได้อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิดใหม่เป็นทารก ก็จะเติบโตและมีพัฒนาการตามวัยอันเหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้ และปรับตามความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ในฐานะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไป และปรับตัวในฐานะที่จะต้องสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของคนอื่น

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัว และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัว ต่างคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเอง และต่อสมาชิกในครอบครัว ซึ่งบทบาทและหน้าที่เหล่านี้เกิดจากความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของแต่ละคนในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ดีว่าเรื่องต่าง ๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นปกติสุข เป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างใด ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส การสัมผัสเช่น การกอดกันโอบกันบ้าง เกี่ยวแขนหรือหอมแก้มกันในครอบครัว เป็นการแสดงความรักความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิดและแสดงความใกล้ชิดจริง ๆ เช่น เมื่อบุตรเล็ก ๆ เป็นทารก บิดามารดาก็ควรเอาเขามากอด มาจูบ เพื่อแสดงความรักและให้ความอบอุ่น และเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร แต่เมื่อบุตรโตขึ้นก็อาจจะห่างไป

2.4.4 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

จันทิรา ปัทมินทรและอมรกุล อินโอชานนท์ (2537 : 9 – 18) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สำคัญที่สุดต่อครอบครัว คือสายสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดา และบุตร มีความรักความอบอุ่นต่อกัน และภายในครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเวลา มีความอดทน มีการสร้างความผูกพันที่กระชับและมั่นคง มีความเข้าใจต่อกันและกัน

กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2530 : 5 – 7) รวบรวมลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างใกล้ชิดไว้ พอสรุปได้ว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างมีคุณภาพจะประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชมและเห็นคุณค่าของกันและกันในครอบครัวจะได้มีการแสดงออกมาอย่างชัดแจ้ง เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึกแสดงการกระทำว่าพึงพอใจในคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมครอบครัวเดียวกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกันแล้ว เปรียบเสมือนเป็นพื้นฐานของความอบอุ่นและมั่นคงในครอบครัว รวมทั้งยังเป็นการหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้มีทัศนคติมองสังคมส่วนรวมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกันและเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจจะทำร่วมกัน มิใช่เพราะการบังคับหรือโดยบังเอิญ จะช่วยพัฒนาให้สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงยิ่งขึ้น

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวที่สัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพมักจะมีพันธะดังกล่าวนี้อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้มีความสุข และมีสวัสดิภาพที่ดีเป็นการห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง

4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอโดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวกันโดยตรง ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจ หรือไม่จำเป็นต้องรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นในครอบครัวโดยอาศัยบุคคลที่ 3 หรือบุคคลภายนอกครอบครัวเป็นสื่อ

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า คุณลักษณะข้อนี้พบในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง บุคคลในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เช่น ไปเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์พร้อมกัน หรือเข้าวัดฟังพระเทศน์ร่วมกัน ในหลายครอบครัวที่พบอาจมีส่วนจัดตั้งองค์กรทางศาสนา เช่น สร้างวัดหรือเป็นธุระให้กับศาสนา เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาต่อศาสนานี้ทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่นสูง ระงับความโกรธได้รวดเร็ว และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

6. การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี ครอบครัวที่สัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพมักจะมีวิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหา หรือกู้สถานการณ์ที่วิกฤตให้กลับคืนสู่สภาพที่ดีเช่นเดิมได้ ทุกคนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้กับปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันคลี่คลายปัญหาได้ในที่สุด

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวนั้นจะต้องประกอบด้วยความเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัวมีความรักความเข้าใจ มีความอดทน และสมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.5 ลักษณะมุ่งอนาคต

2.5.1 ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

เซกจิเนอร์ (Seginaer. 1991 : 224 – 237) ได้กล่าวถึง ลักษณะมุ่งอนาคตโดยการรวบรวมจากนักจิตวิทยาอื่น ๆ ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ไร้เดียงสาของแต่ละบุคคล สำหรับพยากรณ์อนาคต ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน ความปรารถนา ความหวัง และความกลัวเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์และ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมทั้งจินตนาการในอนาคตของแต่ละบุคคล ความต้องการ ค่านิยมของบุคคลที่เกี่ยวกับการจูงใจด้านอารมณ์และคุณสมบัติด้านสติปัญญา

ทรอมสดอร์ฟ (พรทิพย์ เจนจริยานนท์. 2542 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Pulkkinen, Lea and Ronka, Anne. 1994 : 261 ; citing Trommsdoff. 1983) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการคาดการณ์และประเมินตนเองในอนาคตที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 24) ให้ความหมาย ของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันทีหรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบันของตน เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมาหรือ

การเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบันและอาจเป็นบุคลิกภาพของบุคคลได้มาหรือการเพียรพยามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบันและอาจเป็นบุคลิกภาพของบุคคลได้

นาตยา ปิลันธนานนท์ (2526 : 21 – 23) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าจะส่งผลร้ายหรือผลดีแก่ตนเองและสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2527 : 15) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะนิสัยที่อดได้รอได้ รู้จักหักห้ามใจตนเอง เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางความสำเร็จหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ที่มีคุณค่ามากกว่า โดยจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. บุคลิกภาพแบบเอ (Type – A) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพค่อนข้างเฉื่อยชา ทำงานไปเรื่อย ๆ มีความอดทน รอคอยได้ จิตใจเยือกเย็น ไม่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ

2. บุคลิกภาพแบบบี (Type – B) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพรักความก้าวหน้า ทำงานด้วยความรวดเร็ว ไม่ชอบการรอคอย โกรธง่าย มีความเพียรพยายามและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อประสบความสำเร็จในการทำงาน

วรเทพ สวัสดี และคนอื่น ๆ (2529 : 22) ได้กล่าวถึง ลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จรรจา สุวรรณทัต (2531 : 48) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้าซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้ง กว้างไกล ที่ไม่ได้มีผลเพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมมนุษยชาติ ที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการมองอนาคตของบุคคลซึ่งผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะเป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ไกล มีการวางแผนเพื่อตัดสินใจเลือกกระทำได้อย่างเหมาะสม มีความเพียรพยาม อดได้ และรอได้เพื่อความสำเร็จในอนาคต

2.5.2 ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต

ไรท์ (Wright. 1975 : 298) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ลักษณะมุ่งอนาคตว่า ผู้ที่มีลักษณะนี้สูงจะเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย และเป็นผู้มีจริยธรรมสูง

เรย์เนอร์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2529 : 167 ; อ้างอิงจาก Raynor. 1978) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นลักษณะที่แยกแตกต่างจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลใดที่มีลักษณะทั้ง 2 ประการนี้สูง ก็อาจคาดได้ว่าเขาจะมีพลังผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่างๆในปัจจุบันขยันขันแข็งที่สุดถ้าผลงานนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนหนังสือในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้าและสบายในอนาคต

จรรจา สุวรรณทัต (2531 : 50) กล่าวถึง ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่าเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลในตัวบุคคลและสังคม ซึ่งลักษณะนี้ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะจิตอื่น ๆ ของบุคคลด้วย ที่สำคัญคือ สติปัญญาและจริยธรรม

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 8) กล่าวว่า ลักษณะการมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงาน คือถ้าแต่ละขั้นตอนในการทำงาน มีผลต่อความสำเร็จหรือ ความก้าวหน้าของบุคคลในอนาคต ความสำเร็จในแต่ละขั้นจะเป็นแรงจูงใจให้คนพยายามทำงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นสุดท้าย และขณะเดียวกันความล้มเหลวของการทำงานในขั้นต้น ๆ ทำให้คนไม่สามารถทำงานในขั้นตอนต่อไปได้ นอกจากนี้การมุ่งอนาคตเป็นการคำนึงอนาคต และควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้นทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน การมุ่งอนาคตจึงเป็นการวางโครงสร้างของปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลและการมุ่งอนาคตยังเป็นลักษณะที่แสดงถึงการที่บุคคลมีความเข้าใจเรื่องเวลาคาดการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้าได้ ผู้ที่มุ่งอนาคตจะสามารถวางแผนและมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตจากสภาพการณ์ปัจจุบัน

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่มีความเพียรพยายามที่จะต่อสู้เอาชนะอุปสรรคทั้งหลาย โดยรู้จักกาละเทศะไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ มีเป้าหมายในชีวิต มีการวางแผนเพื่ออนาคต

2.5.3 พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต

เนอร์มี (Nurmi.1991 : 1 - 5) ได้กล่าวถึง หลักการพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1.ลักษณะมุ่งอนาคตมีพัฒนาการอยู่ในสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ความคาดหวังต่าง ๆ ที่เป็นบรรทัดฐานและความรู้ที่เกี่ยวกับอนาคตซึ่งเป็นพื้นฐานของความสนใจต่อการมุ่งอนาคตและการวางแผน

2. ความสนใจการวางแผนและความเชื่อเกี่ยวกับอนาคต เกิดจากการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นไม่เฉพาะพ่อแม่ แต่กลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กในเรื่องการวางแผนสำหรับอนาคต

3. ลักษณะมุ่งอนาคตจะดีโดยมีอิทธิพลต่อจิตวิทยาอื่น ๆ ประกอบ เช่น พัฒนาการด้านสติปัญญาและสังคม

นอกจากนี้เนอร์มี ยังได้กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตประกอบด้วยกระบวนการทางจิตวิทยา 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นแรงจูงใจ บุคคลจะตั้งเป้าหมายชั้นต้นโดยเปรียบเทียบจากแรงจูงใจค่านิยม และความคาดหวังในอนาคตของตนเองเป็นพื้นฐานสำหรับเป้าหมายในอนาคต

2. ขั้นวางแผน บุคคลจะกระทำเพื่อให้เป้าหมายเป็นจริง โดยการวางแผนการทำงานและวิธีการแก้ปัญหาจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความสำเร็จในอนาคตของตน

3. ขั้นประเมินผลบุคคลจะประเมินผลถึงความเป็นไปได้ของความสัมฤทธิ์ผลของเป้าหมายและความสมบูรณ์ของแผนงานที่บุคคลวางไว้และตัดสินใจเลือกแนวทางเพื่อความสำเร็จในอนาคตของตน

จากพัฒนาการของลักษณะการมุ่งอนาคตที่รวบรวมไว้ข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคตนั้นเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความสนใจ ค่านิยม สติปัญญา และลักษณะที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม

จากพัฒนาการของลักษณะการมุ่งอนาคตที่รวบรวมไว้ข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคตนั้นเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความสนใจ ค่านิยม สติปัญญา และลักษณะที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม

2.5.4 ปัจจัยที่ส่งเสริมลักษณะการมุ่งอนาคต

มิสเชลและคนอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก. 2530 : 36 ; อ้างอิงจาก Mischel & others. 1974) กล่าวว่า การเลือกที่จะชลอการบำบัดความต้องการของบุคคลนั้นเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต และการเลียนแบบจาก ผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกมาก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตจะเพิ่มขึ้นตามอายุ มิสเชล กล่าวว่า ความสามารถที่จะคิดถึงเหตุการณ์ในระยะยาวไปในอนาคตนั้นเป็นคุณสมบัติของผู้ที่มีคุณสมบัติด้านสุขภาพจิตและสติปัญญาสูงด้วย และแม้จะมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาแต่ไม่สัมพันธ์กับความสามารถทางวาจา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก (2530 : 35) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ นักจิตวิทยาพบหลักฐานว่าเป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ (Ego – strength) ของบุคคล ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับหรือชลอการบำบัด ความต้องการต่าง ๆ ของคนได้

ไพโรจน์ โตเทศ (2531 : 19) กล่าวว่า ครูต้องกระตุ้นให้เด็กจินตนาการในการสร้างอนาคตในลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กได้ดี

จากเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นบุคคลิกภาพด้านหนึ่งของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม และมีความสัมพันธ์กับอายุ สุขภาพจิต พื้นฐานการรู้คิด และสติปัญญา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก

3.1 งานวิจัยต่างประเทศ

Freer (1987) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของพยาบาลวิชาชีพ โดยสำรวจจากพยาบาลอลาสก้า จำนวน 244 คน พบว่า พยาบาลที่ทำงานในแผนกผู้ป่วยในมีพฤติกรรมการกล้าแสดงออกอยู่ในระดับต่ำและพยาบาลที่ทำงานในแผนกผู้ป่วยนอกมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกอยู่ในระดับสูง นั่นคือ นอกจากแผนกการทำงานของพยาบาลจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของพยาบาลแล้ว อายุ เพศ การศึกษา และการเคยได้รับการฝึกการกล้าแสดงออกมาก่อนต่างก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของพยาบาล

Catherine (1990) ได้ทำการศึกษาการเรียนรู้กฎการแสดงออกของเด็กในการแสดงอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ ผลการวิจัย พบว่าการเรียนรู้กฎการแสดงออกจะพัฒนาตามอารมณ์และสอดคล้องกับการได้รับการรับรู้จากผู้ปกครองเด็กมีความต้องการเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์มากกว่าแสดงออกทางอารมณ์เด็กเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ตามความสอดคล้อง เด็กผู้หญิงเรียนรู้กฎการแสดงออกได้ดีกว่าเด็กชาย แต่ไม่มีความแตกต่างกันในการควบคุมอารมณ์ และการเรียนรู้ในการแสดงออกจะมีการเรียนรู้ได้ง่ายกว่าการควบคุม เพราะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้ทางสังคม ความเกี่ยวข้องทางเพศ พบว่า ขึ้นอยู่กับความคาดหวังทางสังคม สังคมจะคาดหวังในการแสดงออกของผู้หญิง และ เสนอแนะว่าเด็กชายและเด็กหญิงมีการเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการควบคุมอารมณ์ได้เท่ากัน

โพลฟ์ (Pfost. 1992 : 262 – 268) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการฝึกการกล้าแสดงออกต่อการกล้าแสดงออก 3 รูปแบบ ของผู้ติดสุรา การกล้าแสดงออก 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.พฤติกรรมกล้าแสดงออกในสถานการณ์ลบ 2.ความไม่สบายใจต่อสถานการณ์ทางลบที่ทำให้ต้องใช้พฤติกรรมการกล้าแสดงออก และ 3.การคาดหวังพฤติกรรมการกล้าแสดงออกในสภาวะที่มีสติเปรียบเทียบกับความมึนเมา กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย จำนวน 38 คน ที่ติดสุราและเข้ารับการบำบัดในโรงพยาบาล หลังจากได้รับโปรแกรมการฝึกการกล้าแสดงออก พบว่าการฝึกไม่ได้ช่วยลดความไม่สบายใจต่อสถานการณ์ทางลบ หรือทำให้กล้าแสดงออกในสภาวะต่าง ๆ และมีการติดตามผลเมื่อ 6 เดือนผ่านไปก็ไม่พบความแตกต่าง

สตูเดอร์ และ จีนนาย (Studer and Jeannine. 1996) ได้ศึกษาสาเหตุของความก้าวร้าวในโรงเรียนและวิธีการป้องกันการแสดงความก้าวร้าวโดยนักจิตวิทยาโรงเรียน พบว่า สาเหตุของความก้าวร้าว , ลักษณะทางชีวภาพ , อิทธพลของครอบครัว , การได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ และอำนาจที่ตนมี จะมีความสัมพันธ์กัน บุคลิกภาพด้านความก้าวร้าวจะถูกอธิบายโดยระดับการศึกษาและความสามารถในการป้องกันควบคุมความก้าวร้าวของแต่ละบุคคล และได้มีการนำกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวมาเข้ารับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีการควบคุมพฤติกรรมก้าวร้าวได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก

ฮาราลสัน (Haralson. 1996 : 2574 – A) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาผิวดำในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผิวดำ ชั้นปีที่ 1 และ 2 จำนวน 560 คน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเพื่อนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษาผิวดำและนักศึกษาผิวดำทั้งหมดมีคะแนนของพฤติกรรมการแสดงออกในทางก้าวร้าวมากกว่าพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมดีแลนเน่ (อังศุธร ถิ่นหลวง. 2542 : 22 ; อ้างอิงจาก Delaney 1997 : 809) ได้ทำการศึกษาโดยใช้อาชีวบำบัดในการเสริมสร้างบุคลิกภาพ ทัศนะ การยอมรับในอาชีพ และ กลยุทธ์แห่งความสำเร็จในอาชีพ โดยการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก โดยในการฝึกและการเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกจะไม่มีการจำกัดจำนวนครั้งหรือช่วงระยะเวลา จากการศึกษาพบว่า ระดับการกล้าแสดงออกของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในช่างการเข้าร่วมโปรแกรมจะอยู่ในระดับปกติ แต่เมื่อเข้าร่วมในที่สาธารณะชนจะสามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสม ซึ่งระดับการกล้าแสดงออกจะมีนัยสำคัญกับเพศ ขอบเขตของการฝึกเมื่อเข้าร่วมโปรแกรม สภาพแวดล้อม ระดับการศึกษาประสบการณ์ อายุ

เมย์ (May. 1997 : 205) ได้ทำการศึกษานักเรียนในระดับเกรด 5 จำนวน 8 ห้องเรียน โดยใช้โปรแกรมการฝึกการกล้าแสดงออก โดยให้นักเรียนเข้าร่วมโปรแกรมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง และให้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมรายงานตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมกล้าแสดงออก การรายงานตนเองเกี่ยวกับความก้าวร้าวและพฤติกรรมกล้าแสดงออก ความวิตกกังวล การควบคุมตนเอง จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความก้าวร้าว และความวิตกกังวลลดลงมีความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกและมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้น

3.2 งานวิจัยในประเทศ

ถนอมศรี อินทนนท์ (2530) ได้ศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง ทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในวัดสระแก้ว ในสถานสงเคราะห์ และในครอบครัว จำนวน 680 คน ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์และวัด

สระแก้ว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในวัดสระแก้วมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากกว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 วัยรุ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในวัดสระแก้ว เนื่องจากกำพร้า ถูกทอดทิ้งพลัดหลงและยากจนขาดแคลน มีสุขภาพจิตและพฤติกรรมกล้าแสดงออกไม่แตกต่างกัน วัยรุ่นตอนต้นมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นตอนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากกว่าวัยรุ่นตอนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วัยรุ่นหญิงมีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวัยรุ่นชายมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากกว่าวัยรุ่นหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สุขภาพจิตมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นฤมล สิริพันธุ์ (2533) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ลำดับการเกิด เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,270 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี นักเรียนชายและบุตรคนรองจะเป็นคนที่มีความกล้าแสดงออกสูง นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี นักเรียนชายและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะเป็นคนที่มีความก้าวร้าวสูง นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในทางที่ไม่ดี นักเรียนหญิงและบุตรคนแรกจะเป็นคนที่มีความไม่กล้าแสดงออกสูง

พรสุดา ดิษยวรรธนะ (2534) ได้ศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกตามทฤษฎีของดิจิโอวานนิกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคมบางประการของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,200 คน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีพฤติกรรมการแสดงออกสูงสุด รองลงมาคือพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก พฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อมและพฤติกรรมก้าวร้าวทางตรงตามลำดับ และพฤติกรรมการแสดงออกมีปฏิสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ และระดับชั้น

กุลกนก นิ่มหนู (2537) ได้ศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 607 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นที่อาศัยในสังคมต่างกันได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาในรูปแบบที่แตกต่างกัน เด็กวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในสังคมที่ต่างกันมีพฤติกรรมการแสดงออกไม่แตกต่างกันเด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีพฤติกรรมการแสดงออกต่างกันการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออก

พรพิมล เมืองแวง (2538) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อพฤติกรรมการกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น(มอดินแดง) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีคะแนน พฤติกรรมการกล้าแสดงออกสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมดี ชาครวงศ์ไพสิฐ (2539) ได้ศึกษาสุขภาพจิตและมิติบางด้านเกี่ยวกับตนกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ความเชื่ออำนาจภายในตน – ภายนอกตน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จารีรัตน์ หอมสนั่น (2542) ได้ศึกษาการแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมแบบกลุ่ม : กรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดหญิง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมมีระดับพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กนกนารถ มูลทรัพย์ (2542) ได้ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามแนวคิดของเคลลีที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนและพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของลูกจ้างที่ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงานจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 9 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มลูกจ้างที่ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงขึ้นและสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และลูกจ้างที่ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมสูงขึ้นและสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรพรรณ เวชสมุทรวารี (2542) ได้ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมและความเชื่ออำนาจภายในภายนอกตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมจะมีพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

นักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมมีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างจากนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก หลังจากที่นักเรียนเข้ารับการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมแล้วจะมีความเชื่ออำนาจภายในตนเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริลักษณ์ ณ กาฬสินธุ์ (2544) ได้ศึกษาจิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์ กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลายใน สถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 214 คน และนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำนวน 167 คน ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปร จิตลักษณะได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านการมองเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านความรู้สึกเป็นอิสระในตนเอง ด้านความศรัทธาในตนเอง และด้านความต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พบว่า มีปัจจัยหลายประการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอันได้แก่ วิธีการอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ ระดับชั้น มนุษยสัมพันธ์ ความวิตกกังวล ความเชื่ออำนาจภายในตน ภายนอกตน อัตมโนทัศน์ ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นอิสระในตนเอง ความศรัทธาในตนเอง หรือความต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่นล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียน และยังพบว่าผู้ที่มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้นจะทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยความสุข ซึ่งปัจจัยบางประการยังไม่มีผู้ใดศึกษาวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการที่จะศึกษาว่าปัจจัยด้านมุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพในครอบครัว และการมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะนำปัจจัยเหล่านี้มาเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพให้เกิดแก่นักเรียนเพื่อให้เขาสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 (โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม) จำนวน 21 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 164 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 6,752 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 (โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม) จำนวน 757 คน โดยใช้การสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling) มีวิธีดำเนินการสุ่มดังนี้

1. ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ด้วยความเชื่อมั่น 95% (α = 0.05) เมื่อคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณ (บุญชม ศรีสะอาด. 2532 : 159 - 160) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน $\pm$5 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 309 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง 757 คน เพราะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เปรียบเทียบจำแนกตามเพศ และ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีหลายตัวแปร

2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้ 4 ขนาด ตามเกณฑ์การแบ่งขนาดของกรมสามัญศึกษา คือ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียน

ขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจากการสำรวจมีโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 8 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 98 ห้อง ขนาดใหญ่มีจำนวน 4 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 39 ห้อง ขนาดกลางมีจำนวน 5 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 19 ห้อง และขนาดเล็กจำนวน 4 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 8 ห้อง ทำการสุ่มโรงเรียน 50 % ของทุกขนาดด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจำนวน 4 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 49 ห้อง โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 2 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 19 ห้อง โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 2 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 9 ห้อง และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 2 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 4 ห้อง

ขั้นตอนที่ 2 วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) มีโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) สุ่มห้องเรียนในโรงเรียนแต่ละขนาดที่ได้จากการสุ่มในขั้นตอนที่ 1 โดยใช้สัดส่วน 20 % โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษสุ่มมาได้ 10 ห้อง โรงเรียนขนาดใหญ่สุ่มมาได้ 4 ห้อง โรงเรียนขนาดกลางสุ่มมาได้ 2 ห้อง และโรงเรียนขนาดเล็กสุ่มมาได้ 1 ห้อง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 757 คน ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (จำนวนห้องเรียน)	ชาย	หญิง
ใหญ่พิเศษ	บางบัวทอง	128 (3)	64	64
	วัดเขมาภิรตาราม	152(3)	82	70
	สวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี	121 (2)	70	51
	ศรีบุณยานนท์	96 (2)	48	48
ใหญ่	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการบางใหญ่	86 (2)	40	46
	เทพศิรินทร์ นนทบุรี	93 (2)	49	44
กลาง	ไทรน้อย	35 (1)	15	20
	ราษฎร์นิยม	31 (1)	17	14
เล็ก	มัธยมวัดเพลง	15 (1)	10	5
รวม		**757**	**395**	**362**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

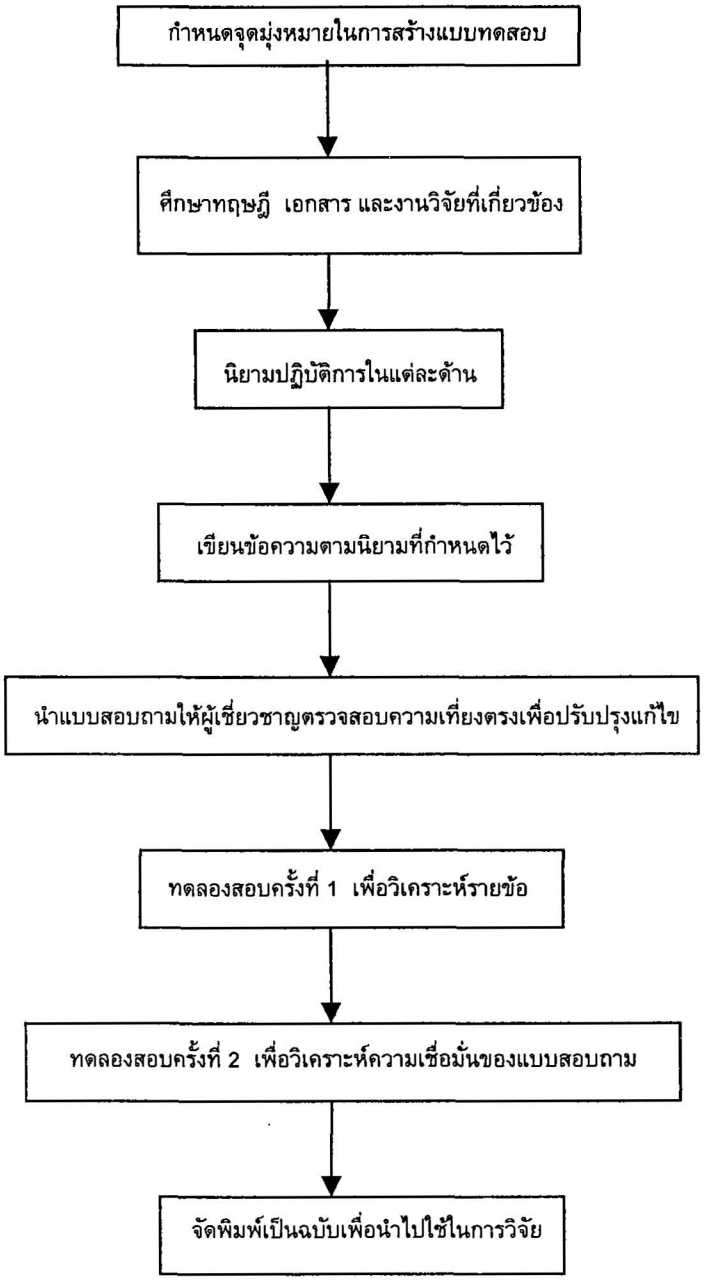
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดปัจจัยแต่ละด้าน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ จำนวนด้านละ 20 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 100 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต และพฤติกรรมกล้าแสดงออก โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ภาพประกอบ 1 วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

จากภาพประกอบเป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามปัจจัยบางประการกับแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดของการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต และพฤติกรรมกล้าแสดงออก

2. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต และพฤติกรรมกล้าแสดงออก เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต และพฤติกรรมกล้าแสดงออก

4. สร้างแบบสอบถามโดยถามปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต ด้านละ 40 ข้อ และแบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก จำนวน 60 ข้อ ให้สอดคล้องตามที่นิยามไว้ รวมทั้งหมด 260 ข้อ

5. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบสอบถาม โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา และการวัดผลการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านเนื้อหาตามนิยามปฏิบัติการและภาษาที่ใช้ โดยพิจารณาคัดเลือกจากค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 มนุษยสัมพันธ์ เดิมมี 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 คัดเลือกมา 25 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

5.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง เดิมมี 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.4 ถึง 1.00 คัดเลือกมา 25 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

5.3 อิทธิพลจากสื่อ เดิมมี 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.40 ถึง 0.80 คัดเลือกมา 25 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 0.80

5.4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว เดิมมี 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 คัดเลือกมา 25 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

5.5 ลักษณะมุ่งอนาคต เดิมมี 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 คัดเลือกมา 25 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

5.6 พฤติกรรมกล้าแสดงออก เดิมมี 60 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 คัดเลือกมา 35 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

6. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วจากข้อที่ 5 ไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปากเกร็ด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t) โดยใช้ t – test แบบเทคนิค 25 % ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ที่มีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป โดยคัดเลือกแบบสอบถามวัดปัจจัยแต่ละด้านไว้ด้านละ 20 ข้อ แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก 30 ข้อ โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้

6.1 มนุษยสัมพันธ์ เดิมมี 25 ข้อ คัดเลือกมา 20 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 3.554 ถึง 10.044

6.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง เดิมมี 25 ข้อ คัดเลือกมา 20 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 2.341 ถึง 8.444

6.3 อิทธิพลจากสื่อ เดิมมี 25 ข้อ คัดเลือกมา 20 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 3.871 ถึง 12.225

6.4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว เดิมมี 25 ข้อ คัดเลือกมา 20 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 3.123 ถึง 8.584

6.5 ลักษณะมุ่งอนาคต เดิมมี 25 ข้อ คัดเลือกมา 20 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 4.483 ถึง 12.332

6.6 พฤติกรรมกล้าแสดงออก เดิมมี 35 ข้อ คัดเลือกมา 30 ข้อ ซึ่งมีค่า t อยู่ระหว่าง 1.855 ถึง 8.087

7. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วในข้อ 6 ไปทดสอบครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัตนาธิเบศร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน เพื่อนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัค (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

7.1 มนุษยสัมพันธ์ มีค่าความเชื่อมั่น 0.7851

7.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น 0.5838

7.3 อิทธิพลจากสื่อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8118

7.4 สัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่น 0.6208

7.5 ลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าความเชื่อมั่น 0.8493

7.6 พฤติกรรมกล้าแสดงออก มีค่าความเชื่อมั่น 0.7536

8. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 7 มาทำการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม เพื่อนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามที่วัดปัจจัยแต่ละด้าน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ข้อความในแบบสอบถามเป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงความคิดเห็นต่อตนเองทั้งทางบวก และทางลบ ให้นักเรียนเลือกคำตอบโดยกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ต้องการจะตอบเพียงข้อเดียวในหนึ่งข้อความ แบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวนทั้งหมด 100 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ

แบบสอบถามฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นเพื่อวัดปัจจัยบางประการของนักเรียน ซึ่งไม่มีข้อถูก หรือ ผิด เป็นเพียงการปฏิบัติตนเองของนักเรียนเท่านั้น จึงขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามฉบับที่ 1 ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ 5 ด้าน โดยแต่ละด้านให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องซึ่งตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ช่อง

แบบสอบถามแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสอบถามด้านมนุษยสัมพันธ์	จำนวน 20 ข้อ
2.2 แบบสอบถามด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	จำนวน 20 ข้อ
2.3 แบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ	จำนวน 20 ข้อ
2.4 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว	จำนวน 20 ข้อ
2.5 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต	จำนวน 20 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
แบบสอบถามด้านมนุษยสัมพันธ์	(0) ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย.....	.....	.....	.....
แบบสอบถามด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	(0) ถ้ามั่นใจในสิ่งที่ทำแล้ว ข้าพเจ้าจะทำโดยไม่ต้องปรึกษาใคร.....	.....	.....	.....
แบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ	(0) ข้าพเจ้าชอบเลียนแบบการกระทำของบุคคลในภาพยนต์ที่ชอบ.....	.....	.....	.....
แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว	(0) ในสายตาของพ่อ แม่ ท่านไม่เคยเห็นว่าข้าพเจ้าดีเลย.....	.....	.....	.....
แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต	(0) ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่จะต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต.....	.....	.....	.....

จากตัวอย่าง คำตอบในแต่ละระดับมีความหมาย ดังต่อไปนี้

จริง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

จริงเป็นบางครั้ง หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเป็นบางครั้ง

ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริง ให้คะแนน 2 คะแนน

จริงเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 1 คะแนน

ไม่จริงเลย ให้คะแนน 0 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริง ให้คะแนน 0 คะแนน

จริงเป็นบางครั้ง ให้คะแนน 1 คะแนน

ไม่จริงเลย ให้คะแนน 2 คะแนน

การแปลความหมายคะแนนของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.00 – 0.49 แปลว่า มีมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.50 – 1.49 แปลว่า มีมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 1.50 – 2.00 แปลว่า มีมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

การแปลความหมายคะแนนของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.00 – 0.49 แปลว่า มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับต่ำ

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.50 – 1.49 แปลว่า มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 1.50 – 2.00 แปลว่า มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับสูง

การแปลความหมายคะแนนของปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.00 – 0.49 แปลว่า ได้รับอิทธิพลจากสื่อในระดับน้อย

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.50 – 1.49 แปลว่า ได้รับอิทธิพลจากสื่อในระดับปานกลาง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 1.50 – 2.00 แปลว่า ได้รับอิทธิพลจากสื่อในระดับมาก

การแปลความหมายคะแนนของปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.00 – 0.49 แปลว่า มีสัมพันธภาพภายในครอบครัว ในระดับไม่ดี

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.50 – 1.49 แปลว่า มีสัมพันธภาพภายในครอบครัว ในระดับปานกลาง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 1.50 – 2.00 แปลว่า มีสัมพันธภาพภายในครอบครัว ในระดับดี

การแปลความหมายคะแนนของปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.00 – 0.49 แปลว่า มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับน้อย

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.50 – 1.49 แปลว่า มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับปานกลาง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 1.50 – 2.00 แปลว่า มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับมาก

แบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 30 ข้อ ให้นักเรียนทำทุกข้อ

2. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสถานการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อพบเหตุการณ์นั้น ๆ บางสถานการณ์อาจมิได้เกิดกับตัวนักเรียนจริงก็ให้สมมุติว่าถ้าเกิดสถานการณ์เช่นนั้น นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร คำตอบของนักเรียนไม่มีคำตอบใดผิดหรือถูก เพราะเป็นความรู้สึกส่วนตัวของนักเรียน คำตอบจึงอาจแตกต่างกับผู้อื่น ขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

3. ในแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จาก ข้อ ก. , ข. ค. แล้วทำเครื่องหมาย (x) ทับตัวอักษรนั้น

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อที่	สถานการณ์
1	ในที่ประชุมถ้ามีเพื่อนลุกขึ้นพูดขัดแย้งขณะนักเรียนกำลังพูด นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. แสดงกิริยาไม่พอใจให้เขารู้ทันที ข. บอกว่าขอให้พูดจบก่อน แล้วค่อยแสดงความคิดเห็นทีหลัง ค. พูดต่อไปทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้

เกณฑ์การตรวจให้คะแนนแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
จริงเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	0	คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริง	ให้คะแนน	0	คะแนน
จริงเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	2	คะแนน

การแปลความหมายคะแนนของพฤติกรรมกล้าแสดงออก

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.00 – 0.49 แปลว่า มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในระดับน้อย

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 0.50 – 1.49 แปลว่า มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในระดับปานกลาง

ถ้าคะแนนเฉลี่ยรายข้อเท่ากับ 1.50 – 2.00 แปลว่า มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในระดับมาก

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการใช้แบบสอบถาม

3. จัดเตรียมเครื่องมือให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างและวางแผนดำเนินการใช้แบบสอบถามล่วงหน้า

4.นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยไปพบผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปมอบให้กับฝ่ายวิชาการของโรงเรียน แบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 787 ฉบับ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเพิ่มเติมจำนวน 30 ฉบับ ได้แบบสอบถามที่ตอบได้สมบูรณ์จำนวน 757 ฉบับ เท่าจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 11 - 30 ธันวาคม 2546

5. นำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมุติฐาน

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจให้คะแนนแบบสอบถามปัจจัยบางประการ และแบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้

2. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบสอบถามปัจจัยบางประการในแต่ละด้าน และแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียน

3. หาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

4. หาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

5. หาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Score Weight) ของแบบสอบถามปัจจัยบางประการและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

6. เปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

7. เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญ (Score Weight) ของแบบสอบถามปัจจัยบางประการ ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่หาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) นิยามกับข้อคำถาม ใช้สูตรของโรวิเนลลีและแฮมเบลตัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2539 : 248-249 ; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 วิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ t – test แบบเทคนิค 25 % ของกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 185)

$$t = \frac{\overline{X}_H - \overline{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

$\overline{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\overline{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

S_H^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มสูง

S_L^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ

n_H แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง

n_L แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

1.3 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2531 : 170)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถาม คือ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 73 – 78)

2.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 85)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{\left[N\sum X^2 - (\sum X)^2\right]\left[N\sum Y^2 - (\sum Y)^2\right]}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนตัวแปร X กับตัวแปร Y

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนชุดที่ X

$\sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนนชุดที่ Y

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum Y^2$ แทน ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของ X กับ Y

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.3 ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t – test (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2541 : 317)

$$t = r\sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}}$$

เมื่อ t แทน ค่าการแจกแจงแบบที

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

df แทน N - 2

2.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณโดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 331)

$$R_{Y.123...n} = \sqrt{\sum \beta_i r_{xiy}}$$

เมื่อ $R_{y.123...n}$ แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัว แปร อิสระตัวที่ 1 ถึง n กับ ตัวแปรตาม y

β_1 แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนมาตรฐาน

r_{xiy} แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (x_i) กับ ตัวแปรตาม (y)

2.5 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 332)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1-R^2)/(N-k-1)}$$

เมื่อ F แทน ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)

R^2 แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

2.6 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบโดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 332)

$$b_i = \beta_i \frac{S_y}{S_i}$$

เมื่อ b_i แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

β_i แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

S_i แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระแต่ละตัว

S_y แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม

2.7 ทดสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ (Score - Weight) โดยใช้ t – test (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2540 : 344)

$$t = \frac{\beta_j}{S_{E\beta_j}} \quad ; \quad df = N - k - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าการแจกแจงแบบทีของน้ำหนักความสำคัญ

β_j แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ j ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$S_{E\beta_j}$ แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญ

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

df = N – k – 1

2.8 การทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยเปลี่ยนค่า r เป็นค่า Z แบบฟิชเชอร์ (Fisher 's) แล้วใช้สูตรการทดสอบนัยสำคัญ ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 251)

$$Z = \frac{Z_{r1} - Z_{r2}}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}}$$

เมื่อ Z แทน คะแนนมาตรฐานจากการแจกแจงของ Z

Z_{r1} แทน คะแนนมาตรฐานฟิชเชอร์แปลงจาก r_1

Z_{r2} แทน คะแนนมาตรฐานฟิชเชอร์แปลงจาก r_2

n_1 แทน ขนาดของตัวอย่างกลุ่ม 1

n_2 แทน ขนาดของตัวอย่างกลุ่ม 2

2.9 ทดสอบความแตกต่างของค่าน้ำหนักความสำคัญ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. 2523 : 122 - 123)

$$t = \frac{b_1 - b_2}{S_{b_1 - b_2}}$$

เมื่อ t แทน การแจกแจงแบบ t

b_1 แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระจากกลุ่มที่ 1

b_2 แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระจากกลุ่มที่ 2

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

$S_{b_1 - b_2}$ แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างของน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระระหว่างกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2

ซึ่งคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$S_{b1-b2} = \sqrt{C_{11} + C_{22}}$$

เมื่อ $S_{b_1-b_2}$ แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระระหว่างกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2

C_{11} แทน ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญกลุ่มที่ 1

C_{22} แทน ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญกลุ่มที่ 2

df แทน $n_1 + n_2 - 2$

ในการศึกษาครั้งนี้ การคำนวณค่าสถิติใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) ในการวิเคราะห์

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
k	แทน	คะแนนรายข้อ
$\overline{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X_1	แทน	มนุษยสัมพันธ์
X_2	แทน	ความเชื่อมั่นในตนเอง
X_3	แทน	อิทธิพลจากสื่อ
X_4	แทน	สัมพันธภาพภายในครอบครัว
X_5	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต
Y	แทน	พฤติกรรมกล้าแสดงออก
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของการวัดร่วมกัน
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ
Z	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบซี
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และ นักเรียนทั้งหมด

2.ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

3.เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

5. เปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

จากการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย จำนวน 395 คน นักเรียนหญิง จำนวน 362 คน รวมนักเรียนทั้งหมดจำนวน 757 คน ได้ค่าสถิติพื้นฐานปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และ นักเรียนทั้งหมด

ตัวแปร	k	นักเรียนชาย			นักเรียนหญิง			นักเรียนทั้งหมด		
		$\overline{X}$	S.D	แปลความหมาย	$\overline{X}$	S.D	แปลความหมาย	$\overline{X}$	S.D	แปลความหมาย
X_1	2	1.38	0.26	ปานกลาง	1.43	0.29	ปานกลาง	1.40	0.27	ปานกลาง
X_2	2	1.02	0.23	ปานกลาง	0.99	0.24	ปานกลาง	1.01	0.24	ปานกลาง
X_3	2	0.79	0.37	ปานกลาง	0.68	0.32	ปานกลาง	0.74	0.35	ปานกลาง
X_4	2	1.25	0.35	ปานกลาง	1.32	0.39	ปานกลาง	1.29	0.37	ปานกลาง
X_5	2	1.39	0.34	ปานกลาง	1.47	0.31	ปานกลาง	1.43	0.33	ปานกลาง
Y	2	1.35	0.29	ปานกลาง	1.41	0.27	ปานกลาง	1.38	0.29	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า นักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมดมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Y) มนุษยสัมพันธ์ (X_1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) อิทธิพลจากสื่อ (X_3) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) อยู่ในระดับปานกลาง

2.ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญ ดังแสดงในตาราง 6 ถึง 8 ตามลำดับ

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชาย

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	
X_1	1.000	0.164**	-0.008	0.200**	0.481**	0.250**	
X_2		1.000	-0.115*	0.140**	0.218**	0.279**	R = 0.505
X_3			1.000	-0.367**	-0.088*	-0.192**	R^2 = 0.255
X_4				1.000	0.397**	0.296**	F = 26.657**
X_5					1.000	0.441**	
Y						1.000	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) ลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.250 - 0.441 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลจากสื่อ (X_3) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่า -0.192 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการ พบว่า ปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) สำหรับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3)

มีความสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) และปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ 0.505 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่าเท่ากับ 0.255 แสดงว่าปัจจัยบางประการทั้ง 5 ด้านร่วมกันวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออกได้ 25.5 เปอร์เซ็นต์

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนหญิง

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	
X_1	1.000	0.220**	0.062	0.182**	0.479**	0.148**	
X_2		1.000	0.034	0.231**	0.329**	0.366**	R = 0.468
X_3			1.000	-0.221**	-0.083	-0.207**	R^2 = 0.219
X_4				1.000	0.367**	0.280**	F = 19.979**
X_5					1.000	0.288**	
Y						1.000	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์(X_1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) อิทธิพลจากสื่อ (X_3) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) ลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.148 - 0.366 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลจากสื่อ (X_3) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่า -0.207 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการ พบว่า ปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับ

ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) สำหรับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) มีความสัมพันธ์ทางลบกับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ 0.468 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่าเท่ากับ 0.219 แสดงว่าปัจจัยบางประการทั้ง 5 ด้านร่วมกันวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออกได้ 21.9 เปอร์เซ็นต์

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนทั้งหมด

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	
X_1	1.000	0.184**	0.008	0.198**	0.485**	0.210**	
X_2		1.000	-0.003	0.180**	0.259**	0.307**	R = 0.482
X_3			1.000	-0.305**	-0.104**	-0.213**	R^2 = 0.232
X_4				1.000	0.387**	0.294**	F = 45.410**
X_5					1.000	0.383**	
Y						1.000	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) อิทธิพลจากสื่อ (X_3) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) ลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.210 - 0.383 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลจากสื่อ(X_3) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่า -0.213 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยบางประการ พบว่า ปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่วนปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) สำหรับปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่วนปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ 0.482 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกมีค่าเท่ากับ 0.232 แสดงว่าปัจจัยบางประการทั้ง 5 ด้านร่วมกันวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออกได้ 23.2 เปอร์เซ็นต์

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการที่ส่งผลกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และ นักเรียนหญิง

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง ว่ามีค่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง มาแปลงเป็นค่า Z แบบฟิชเชอร์ (Fisher's Z) แล้วนำมาทดสอบความแตกต่าง ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง

นักเรียน	R	Z_r	Z
ชาย	0.505	0.556	0.657
หญิง	0.468	0.508	

จากตาราง 9 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์(X_1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) อิทธิพลจากสื่อ (X_3) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Y) ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

จากการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด และทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สูตร t - test ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

ตัวแปร	ชาย		หญิง		รวมทั้งหมด	
	β	t	β	t	β	t
X_1	0.040	0.805	0.012	0.223	0.025	0.689
X_2	0.173	3.834**	0.300	5.967**	0.212	6.354**
X_3	-0.110	-2.316*	-0.181	-3.719**	-0.146	-4.346**
X_4	0.089	1.747	0.124	2.383*	0.106	2.903**
X_5	0.338	6.287**	0.123	2.122*	0.260	6.597**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 พบว่าเมื่อวิเคราะห์จากกลุ่มนักเรียนชายค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ(X_3) ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงสุดคือ ปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.338 รองลงมาคือปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง(X_2) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) มนุษยสัมพันธ์ (X_1) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.173 , 0.089 และ 0.040 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ(X_3)

ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ -0.110 นั่นคือนักเรียนชายที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมาก มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และได้รับอิทธิพลจากสื่อน้อยจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูง

เมื่อวิเคราะห์จากกลุ่มนักเรียนหญิงค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง(X_2) ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงสุดคือ ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.300 รองลงมาคือปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) ลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) มนุษยสัมพันธ์ (X_1) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.124 , 0.123 และ 0.012 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ -0.181 นั่นคือนักเรียนหญิงที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี มีลักษณะมุ่งอนาคตมาก และได้รับอิทธิพลจากสื่อน้อยจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูง

เมื่อวิเคราะห์จากกลุ่มนักเรียนทั้งหมด พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) ปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงสุดคือ ปัจจัยลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.260 รองลงมาคือปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) มนุษยสัมพันธ์ (X_1) มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.212 , 0.106 และ 0.025 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ (X_3) ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ -0.146 นั่นคือนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตมาก มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี และได้รับอิทธิพลจากสื่อน้อยจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูง

5.การเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิงว่ามีค่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติ t – test ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 การเปรียบเทียบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง

ตัวแปร	ชาย		หญิง		$b_1 - b_2$	S_{b1-b2}	t
	β_1	b_1	β_2	b_2			
X_1	0.040	0.046	0.012	0.011	0.035	0.226	0.155
X_2	0.173	0.229	0.300	0.329	-0.100	0.235	-0.426
X_3	-0.110	-0.088	-0.181	-0.150	0.062	0.200	0.310
X_4	0.089	0.075	0.124	0.085	-0.010	0.189	-0.053
X_5	0.338	0.300	0.123	0.105	0.195	0.221	0.882

จากตาราง 11 พบว่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์(X_1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2) อิทธิพลจากสื่อ (X_3) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4) และลักษณะมุ่งอนาคต (X_5) ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยทั้ง 5 ด้านของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีค่าใกล้เคียงกัน

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามเพศ และรวมทั้งหมด

2.เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามเพศ และรวมทั้งหมด

3. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และ นักเรียนหญิง

4.เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และ นักเรียนหญิง

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนเมื่อพิจารณาโดยรวมและจำแนกตามเพศ

2. มีปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งปัจจัย ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนเมื่อพิจารณาโดยรวมและจำแนกตามเพศ

3.ค่าสหสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และ นักเรียนหญิงมีค่าแตกต่างกัน

4.ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 (โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี เดิม) จำนวน 757 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย จำนวน 395 คน นักเรียนหญิง จำนวน 362 คน โดยใช้การสุ่ม แบบสองขั้นตอน

(Two - Stage Random Sampling) คือ ขั้นที่ 1 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified - Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ขั้นที่ 2 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนที่สุ่มได้ในขั้นที่ 1 เป็นชั้น (Strata) และห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดังนี้

1. แบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 20 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 3.554 ถึง 10.044 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.785

2. แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 20 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.341 ถึง 8.444 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.584

3. แบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ จำนวน 20 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 3.871 ถึง 12.225 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.812

4. แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 20 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 3.123 ถึง 8.584 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.621

5. แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 4.483 ถึง 12.332 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.849

6. แบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออก จำนวน 30 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.855 ถึง 8.087 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.757

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามดังกล่าว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวิธีดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อประสานงานและขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดวัน เวลา ในการเก็บข้อมูล

3. จัดเตรียมแบบสอบถามจำนวน 757 ชุด และผู้วิจัยได้จัดเตรียมแบบสอบถามเพิ่มเติม จำนวน 30 ชุด

4. นำแบบสอบถามให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างวันที่ 11 ธันวาคม 2546 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2546

5. ได้แบบสอบถามคืนมาและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 757 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย และสมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยแต่ละด้านและพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบธรรมดา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยแต่ละด้าน และพฤติกรรมกล้าแสดงออก ของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด พร้อมทั้งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย t-test และ F-test ตามลำดับ

3.ทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง พร้อมทั้งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย Z-test

4.ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปของคะแนนดิบของปัจจัยแต่ละด้านและพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด พร้อมทั้งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย t-test

5.ทดสอบค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านและพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย และนักเรียนหญิง พร้อมทั้งทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย t - test

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสรุป ดังนี้

1. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 0.505 , 0.468 และ 0.482 ตามลำดับ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งทางบวกและทางลบที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยบางประการทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก ได้ร้อยละ 25.5, 21.9 และ 23.2 ตามลำดับ

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดง

ออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย กับ นักเรียนหญิง มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และลักษณะมุ่งอนาคต ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อ ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนชาย เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนหญิง พบว่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับการวิเคราะห์จากกลุ่มนักเรียนทั้งหมด พบว่า น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิง มีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนทั้งหมด มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่าปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พิจารณาโดยรวมและจำแนกตามเพศ แสดงว่าการที่นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์มาก มีความเชื่อมั่นในตนเองมาก มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี และมีลักษณะมุ่งอนาคตมากจะช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ศิริลักษณ์ ณ กาฬสินธุ์ (2544 : 85) ที่พบว่าตัวแปรจิตลักษณะด้านความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมกล้าแสดงออกมาเป็นอันดับแรก เพราะวัยรุ่นในปัจจุบันกล้าที่จะคิด และทำในสิ่งที่ตนเองพอใจ และต้องการมีอิสระในการคิดมากขึ้น และจากคำกล่าวของมาสโลว

(Maslow. 1954 : 81 – 97) ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จด้วยตัวของตัวเอง ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตน ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนพอใจก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเองรู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคม และจากผลการวิจัยของอัจฉรา สุขารมณ์ (2538 : 15) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบมีเหตุผล ผู้ปกครองมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน จะส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการได้รับอิทธิพลจากสื่อมากทำให้เด็กมีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีความตระหนัก และแลเห็นถึงผลดี ผลเสียของการกระทำเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแบนดูรา (Bandura. 1986 : 51 - 70) ที่กล่าวไว้ว่าบุคคลจะไม่กระทำพฤติกรรมทุกอย่างตามที่ได้เรียนรู้มาทั้งที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะรับและเก็บจำพฤติกรรมตามตัวแบบ และแสดงออกมาได้ถ้าหากพฤติกรรมนั้นให้ประโยชน์น้อย หรือเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิงมีค่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 และ ข้อที่ 4 ที่ว่าความสัมพันธ์ของปัจจัยบางประการ และค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ระหว่างที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิงมีค่าแตกต่างกัน แสดงว่าปัจจัยด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อิทธิพลจากสื่อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคต กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก ที่วิเคราะห์จากนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีค่าใกล้เคียงกัน และผลการวิจัยที่พบยังขัดแย้งกับผลการวิจัยของมันทนา เพ็งนู (2522 : 93) และถนอมศรี อินทนนท์ (2530 : 92) ที่ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นชายมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากกว่าวัยรุ่นหญิง สาเหตุที่ทำให้ผลการวิจัยขัดแย้งกับผลการวิจัยของคนอื่นอาจเป็นเพราะว่างานวิจัยเหล่านั้นได้ทำการศึกษาวิจัยนานแล้ว ซึ่งเมื่อก่อนจะเห็นได้ว่าการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรของคนไทยจะให้อิสระลูกชายมากกว่าลูกสาว และผู้ชายมักจะเป็นใหญ่ในครอบครัว การตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของครอบครัวมักตกเป็นหน้าที่ของผู้ชาย (ถนอมศรี อินทนนท์. 2530: 92 ; อ้างอิงจาก อานนท์ อาภาภิรม. 2525 : 80) เมื่อผู้ชายถูกฝึกให้เป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหาอยู่เสมอ ๆ จึงมีความกล้าในการแสดงออกมากกว่าผู้หญิง แต่สังคมปัจจุบันมีการพัฒนามากขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิต ทำให้เพศชาย และเพศหญิงมีโอกาสที่จะได้รับทัดเทียมกัน และในปัจจุบันสังคมไทยไม่มีการแบ่งแยกในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู การปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติ ตลอดจน

การเปิดโอกาสให้เด็กชาย และเด็กหญิงแสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็นได้เท่า ๆ กันจึงทำให้พฤติกรรมของเด็กชายและเด็กหญิงไม่แตกต่างกัน

3. น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และลักษณะมุ่งอนาคตที่วิเคราะห์จากนักเรียนชาย ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ. 01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์จากนักเรียนหญิง พบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเองส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ. 01 สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับการวิเคราะห์จากนักเรียนทั้งหมด พบว่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ว่ามีปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก โดยปัจจัยด้านลักษณะมุ่งอนาคตส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนเล็งเห็นถึงผลดี ผลเสีย ของการกระทำพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต จึงทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการที่จะกระทำพฤติกรรม และสามารถควบคุมตนเองไปสู่พฤติกรรมกล้าแสดงออกได้อย่างเหมาะสม และจากการศึกษาของ จักรวาล ภูวพันธ์ (2537 : 73-74) เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะการมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี พบว่าเมื่อดำเนินการทดลองไปได้ระยะหนึ่งนักเรียนมีการกล้าแสดงออก และร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และจากผลการศึกษาวิจัยพบว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก ซึ่งใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ พรสุดา ดิษยวรรธนะ (2534 : 99) พบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ พ่อ แม่ เลี้ยงดูบุตรด้วยความยุติธรรม มีความอดทน ไม่ตามใจ หรือเข้มงวดเกินไป รู้จักยอมรับนับถือในความสามารถของลูกให้ความร่วมมือกับลูกในโอกาสอันเหมาะสม ทำให้เด็กมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น และจากการศึกษาของ สมพิศ โฉมงาม (2534 : 94) พบว่าผู้ปกครองที่ให้การยอมรับพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตรที่แสดงออกอย่างเหมาะสม ผลที่ตามมาคือจะทำให้บุตรมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง กล้าสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก เด็กที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวทำให้เด็กได้รับรู้รูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคม และมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก ส่วนปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สื่อต่าง ๆ มีบทบาทต่อสังคมในทุกระดับ เป็นเครื่องมือที่มีอำนาจในการชักจูงสูง มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของประชาชน แต่วัยรุ่นในปัจจุบันรู้จักที่จะแยกแยะในการรับสื่อ มีความตระหนัก และเล็งเห็นถึงผลดี ผลเสียของการกระทำเลียนแบบพฤติกรรมตามสื่อ ประกอบกับเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเองจึงไม่ชอบเลียนแบบอะไรง่าย ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. การวิจัยครั้งนี้ ผลที่ได้จากการศึกษา พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง สัมพันธภาพภายในครอบครัว และลักษณะมุ่งอนาคตเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก บิดา มารดา ครูอาจารย์ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรให้ความสนใจ และส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมกล้าแสดงออก ให้ความอบอุ่น เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีเหตุผลไม่ใช้อำนาจที่เหนือกว่าข่มขู่ทำโทษจนเด็กเกิดความรู้สึกหวาดกลัว ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อเด็ก หรือหลีกเลี่ยงหนีปัญหาความรับผิดชอบ แต่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กในการแสดงออก ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์จากเด็ก พ่อ แม่ ผู้ปกครองควรเลี้ยงลูกด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุตรหลานของตน

1.2. ปัจจัยด้านอิทธิพลจากสื่อส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนรู้จักแยกแยะในการรับสื่อ และมีความตระหนักในการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากสื่อ ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความทันสมัยและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสื่อต่าง ๆ ได้มีบทบาทต่อสังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องควรสอดส่องดูแล ชี้แนะ ให้คำแนะนำ และให้ข้อคิดเกี่ยวกับการรับสื่อในทุก ๆ ด้าน เพราะปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ สามารถกระทำได้ง่าย ถ้าหากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ดูแล ไม่เอาใจใส่เพิกเฉย จะทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมและแสดงพฤติกรรมในทางที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม ซึ่งขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติบ้านเมือง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1ควรมีการศึกษาตัวแปรปัจจัยด้านอื่นๆที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออก เช่น รูปแบบการสอนของครู กลุ่มเพื่อน และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาในทำนองเดียวกันนี้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น นักเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนในสังกัดโรงเรียนเอกชน สังกัดเครือโรงเรียนสาธิต และนักเรียนในต่างจังหวัดที่อยู่ในชนบท

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2524). *สุขภาพจิตในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

กมลา แสงสีทอง. (2526). *สภาวการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2537). *คู่มือและสื่อการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

กนกนารถ มูลทรัพย์. (2542). *ผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามแนวคิดของเคลลี ที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของลูกจ้างที่ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

กาญจนา แก้วเทพ. (2545). *โลกของสื่อ*. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อินฟินิตี้เพรส.

กาญจนา ภู่สว่าง. (2533). *ครอบครัวศึกษา*. เชียงใหม่ : ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กิติมา ปรีดีดิลก. (2532). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.

กิดิพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2530). *พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กุลกนก นิ่มหนู. (2537). *พฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นที่มีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

โกศล มีคุณ. (2534). *"มนุษยสัมพันธ์ในองค์กร"*. เอกสารคำสอนวิชามนุษยสัมพันธ์ในองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา และ การแนะแนว คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึงราชบุรี.

ก่อ สวัสดิพาณิชย์. (2519). *ความสัมพันธ์ในครอบครัว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

กอบกุล ถาวรานนท์. (2543). *เอกสารคำสอนรายวิชาสื่อมวลชนกับสังคม*. โปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏพระนคร.

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543) *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จรรจา สุวรรณทัต. (2523). *ครอบครัวสัมพันธ์*. ครุปริทัศน์. 6 : 52 – 57 มิ.ย.

————. (2531). *ประมวลบทความวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526 – 2531 ฉบับอภินันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : เยาวชนไทยกับการ มุ่งอนาคต*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จักรวาล ภูวพันธ์. (2537). *ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนหญิงสถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี กรุงเทพฯ*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จันทิรา ปัทมินทร และอมรกุล อินโอชานนท์. (2537). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อครอบครัว*. จุลสารศูนย์สุขวิทยาจิต.

จารีรัตน์ หอมสนั่น. (2542). *การแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมแบบกลุ่มกรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดหญิง*. วิทยานิพนธ์. ศศ.บ. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

จินตนา ณ สงขลา. (2537). *"เอกสารคำสอนมนุษยสัมพันธ"*. ภาควิชาจิตวิทยาแนะแนว คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร.

จรูญ ทองถาวร. (2536). *มนุษยสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์.

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล. (2531). *การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองและวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันและอยู่ในชั้นเรียนของครูที่มีพฤติกรรมทางวาจาและท่าทางแตกต่างกัน*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ฉันทนา ภาคบงกช. (2533). *"เทคนิคการพัฒนาความเชื่อมั่นและความคิดสำหรับเด็กปฐมวัย"*. เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ฉันทนิช อัศวนนท์. (2545). *การพัฒนาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ชูชัย สมิทไกร และสมชาย เตียวกุล. (2530). *รายงานการวิจัยเรื่องผลของประสบการณ์กลุ่มฝึกมนุษยสัมพันธ์ที่มีต่อทัศนคติส่วนบุคคลตามการรับรู้ของผู้รับการฝึก*. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. เทพเนรมิตการพิมพ์.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2530). *"จริยธรรมของเยาวชนไทย".* รายงานการวิจัยฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน , อรพินทร์ ชูชม และ สุภาพร ลอยด์. (2529). *รายงานการวิจัยเรื่อง การควบคุมอิทธิพลของสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย.* กรุงเทพฯ : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *พฤติกรรมศาสตร์เล่มที่ 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ถวัลย์ เนียมทรัพย์. (2530). *ผลของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนิสิตปริญญาตรี.* วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

ถนอมศรี อินทนนท์. (2530). *การศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ทัณฑิมา ระเบียบดี. (2529). *ผลการใช้เทคนิคแม่แบบโดยใช้สไลด์การ์ตูน เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นฤมล สิริพันธุ์. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ลำดับการเกิด เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

นรา สมประสงค์. (2520). *ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นริสา พัฒนรัฐ. (2540). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นงเยาว์ จุลชาติ. (2535). *รายงานการวิจัย เรื่อง ลักษณะบางประการของครอบครัวที่มีผลต่อการเจ็บป่วยทางจิต.* กรุงเทพ ฯ : กระทรวงสาธารณสุข.

นาตยา ปิลันธนานนท์. (2526). *อนาคตศาสตร์.* กรุงเทพฯ : พีระพัธนา.

นิตินันท์ วิชิตชลชัย. (2535). *ผลของการใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญรับ ศักดิ์มณี. (2532). *การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2532). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.

ปรมะ สตะเวทิน. (2529). *หลักนิเทศศาสตร์.* กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองการพิมพ์.

———. (2538). *หลักนิเทศศาสตร์.* กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองการพิมพ์.

ปราณี รามสูตร. (2528). *จิตวิทยาวัยรุ่น.* กรุงเทพ ฯ : รุ่งวัฒนา.

พรทิพย์ เจนจริยานนท์. (2542). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตรัง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรพิมล เมืองแวง. (2538). *ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อพฤติกรรมการกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.* (มอดินแดง). วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น. : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

พรสุดา ดิษยวรรธนะ. (2534). *พฤติกรรมการแสดงออกตามทฤษฎีของดิจิโอวานนิกับการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางชีวสังคมบางประการของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2527). *มนุษยสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

พรรณราย ทรัพยะประภา. (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2527). *"การฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกและการจัดการกับความขัดแย้ง"* จันทรเกษม 19.

เพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2527). *พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม.* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไพโรจน์ โตเทศ. (2531). *อนาคตกลุ่มประสบการณ์ที่มีในหลักสูตรประถมศึกษา.* วารสารการศึกษากรุงเทพฯ. 11(6) : 18 – 21 ; มีนาคม.

ภิรฎา กิจพัฒนเจริญ. (2543). *การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงบนเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม).* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มันทนา เพ็งนู. (2522). *พฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในเขตการศึกษา 5.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มาลินี จุฑะรพ. (2537). *จิตวิทยาการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.

————. (2541). *ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนวสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.*

เรียม ศรีทอง. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เธิร์ดเวฟ เอ็ดดุเคชั่น.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2531). *หลักการวิจัยทางการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศึกษาพรจำกัด.

————. (2536). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

————. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.*พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

————. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

————. (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

ลักขณา ฤทธิ์สนธ์. (2532). *สัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดากับบุตรวัยรุ่นที่มีต่อการปรับตัวของบุตร : ศึกษาเปรียบเทียบเขตเมืองและชนบท ในจังหวัดนครราชสีมา.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ลักขณา ธรรมไพโรจน์. (2524). *การปรับพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ละเอียด ชูประยูร และคณะ. (เมษายน 2521). *"การศึกษา Assertive Behavior ในผู้ร่วมทีมจิตเวช วารสารจิตวิทยาคลีนิค."* 9(1) : 7-19.

วงพักตร์ ภู่พันธ์ศรี. (2523). *ผลของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนักเรียนหญิง.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วรเทพ สวัสดี และคนอื่น ๆ . (2529). *คุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

วัลลภ ปิยะมโนธรรม. (2531). *เทคนิคการรักษาโรคประสาทด้วยตัวเอง.* กรุงเทพฯ : เยียร์บุ๊คพับลิชเชอร์.

วัฒนา พุทธางกูรานนท์. (2531). *สื่อสารมวลชนกับสังคม.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัฒนา พันธุ์เมฆา. (2528). *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วาสนา เจริญสอน. (2537). *ผลการใช้กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วาสนา ศรมณี และคณะ. (2517). *"ข้อสังเกตด้านสังคมและจิตวิทยาเกี่ยวกับเด็กที่เป็นโรคจิตกับพ่อแม่ที่เป็นโรคจิต".* จิตวิทยาคลีนิค 5 : 9 – 19.

วิทยา เทพยา. (2527). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์.* พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.

วิจิตร อาวะกุล. (2537). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์.* พิมพ์ครั้งที่7. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร.

วินัย ธรรมศิลป์. (2527). *การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วิไล ไชยปกรณ์. (2532). *ผลของการฝึกอบรมพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่มีต่อพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยครูพิบูลสงครามจังหวัดพิษณุโลก.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร.

วิไลวรรณ วงษ์ศิลป์. (2537). *มนุษยสัมพันธ์ในรวมบทความของวิทยากรจริยธรรม.* กรุงเทพฯ : สถาบันข้าราชการพลเรือนสำนักงานข้าราชการพลเรือน.

วีรยุทธ วิเชียรโชติ. (2523). *ทฤษฎีสังคมไมตรีสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : อำนวยการพิมพ์.

ศิริพร หลิมศิริวงศ์. (2511). *ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศิริลักษณ์ ณ กาฬสินธุ์. (2544). *จิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลายในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัดมหาสารคาม.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ศรีสุดา คัมภีร์ภัทร. (2534). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะที่เน้นองค์ประกอบพื้นฐาน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สวนา พรพัฒน์กุล. (2520). *ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของเด็กไทย.* รายงานการวิจัย ฉบับที่ 22 การศาสนา.

สมิต อาชวนิจกุล. (2533). *การพัฒนาตนเอง.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

สมควร กวียะ. (2536). *การสื่อสารมวลชนบทบาทหน้าที่ต่อชีวิตความรับผิดชอบต่อสังคม.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมดี ชาครวงศ์ไพสิฐ. (2539). *สุขภาพจิตและมิติบางด้านเกี่ยวกับตนกับพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมพร สุทัศนีย์. (2537). *มนุษยสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย.

———— . (2542). *มนุษยสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย.

สมพิศ โฉมงาม. (2534). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมภายในบ้านกับบุคลิกภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดสุพรรณบุรี.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2539). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

———— . (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.* พิมพ์ครั้งที่1 กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์.

สมุท ศิริโข. (2522). *วิธีสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มวลสาส์น.

สายใจ อาจองค์. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการเข้าสังคม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สายสุรี จุดิกุล. (2542). *Helt* : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม. (2510). *จิตวิทยาวัยรุ่น.* กรุงเทพฯ : อักษรบริการ.

สุชาดิ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. (2523). *สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุทธาภา โชติประดิษฐ์. (2537). *การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นตามมุมที่เด็กริเริ่มกิจกรรมอิสระในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุปรียา ตันสกุล. (มกราคม – มีนาคม 2537). *การฝึกการกล้าแสดงออก : เทคนิคที่น่าสนใจ.* วารสารสาธารณสุข 1765 (66).

สุพรพิศ คมขำ. (2535). *ผลของการฝึกสมรรถภาพทางกายที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* ปริญญา-นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. (2540). *จิตวิทยาทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีขั้นมูลฐานและการประยุกต์.* ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว. สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

สุรพงศ์ อำพันวงษ์. (2537). *วิธีสร้างความประทับใจ.* เดลินิวส์. 7 : 15 ต.ค.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). *การสื่อสารกับสังคม คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีย์ จันทรโมลี. (2540). *"พฤติกรรมกล้าแสดงออกการพูด".* วารสารสุขศึกษา. 20 : 76.

สำนักนโยบาย และแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

หลุย จำปาเทศ. (2533). จิตวิทยาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย.

อรพรรณ เวชสมุทรวารี. (2542). *ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเหมาะสมและความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

อรุณีประภา หอมเศรษฐี. (2528). *ภาษาเพื่อการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อังศุธร ถิ่นหลวง. (2542). *ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดภาษี กรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์. (2531). *ผลการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัจฉรา สุขารมณ์ และคณะ. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมกล้าแสดงออก.* รายงานการวิจัยฉบับที่ 49. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัมพร แต้เกษม. (2539). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะมนุษยสัมพันธ์.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารี เกษมรัติ. (2533). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมแบบปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทนุถนอม.* ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารีย์ภักดิ์ เงินบำรุง. (2541). *ทัศนคติและการยอมรับของวัยรุ่นต่อการนำเสนอข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติดผ่านนักร้อง-นักแสดง.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

Bell , R, & Daly , J.A. (1984). "Theaffinity seeking function of Communication", *Commutation Monographs.* 51 : 91-115.

Bower , Sharon Anthony and Gardon H. Bower. (1976). *Asserting Yourself : A Practical Guide for Positive Change.* Massachusetts. Addison-Wesley Publishing Company , INC.

Bishop Sue. (1995). *Assertiveness Skills training.* London : Kogan.

Blair , Glenn Myers. (1968). *Educational Psychology.* New York : Macmillan Company.

Bundura , A. (1986). *Social Foundations of Though and Action : A Social cognitive theory.* Englewood cliffs , N.J. : Prentice – Hall.

Catherine , D. (1990). *Children ' knowledge of display rulers for emotional expression and control.* California : Anerican Psychological Association.

Davis , Keith. (1967). *Human Relation at Work.* 3rd ed. Tokyo : Kogaksha.

Dubrin , A.T. (1981). *Human Relations : A Job Oreinted Approach.* Virginia : Renton Publishing.

Fulton , P.J. (1982). *Exploring Human Relation.* Boston : Honghton Mifflin Co.

Freer , T. (1987). *Factors Influencing Assertive Behavior IN Registered Nurses.* Dissertation , University of Alasta Anchorage.

Haralson , Mitchel. (1996). The Influences of Gender , School Year , and Socio Economic Status on Assertiveness for Black at Predominantly White Universities , *Dissertation Abstracts International.* 56(7) : 2574 - A ; January.

Johnson , David W. (1986). *Reaching Out Interpersonal Effectiveness and Self – Actualization.* Third Edition. New jersey : Prentice – Hall.

Kelley , Collen. (1979). *Assertion Training* : A facilitator ' s guide. La Jolla , Califronia : University Associaters.

Madelyn , Burley – Allen. (1995). *Managing assertively.* California : John Wiley & Son.

Maslow , A. H. (1954). *Motivation and Personality.* New York : Harpers & Row Publisher Incorporated.

May , Wanda Williamson. (1997). *The Effiacy of A Brief Chassroom. Format Assertiveness Training Program on Assertive Behavior , Assertive Knowledge. Anxiety and Locus of Control in fifth – grade Student.* Dissertation Abtracts International A 57/05 , Nov.

Mairon , E. Hayhes. (1990). *"Stepping up to Superior".* United. State of America.

Nurmi J.E. (1991). How Do Adolescents See Their Future ? A Review of The Development of Future. Orientation and Planning" , *Development Review.*

Piaget , Jean. (1962). *The Moral Judment of the Child.* New York : Collier Book.

Pfrost , K.S , Steven , M.J ; Parker , J.C. Mc Gowan , S.F. (1992). *The Influence of Assertion Training of Three Aspects of Assertiveness in Alcoholics.* Journal of Counseling in Psychology , March , 48(2) , 262-268.

Smith. M.J. (1975). *When I say No , Feel Guilty.* New York : The Dial Press.

Studer , Jeanning. (1996). *Understanding and Preventing Aggressive Response in Youth.* Journal of Element – School – Guidance and Counseling 3 (February) : 194-203.

S.A. Bower and G.H. Bower. (1991). *Asserting Yourself.* Philippines : Addison – Wesley Publishing.

Sansbury , David L. (1974). *"Assertive Training in Group"* , Personnel and Guidance Journal. 53(2) : October.

Seginer , Rachel and Hoda Halabi. (1991). *"Cross – Cultural Variations of Adolescent ' Future Orientation : The Case of Israeli Draze Versus Israeli Arab and Jewish Male"* , Journal of Cross Cultural Psychology. 244-257.

Willson , I and J. (1995). *The Assertive train.* Washington DC : Mc Graw Hill.

Willis , L , and J. Daisley. (1995). *The assertive trainer.* Washington DC : Mc Graw Hill.

Wolpe , J. (1973). *The Practice of Behavior Therapy.* 2nd ed. New York : Pergamon Press, Inc.

Wright , D I. (1975). *The Psychology of Moral Behavior.* Middleses , England : Penquin Book Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และ ค่าอำนาจจำแนก (t) ของเครื่องมือในการวิจัย

ตาราง 12 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ (X_1)

ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	คัดเลือกไว้	35	0.60	ตัดทิ้ง
2	0.60	ตัดทิ้ง	36	1.00	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้	37	0.60	ตัดทิ้ง
4	1.00	คัดเลือกไว้	38	0.80	คัดเลือกไว้
5	0.60	ตัดทิ้ง	39	1.00	คัดเลือกไว้
6	1.00	คัดเลือกไว้	40	0.60	ตัดทิ้ง
7	0.60	ตัดทิ้ง			
8	0.80	คัดเลือกไว้			
9	1.00	คัดเลือกไว้			
10	1.00	คัดเลือกไว้			
11	0.60	ตัดทิ้ง			
12	0.60	ตัดทิ้ง			
13	0.60	ตัดทิ้ง			
14	1.00	คัดเลือกไว้			
15	1.00	คัดเลือกไว้			
16	0.60	ตัดทิ้ง			
17	1.00	คัดเลือกไว้			
18	0.60	ตัดทิ้ง			
19	1.00	คัดเลือกไว้			
20	1.00	คัดเลือกไว้			
21	0.60	ตัดทิ้ง			
22	0.60	ตัดทิ้ง			
23	1.00	คัดเลือกไว้			
24	1.00	คัดเลือกไว้			
25	1.00	คัดเลือกไว้			
26	0.80	คัดเลือกไว้			
27	1.00	คัดเลือกไว้			
28	1.00	คัดเลือกไว้			
29	1.00	คัดเลือกไว้			
30	1.00	คัดเลือกไว้			
31	1.00	คัดเลือกไว้			
32	0.60	ตัดทิ้ง			
33	1.00	คัดเลือกไว้			
34	0.60	ตัดทิ้ง			

ตาราง 13 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2)

ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	คัดเลือกไว้	35	0.60	ตัดทิ้ง
2	1.00	คัดเลือกไว้	36	0.80	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้	37	0.40	ตัดทิ้ง
4	1.00	คัดเลือกไว้	38	0.60	ตัดทิ้ง
5	0.60	ตัดทิ้ง	39	0.60	ตัดทิ้ง
6	0.60	ตัดทิ้ง	40	0.60	ตัดทิ้ง
7	1.00	คัดเลือกไว้			
8	0.80	คัดเลือกไว้			
9	1.00	คัดเลือกไว้			
10	1.00	คัดเลือกไว้			
11	0.80	คัดเลือกไว้			
12	1.00	คัดเลือกไว้			
13	0.60	ตัดทิ้ง			
14	0.60	ตัดทิ้ง			
15	0.60	ตัดทิ้ง			
16	1.00	คัดเลือกไว้			
17	0.60	ตัดทิ้ง			
18	1.00	คัดเลือกไว้			
19	1.00	คัดเลือกไว้			
20	1.00	คัดเลือกไว้			
21	1.00	คัดเลือกไว้			
22	0.60	ตัดทิ้ง			
23	1.00	คัดเลือกไว้			
24	1.00	คัดเลือกไว้			
25	1.00	คัดเลือกไว้			
26	1.00	คัดเลือกไว้			
27	1.00	คัดเลือกไว้			
28	1.00	คัดเลือกไว้			
29	1.00	คัดเลือกไว้			
30	0.60	ตัดทิ้ง			
31	0.80	คัดเลือกไว้			
32	0.60	ตัดทิ้ง			
33	0.60	ตัดทิ้ง			
34	1.00	คัดเลือกไว้			

ตาราง 14 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ (X_3)

ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	0.80	คัดเลือกไว้	35	0.80	คัดเลือกไว้
2	0.80	คัดเลือกไว้	36	0.80	คัดเลือกไว้
3	0.80	คัดเลือกไว้	37	0.60	ตัดทิ้ง
4	0.80	คัดเลือกไว้	38	0.80	คัดเลือกไว้
5	0.60	ตัดทิ้ง	39	0.60	ตัดทิ้ง
6	0.80	คัดเลือกไว้	40	0.80	คัดเลือกไว้
7	0.80	คัดเลือกไว้			
8	0.80	คัดเลือกไว้			
9	0.60	ตัดทิ้ง			
10	0.80	คัดเลือกไว้			
11	0.80	คัดเลือกไว้			
12	0.80	คัดเลือกไว้			
13	0.60	ตัดทิ้ง			
14	0.60	ตัดทิ้ง			
15	0.80	คัดเลือกไว้			
16	0.80	คัดเลือกไว้			
17	0.80	คัดเลือกไว้			
18	0.80	คัดเลือกไว้			
19	0.80	คัดเลือกไว้			
20	0.60	ตัดทิ้ง			
21	0.60	ตัดทิ้ง			
22	0.60	ตัดทิ้ง			
23	0.60	ตัดทิ้ง			
24	0.60	ตัดทิ้ง			
25	0.60	ตัดทิ้ง			
26	0.80	คัดเลือกไว้			
27	0.60	ตัดทิ้ง			
28	0.80	คัดเลือกไว้			
29	0.80	คัดเลือกไว้			
30	0.80	คัดเลือกไว้			
31	0.60	ตัดทิ้ง			
32	0.60	ตัดทิ้ง			
33	0.80	คัดเลือกไว้			
34	0.80	คัดเลือกไว้			

ตาราง 15 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว (X_4)

ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	คัดเลือกไว้	35	0.60	ตัดทิ้ง
2	1.00	คัดเลือกไว้	36	0.60	ตัดทิ้ง
3	1.00	คัดเลือกไว้	37	0.60	ตัดทิ้ง
4	1.00	คัดเลือกไว้	38	0.60	ตัดทิ้ง
5	1.00	คัดเลือกไว้	39	0.60	ตัดทิ้ง
6	1.00	คัดเลือกไว้	40	0.60	ตัดทิ้ง
7	1.00	คัดเลือกไว้			
8	1.00	คัดเลือกไว้			
9	1.00	คัดเลือกไว้			
10	0.60	ตัดทิ้ง			
11	1.00	คัดเลือกไว้			
12	1.00	คัดเลือกไว้			
13	1.00	คัดเลือกไว้			
14	1.00	คัดเลือกไว้			
15	1.00	คัดเลือกไว้			
16	1.00	คัดเลือกไว้			
17	1.00	คัดเลือกไว้			
18	1.00	คัดเลือกไว้			
19	1.00	คัดเลือกไว้			
20	1.00	คัดเลือกไว้			
21	1.00	คัดเลือกไว้			
22	0.60	ตัดทิ้ง			
23	0.60	ตัดทิ้ง			
24	1.00	คัดเลือกไว้			
25	1.00	คัดเลือกไว้			
26	1.00	คัดเลือกไว้			
27	1.00	คัดเลือกไว้			
28	1.00	คัดเลือกไว้			
29	0.60	ตัดทิ้ง			
30	0.60	ตัดทิ้ง			
31	0.60	ตัดทิ้ง			
32	0.60	ตัดทิ้ง			
33	0.60	ตัดทิ้ง			
34	0.60	ตัดทิ้ง			

ตาราง 16 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต (X_5)

ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	0.60	ตัดทิ้ง	35	1.00	คัดเลือกไว้
2	0.60	ตัดทิ้ง	36	0.60	ตัดทิ้ง
3	0.60	ตัดทิ้ง	37	0.60	ตัดทิ้ง
4	0.80	คัดเลือกไว้	38	1.00	คัดเลือกไว้
5	0.60	ตัดทิ้ง	39	0.60	ตัดทิ้ง
6	0.80	คัดเลือกไว้	40	0.60	ตัดทิ้ง
7	0.80	คัดเลือกไว้			
8	0.80	คัดเลือกไว้			
9	0.60	ตัดทิ้ง			
10	0.80	คัดเลือกไว้			
11	1.00	คัดเลือกไว้			
12	1.00	คัดเลือกไว้			
13	1.00	คัดเลือกไว้			
14	1.00	คัดเลือกไว้			
15	1.00	คัดเลือกไว้			
16	1.00	คัดเลือกไว้			
17	0.60	คัดเลือกไว้			
18	0.80	คัดเลือกไว้			
19	1.00	คัดเลือกไว้			
20	1.00	คัดเลือกไว้			
21	1.00	คัดเลือกไว้			
22	1.00	คัดเลือกไว้			
23	1.00	คัดเลือกไว้			
24	1.00	คัดเลือกไว้			
25	1.00	คัดเลือกไว้			
26	1.00	คัดเลือกไว้			
27	0.60	ตัดทิ้ง			
28	1.00	คัดเลือกไว้			
29	0.60	ตัดทิ้ง			
30	0.60	ตัดทิ้ง			
31	1.00	คัดเลือกไว้			
32	0.60	ตัดทิ้ง			
33	0.60	ตัดทิ้ง			
34	0.60	ตัดทิ้ง			

ตาราง 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Y)

ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	คัดเลือกไว้	31	1.00	คัดเลือกไว้
2	1.00	คัดเลือกไว้	32	1.00	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้	33	0.80	คัดเลือกไว้
4	1.00	คัดเลือกไว้	34	1.00	คัดเลือกไว้
5	0.80	คัดเลือกไว้	35	1.00	คัดเลือกไว้
6	0.60	ตัดทิ้ง	36	1.00	คัดเลือกไว้
7	0.60	ตัดทิ้ง	37	1.00	คัดเลือกไว้
8	0.80	คัดเลือกไว้	38	0.80	คัดเลือกไว้
9	1.00	คัดเลือกไว้	39	1.00	คัดเลือกไว้
10	0.60	ตัดทิ้ง	40	0.60	ตัดทิ้ง
11	0.60	ตัดทิ้ง	41	0.60	ตัดทิ้ง
12	1.00	คัดเลือกไว้	42	0.60	ตัดทิ้ง
13	1.00	คัดเลือกไว้	43	1.00	คัดเลือกไว้
14	1.00	คัดเลือกไว้	44	1.00	คัดเลือกไว้
15	0.60	ตัดทิ้ง	45	0.60	ตัดทิ้ง
16	0.60	ตัดทิ้ง	46	1.00	คัดเลือกไว้
17	1.00	คัดเลือกไว้	47	1.00	คัดเลือกไว้
18	0.60	ตัดทิ้ง	48	0.60	ตัดทิ้ง
19	0.80	คัดเลือกไว้	49	1.00	คัดเลือกไว้
20	0.60	ตัดทิ้ง	50	0.60	ตัดทิ้ง
21	1.00	คัดเลือกไว้	51	0.60	ตัดทิ้ง
22	1.00	คัดเลือกไว้	52	0.60	ตัดทิ้ง
23	0.80	คัดเลือกไว้	53	0.60	ตัดทิ้ง
24	1.00	คัดเลือกไว้	54	0.60	ตัดทิ้ง
25	0.60	ตัดทิ้ง	55	1.00	คัดเลือกไว้
26	0.60	ตัดทิ้ง	56	0.60	ตัดทิ้ง
27	1.00	คัดเลือกไว้	57	0.60	ตัดทิ้ง
28	0.80	คัดเลือกไว้	58	0.60	ตัดทิ้ง
29	1.00	คัดเลือกไว้	59	0.60	ตัดทิ้ง
30	0.60	ตัดทิ้ง	60	0.60	ตัดทิ้ง

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามมนุษยสัมพันธ์ (X_1)

ข้อ	t	การพิจารณา	ข้อ	t	การพิจารณา
1	3.794**	คัดเลือกไว้	14	2.993**	คัดออก
2	9.519**	คัดเลือกไว้	15	4.529**	คัดเลือกไว้
3	3.554**	คัดเลือกไว้	16	6.274**	คัดเลือกไว้
4	3.112**	คัดออก	17	6.253**	คัดเลือกไว้
5	-.627	คัดออก	18	7.126**	คัดเลือกไว้
6	6.829**	คัดเลือกไว้	19	5.101**	คัดเลือกไว้
7	5.753**	คัดเลือกไว้	20	7.378**	คัดเลือกไว้
8	6.386**	คัดเลือกไว้	21	7.619**	คัดเลือกไว้
9	3.205**	คัดออก	22	7.598**	คัดเลือกไว้
10	-3.169	คัดออก	23	3.917**	คัดเลือกไว้
11	6.971**	คัดเลือกไว้	24	9.035**	คัดเลือกไว้
12	10.044**	คัดเลือกไว้	25	8.699**	คัดเลือกไว้
13	5.454**	คัดเลือกไว้			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเอง (X_2)

ข้อ	t	การพิจารณา	ข้อ	t	การพิจารณา
1	1.985*	คัดออก	14	2.920*	คัดออก
2	6.651**	คัดเลือกไว้	15	1.250	คัดออก
3	2.945*	คัดเลือกไว้	16	8.102**	คัดเลือกไว้
4	2.152*	คัดออก	17	2.341*	คัดเลือกไว้
5	2.425*	คัดเลือกไว้	18	3.824**	คัดเลือกไว้
6	2.174*	คัดออก	19	3.605**	คัดเลือกไว้
7	4.268**	คัดเลือกไว้	20	3.456**	คัดเลือกไว้
8	6.882**	คัดเลือกไว้	21	2.286*	คัดออก
9	3.027**	คัดออก	22	3.735**	คัดเลือกไว้
10	3.202**	คัดออก	23	6.421**	คัดเลือกไว้
11	5.061**	คัดเลือกไว้	24	6.700**	คัดเลือกไว้
12	8.444**	คัดเลือกไว้	25	2.982**	คัดเลือกไว้
13	4.238**	คัดเลือกไว้			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 20 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ (X_3)

ข้อ	t	การพิจารณา	ข้อ	t	การพิจารณา
1	6.696**	คัดเลือกไว้	14	7.384**	คัดเลือกไว้
2	8.828**	คัดเลือกไว้	15	3.822**	คัดออก
3	6.327**	คัดเลือกไว้	16	5.909**	คัดเลือกไว้
4	4.846**	คัดเลือกไว้	17	4.424**	คัดเลือกไว้
5	6.063**	คัดเลือกไว้	18	5.510**	คัดเลือกไว้
6	6.993**	คัดเลือกไว้	19	5.298**	คัดเลือกไว้
7	7.946**	คัดเลือกไว้	20	3.871**	คัดออก
8	10.597**	คัดเลือกไว้	21	7.918**	คัดเลือกไว้
9	12.225**	คัดเลือกไว้	22	8.556**	คัดเลือกไว้
10	2.695*	คัดออก	23	3.357**	คัดออก
11	7.532**	คัดเลือกไว้	24	4.400**	คัดเลือกไว้
12	9.000**	คัดเลือกไว้	25	1.354	คัดออก
13	5.697**	คัดเลือกไว้			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 21 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ (X_3)

ข้อ	t	การพิจารณา	ข้อ	t	การพิจารณา
1	6.696**	คัดเลือกไว้	14	7.384**	คัดเลือกไว้
2	8.828**	คัดเลือกไว้	15	3.822**	คัดออก
3	6.327**	คัดเลือกไว้	16	5.909**	คัดเลือกไว้
4	4.846**	คัดเลือกไว้	17	4.424**	คัดเลือกไว้
5	6.063**	คัดเลือกไว้	18	5.510**	คัดเลือกไว้
6	6.993**	คัดเลือกไว้	19	5.298**	คัดเลือกไว้
7	7.946**	คัดเลือกไว้	20	3.871**	คัดออก
8	10.597**	คัดเลือกไว้	21	7.918**	คัดเลือกไว้
9	12.225**	คัดเลือกไว้	22	8.556**	คัดเลือกไว้
10	2.695*	คัดออก	23	3.357**	คัดออก
11	7.532**	คัดเลือกไว้	24	4.400**	คัดเลือกไว้
12	9.000**	คัดเลือกไว้	25	1.354	คัดออก
13	5.697**	คัดเลือกไว้			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 22 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต (X_5)

ข้อ	t	การพิจารณา	ข้อ	t	การพิจารณา
1	-2.076	คัดออก	14	10.714**	คัดเลือกไว้
2	1.092	คัดออก	15	4.483**	คัดเลือกไว้
3	6.661**	คัดเลือกไว้	16	9.991**	คัดเลือกไว้
4	-2.852	คัดออก	17	6.189**	คัดเลือกไว้
5	7.005**	คัดเลือกไว้	18	11.169**	คัดเลือกไว้
6	7.488**	คัดเลือกไว้	19	8.345**	คัดเลือกไว้
7	8.288**	คัดเลือกไว้	20	10.137**	คัดเลือกไว้
8	4.784**	คัดออก	21	0.301	คัดออก
9	8.609**	คัดเลือกไว้	22	8.296**	คัดเลือกไว้
10	9.610**	คัดเลือกไว้	23	7.811**	คัดเลือกไว้
11	9.089**	คัดเลือกไว้	24	7.927**	คัดเลือกไว้
12	11.327**	คัดเลือกไว้	25	12.332**	คัดเลือกไว้
13	6.730**	คัดเลือกไว้			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 23 ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบสอบถามพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Y)

ข้อ	t	การพิจารณา	ข้อ	t	การพิจารณา
1	5.271**	คัดเลือกไว้	19	7.623**	คัดเลือกไว้
2	4.649**	คัดเลือกไว้	20	7.486**	คัดเลือกไว้
3	4.685**	คัดเลือกไว้	21	3.257**	คัดเลือกไว้
4	5.947**	คัดเลือกไว้	22	4.794**	คัดเลือกไว้
5	4.281**	คัดเลือกไว้	23	2.954*	คัดเลือกไว้
6	6.259**	คัดเลือกไว้	24	6.112**	คัดเลือกไว้
7	8.087**	คัดเลือกไว้	25	1.855	คัดออก
8	6.243**	คัดเลือกไว้	26	4.036**	คัดเลือกไว้
9	6.648**	คัดเลือกไว้	27	3.309**	คัดเลือกไว้
10	6.829**	คัดเลือกไว้	28	1.052	คัดออก
11	4.516**	คัดเลือกไว้	29	2.450*	คัดเลือกไว้
12	3.179**	คัดเลือกไว้	30	0.745	คัดออก
13	1.639	คัดออก	31	4.204**	คัดเลือกไว้
14	7.171**	คัดเลือกไว้	32	1.932	คัดเลือกไว้
15	3.556**	คัดเลือกไว้	33	4.285**	คัดเลือกไว้
16	2.814*	คัดเลือกไว้	34	0.606	คัดออก
17	7.107**	คัดเลือกไว้	35	2.807*	คัดเลือกไว้
18	4.795**	คัดเลือกไว้			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามฉบับที่ 1

แบบสอบถามวัดปัจจัยบางประการ

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดปัจจัยบางประการของนักเรียน ซึ่งไม่มีข้อถูกหรือผิด เป็นเพียงการปฏิบัติตนของนักเรียนเท่านั้นจึงขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ 5 ด้าน โดยแต่ละด้านให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตนเองปฏิบัติเช่นนั้นมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องซึ่งตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ช่อง

แบบสอบถามแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถามด้านมนุษยสัมพันธ์	จำนวน 20 ข้อ
2.2 แบบสอบถามด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	จำนวน 20 ข้อ
2.3 แบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ	จำนวน 20 ข้อ
2.4 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว	จำนวน 20 ข้อ
2.5 แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต	จำนวน 20 ข้อ

<u>ตัวอย่างแบบสอบถาม</u>

แบบสอบถาม	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
แบบสอบถามด้านมนุษยสัมพันธ์	(0) ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย.....	...✓...	.....	.....
แบบสอบถามด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	(0) ถ้ามั่นใจในสิ่งที่ทำแล้ว ข้าพเจ้าจะทำโดยไม่ต้องปรึกษาใคร.....	.....	...✓.	.....
แบบสอบถามอิทธิพลจากสื่อ	(0) ข้าพเจ้าชอบเลียนแบบการกระทำของบุคคลในภาพยนตร์ที่ชอบ.....	.....	.....	...✓..
แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว	(0) ในสายตาของพ่อ แม่ ท่านไม่เคยเห็นว่าข้าพเจ้าดีเลย...	.....	.....	..✓.
แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต	(0) ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลยที่จะต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคต.....	.....	..✓..	.....

จากตัวอย่าง คำตอบในแต่ละระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

จริง	หมายถึง	ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด
จริงเป็นบางครั้ง	หมายถึง	ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเป็นบางครั้ง
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียน

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป เพศ ❍ ชาย ❍ หญิง

ตอนที่ 2

1. แบบสอบถามด้านมนุษยสัมพันธ์

ข้อที่	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
1	ข้าพเจ้าชอบที่จะทำอะไรให้กับผู้อื่นแม้ว่าจะไม่รู้จักก็ตาม.....	.....	.....	.....
2	ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจเมื่อทำให้เพื่อนไม่สบายใจ.....	.....	.....	.....
3	ข้าพเจ้าจะคิดถึงความรู้สึกของคนอื่นก่อนที่จะทำอะไรลงไป.....	.....	.....	.....
4	ไม่ว่าจะทำอะไร ข้าพเจ้าจะรักษาน้ำใจของเพื่อนเสมอ.....	.....	.....	.....
5	ข้าพเจ้าจะเดินเข้าไปหากลุ่มเพื่อนถึงแม้ว่าเพื่อนจะมองไม่เห็น.....	.....	.....	.....
6	ข้าพเจ้าชอบที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะทำคนเดียว.....	.....	.....	.....
7	ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อน.....	.....	.....	.....
8	เมื่อเพื่อนมีปัญหาข้าพเจ้าอยากให้ความช่วยเหลือ.....	.....	.....	.....
9	ข้าพเจ้าคบค้าสมาคมกับเพื่อน ๆ ได้ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงฐานะของเพื่อน.....	.....	.....	.....
10	ข้าพเจ้าชอบเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดทุกกิจกรรม.....	.....	.....	.....
11	ข้าพเจ้าเป็นคนชอบเข้าสังคม.....	.....	.....	.....
12	ข้าพเจ้าชอบพบปะพูดคุยกับบุคคลอื่น.....	.....	.....	.....
13	ข้าพเจ้าคิดว่าทุกคนควรจะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน.....	.....	.....	.....
14	ทุกครั้งที่เพื่อน ๆ มาขอร้องให้ช่วยทำงานให้ ข้าพเจ้าช่วยอย่างเต็มใจถึงแม้จะไม่ค่อยมีเวลา.....	.....	.....	.....
15	ข้าพเจ้าสามารถสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเพื่อนและผู้อื่นได้เร็ว.....	.....	.....	.....
16	ข้าพเจ้าสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้.....	.....	.....	.....
17	ข้าพเจ้าช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน.....	.....	.....	.....
18	ในงานกิจกรรมของโรงเรียน ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาสที่จะได้รู้จักคนอื่น ข้าพเจ้าจะไม่ลังเลที่จะเข้าไปพูดคุยด้วย.....	.....	.....	.....
19	ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้อยู่กับเพื่อน.....	.....	.....	.....
20	ข้าพเจ้าแบ่งปันขนมและสิ่งของให้เพื่อนเสมอ ๆ.....	.....	.....	.....

2. แบบสอบถามด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

ข้อที่	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
1	ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้.....	.....	.....	.....
2	ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจที่ต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตัวเอง.....	.....	.....	.....
3	ข้าพเจ้ารู้สึกอาย เมื่อถูกชมต่อหน้าคนมาก ๆ.....	.....	.....	.....
4	เวลาทำข้อสอบเมื่อครูมายืนดูข้าพเจ้าจะคิดไม่ออก.....	.....	.....	.....
5	ในที่ประชุม ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงความคิดเห็น.....	.....	.....	.....
6	ข้าพเจ้ามักเปลี่ยนใจไม่ทำตามความคิดเดิมเมื่อได้รับคำแนะนำจากเพื่อนๆ.....	.....	.....	.....
7	ข้าพเจ้าชอบทำอะไรด้วยตัวเองเสมอ.....	.....	.....	.....
8	ข้าพเจ้ารู้สึกมั่นใจ เมื่อต้องพูดแสดงความคิดเห็น.....	.....	.....	.....
9	ข้าพเจ้ากล้าขึ้นไปตอบปัญหาในงานวิชาการของโรงเรียน.....	.....	.....	.....
10	ถ้าข้าพเจ้าได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าชั้น ข้าพเจ้ามั่นใจว่าจะทำหน้าที่ได้...	.....	.....	.....
11	ข้าพเจ้าไม่กล้าที่จะพูดกับคนที่ไม่รู้จัก.....	.....	.....	.....
12	ข้าพเจ้ากล้าที่จะแสดงบนเวที.....	.....	.....	.....
13	ข้าพเจ้ากล้าตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ถ้าคิดว่าสิ่งนั้นถูกต้อง.....	.....	.....	.....
14	ข้าพเจ้าไม่ชอบโต้แย้งกับคนอื่น เพราะไม่ค่อยมั่นใจในความคิดของตนเอง.....	.....	.....	.....
15	ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลที่ต้องไปในสถานที่ต่าง ๆ ตามลำพัง.....	.....	.....	.....
16	เมื่อข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับคนอื่น ข้าพเจ้าจะบอกให้เขาทราบ.....	.....	.....	.....
17	งานหลายอย่างที่ข้าพเจ้าคิดว่าทำถูกแล้ว แต่ก็ยังรู้สึกหวั่นไหวกลัวว่าจะผิด.....	.....	.....	.....
18	เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นข้าพเจ้าสามารถแก้ปัญหาได้.....	.....	.....	.....
19	ข้าพเจ้ามักจะหวั่นไหวต่อคำพูดของคนอื่น.....	.....	.....	.....
20	ข้าพเจ้าไม่กล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวเอง.....	.....	.....	.....

3. แบบสอบถามด้านอิทธิพลจากสื่อ

ข้อที่	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
1	ข้าพเจ้าเลียนแบบท่าทางและลักษณะการพูดของตัวละครที่ชอบ.....	.....	.....	.....
2	ข้าพเจ้าชอบแต่งตัวเลียนแบบดาราที่ชอบ.....	.....	.....	.....
3	ผลการเรียนของข้าพเจ้าต่ำลงเพราะเล่นเกมส์คอมพิวเตอร์มาก.....	.....	.....	.....
4	เมื่อโตขึ้นข้าพเจ้าอยากเป็นคนเก่งเหมือนนายกทักษิณ ชินวัตร.....	.....	.....	.....
5	การแต่งกายตามแฟชั่นช่วยสร้างความมั่นใจให้กับข้าพเจ้า.....	.....	.....	.....
6	ข้าพเจ้าชอบเลียนแบบการกระทำของบุคคลในภาพยนตร์ที่ชม.....	.....	.....	.....
7	ข้าพเจ้าชอบใส่เสื้อผ้า หรือ รองเท้าที่นำแฟชั่น.....	.....	.....	.....
8	ดารานักร้อง นักแสดง มีทรงผมที่แปลกใหม่สะดุดตาน่าเลียนแบบ.....	.....	.....	.....
9	ข้าพเจ้ามีความมั่นใจ เมื่อทำทรงผมที่แปลกใหม่ตามที่ได้เห็นจากสื่อต่าง ๆ.....	.....	.....	.....
10	ข้าพเจ้าชอบเล่นเกมส์กด หรือ วิดีโอเกมส์ ถึงแม้ว่าจะต้องหนีเรียนก็ตาม.....	.....	.....	.....
11	ข้าพเจ้าคิดว่าการเล่นเกมส์กดทำให้ข้าพเจ้าเป็นคนทันสมัย.....	.....	.....	.....
12	ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น แล้วอยากเป็นเหมือนดาราที่ชื่นชอบในการ์ตูนนั้น.....	.....	.....	.....
13	วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ข้าพเจ้าใช้เวลาอยู่กับการเล่นอินเทอร์เน็ต	.....	.....	.....
14	ข้าพเจ้าชอบดูการอภิปรายของนักการเมือง.....	.....	.....	.....
15	เมื่อดาราคนที่ข้าพเจ้าชื่นชอบป่วย หรือ เสียชีวิต ข้าพเจ้ารู้สึกใจคอหดหู่.....	.....	.....	.....
16	เวลาอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทลามกอนาจาร ทำให้ข้าพเจ้าเกิดมีพฤติกรรมอยากลอง.....	.....	.....	.....
17	การเล่นอินเทอร์เน็ตทำให้ข้าพเจ้ามีวิสัยทัศน์กว้างไกลมากขึ้น.....	.....	.....	.....
18	เมื่อดูละคร เรื่องที่มีตัวละครมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ข้าพเจ้ารู้สึกสนใจอยากติดตามชมเป็นพิเศษ.....	.....	.....	.....
19	ข้าพเจ้าแต่งตัวเลียนแบบดาราในขอบเขตที่พอเหมาะ.....	.....	.....	.....

4. แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ข้อที่	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
1	พ่อ แม่ ไม่เคยฟังความคิดเห็นของข้าพเจ้า.....	.....	.....	.....
2	พ่อ แม่ ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน เมื่อข้าพเจ้าแก้ปัญหาเองไม่ได้.....	.....	.....	.....
3	พ่อ แม่ ให้ข้าพเจ้าเรียนในสายการเรียนที่ท่านเลือกให้ โดยไม่ถามความสมัครใจของข้าพเจ้า.....	.....	.....	.....
4	เมื่อสมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้ามีปัญหาทุก ๆ คนในครอบครัวจะช่วยกันหาทางแก้ไข.....	.....	.....	.....
5	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าชอบทะเลาะเบาะแว้งกัน.....	.....	.....	.....
6	ข้าพเจ้าเบื่อเมื่อต้องอยู่บ้านร่วมกับสมาชิกในครอบครัว.....	.....	.....	.....
7	พ่อ แม่ มักแสดงให้ข้าพเจ้ารู้ว่าท่านภูมิใจในตัวของข้าพเจ้า.....	.....	.....	.....
8	เมื่อคะแนนสอบออกมาไม่ดีพ่อ แม่ จะปลอบและให้กำลังใจข้าพเจ้า.....	.....	.....	.....
9	พ่อ แม่ ไม่เคยพูดจาหยอกล้อกับข้าพเจ้า.....	.....	.....	.....
10	ในสายตาของพ่อ แม่ ท่านไม่เคยเห็นว่าข้าพเจ้าดีเลย	.....	.....	.....
11	ในวันหยุดครอบครัวของข้าพเจ้ามักจะไปเที่ยวพักผ่อนด้วยกัน.....	.....	.....	.....
12	ข้าพเจ้าถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ พ่อ แม่ ตั้งไว้.....	.....	.....	.....
13	พ่อ แม่ ไม่อนุญาตให้ข้าพเจ้าคบเพื่อนต่างเพศ เพราะเกรงว่าจะทำให้เสียการเรียน.....	.....	.....	.....
14	เมื่อต้องเผชิญหน้ากับ พ่อ แม่ ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัด.....	.....	.....	.....
15	ข้าพเจ้าสามารถปรึกษาปัญหาทุก ๆ เรื่องได้กับ พ่อ แม่ หรือ พี่ น้อง.....	.....	.....	.....
16	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดพลาดจะถูกพ่อ แม่ จะตำหนิทันทีไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าใคร.....	.....	.....	.....
17	ข้าพเจ้ามักมีเรื่องขัดแย้งกับ พ่อ แม่.....	.....	.....	.....
18	พ่อ แม่ จะอธิบายเหตุผลก่อนที่จะลงโทษทุกครั้ง.....	.....	.....	.....
19	ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ นอกจากไปกับ พ่อ แม่.....	.....	.....	.....
20	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าในบ้านมีกฎเกณฑ์มากเกินไป.....	.....	.....	.....

5. แบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคต

ข้อที่	ข้อความ	จริง	จริงเป็นบางครั้ง	ไม่จริงเลย
1	ข้าพเจ้าจะพยายามทำงานนั้นอีกจนกว่าจะสำเร็จแม้งานจะยากเพียงใด.....	.....	.....	.....
2	ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของอนาคต หรือมุ่งมั่นเพื่ออนาคต.....	.....	.....	.....
3	ข้าพเจ้าสามารถทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งได้ติดต่อกันเป็นเวลานานโดยไม่เบื่อหน่าย.....	.....	.....	.....
4	เมื่อเริ่มต้นทำสิ่งใด ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนกว่าจะสำเร็จ.....	.....	.....	.....
5	ถึงแม้ว่าเทอมที่ผ่านมาผลการเรียนจะไม่ค่อยดีแต่ข้าพเจ้าก็พยายามศึกษาเล่าเรียนต่อไป.....	.....	.....	.....
6	ถ้าข้าพเจ้าสอบตกในรายวิชาใด ข้าพเจ้าจะหาความรู้เพิ่มเติมในรายวิชานั้นให้มากขึ้น.....	.....	.....	.....
7	แม้ว่าข้าพเจ้าจะไม่ชอบเรียนในบางวิชา ข้าพเจ้าก็พยายามตั้งใจเรียน.....	.....	.....	.....
8	ข้าพเจ้าจะเลือกเรียนต่อตามความถนัดและความสามารถ.....	.....	.....	.....
9	ข้าพเจ้าจะติดตามข่าวและศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาที่จะเรียนต่อ.....	.....	.....	.....
10	ข้าพเจ้ารู้ว่าการสอบเข้าเรียนต่อนั้นยาก แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ท้อถอย.....	.....	.....	.....
11	ข้าพเจ้าคิดไว้แล้วว่าควรจะประกอบอาชีพอะไรในอนาคต.....	.....	.....	.....
12	ข้าพเจ้าจะเลือกอาชีพที่ตรงกับความสามารถและความสนใจของตนเอง.....	.....	.....	.....
13	ถ้าข้าพเจ้ามีปัญหาในการทำงาน ข้าพเจ้าพยายามแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง.....	.....	.....	.....
14	ข้าพเจ้าศึกษาเล่าเรียนเพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต.....	.....	.....	.....
15	ถ้าพ่อ แม่ ไม่ให้ข้าพเจ้าเรียนต่อ ข้าพเจ้าก็จะหาทางเรียนต่อให้ได้.....	.....	.....	.....
16	ข้าพเจ้าพยายามหาโอกาสเรียนต่อสูง ๆ เพื่อที่จะได้ทำงานที่มั่นคงในอนาคต.....	.....	.....	.....
17	ข้าพเจ้าจะทำการบ้านให้เสร็จก่อนออกไปเที่ยวเสมอ.....	.....	.....	.....
18	ข้าพเจ้าคิดไว้ว่าควรจะเรียนต่ออะไรหลังจากเรียนจบ ม.3	.....	.....	.....
19	ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเรียนอะไร ข้าพเจ้าจะพิจารณาสาขาวิชาต่าง ๆ ในการเรียนต่อ.....	.....	.....	.....
20	ข้าพเจ้ายอมอดทนลำบากเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย.....	.....	.....	.....

แบบสอบถามฉบับที่ 2
แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 30 ข้อ ให้นักเรียนทำทุกข้อ

2. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสถานการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อพบเหตุการณ์นั้น ๆ บางสถานการณ์อาจมิได้เกิดกับตัวนักเรียนจริงก็ให้สมมุติว่าถ้าเกิดสถานการณ์เช่นนั้น นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร คำตอบของนักเรียนไม่มีคำตอบใดผิด หรือถูก เพราะเป็นความรู้สึกส่วนตัวของนักเรียน คำตอบจึงอาจแตกต่างกับผู้อื่น ขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

3. ในแต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จาก ข้อ ก. , ข. , ค. แล้วทำเครื่องหมาย (x) ทับตัวอักษรนั้น

แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก

ข้อที่	สถานการณ์
1	ถ้าเพื่อนข้าง ๆ คุยเสียงดังขณะที่นักเรียนกำลังเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. หันไปบอกให้เพื่อนหยุดส่งเสียงรบกวนคนอื่น ข. แอบมองหน้าเพื่อน แต่ก็พูดอะไรไม่ออก ค. พูดว่าลอย ๆ ให้เพื่อนได้ยิน เพื่อให้เขาลดเสียงคุยลงบ้าง
2	ในชั่วโมงเรียนเวลาอาจารย์สอนถ้านักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาบทเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ยืนขึ้นถาม ข. นั่งเฉย เก็บความสงสัยไว้ ค. หมดคาบเรียนแล้วไปถามอาจารย์ที่ห้องพักครู
3	ถ้านักเรียนร่วมทำกิจกรรมของโรงเรียนแล้วทำให้กลับบ้านผิดเวลา เมื่อกลับถึงบ้านนักเรียนจะทำอย่างไร ก. บอกตามความจริง ข. บอกว่าอาจารย์สอนเพิ่มเติมนอกเวลา ค. นิ่งเฉยไม่พูดอะไร

แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก

ข้อที่	สถานการณ์
4	เมื่อชาวต่างชาติเดินเข้ามาถาม นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. พยายามฟังแล้วตอบคำถาม ข. รีบเดินหนี ค. ชี้ให้ไปถามคนอื่น
5	เมื่อมีเหตุการณ์ใดที่ทำให้ต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. คิดและตัดสินใจทันที ข. ลังเลไม่กล้าตัดสินใจ ค. ให้เพื่อนตัดสินใจแล้วตามเพื่อน
6	ในชั่วโมงเรียนเมื่ออาจารย์ถามโดยไม่เจาะจงชื่อใคร นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ยกมือแล้วยืนขึ้นตอบคำถามทันที ข. นั่งเฉยไม่ตอบ ค. ปล่อยให้คนอื่นตอบไปก่อน
7	เมื่อนักเรียนซื้อของมาจากร้าน พบว่าของที่ซื้อมามีตำหนิ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. นำของไปคืน ข. เลยตามเลย ค. ให้แม่เอาของไปคืนแทน
8	เพื่อนในห้องชอบชวนคุยตอนที่นักเรียนนั่งอ่านหนังสือ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. หยุดอ่านหนังสือแล้วมาคุยกับเพื่อน ข. บอกเพื่อนตรง ๆ ว่ากำลังอ่านหนังสืออย่ามารบกวน ค. อ่านบ้าง คุยบ้าง
9	เมื่อต้องเดินเข้าไปในห้องประชุมคนเดียว นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. เดินเข้าไปโดยด้วยความมั่นใจ ข. ไม่เข้าร่วมประชุม ค. รอเพื่อน ถ้ามีเพื่อนถึงจะเข้าร่วมประชุม
10	เมื่อนักเรียนรู้ว่าอาจารย์สอนผิด นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ไม่กล้าบอกอาจารย์นั่งเฉย ข. บอกอาจารย์ว่าสอนผิด ค. กระซิบบอกเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ ให้บอก
11	ถ้านักเรียนเรียนจบชั้น ม.3 แล้ว ผู้ปกครองให้นักเรียนเลือกเรียนในสายการเรียนที่นักเรียนไม่ชอบ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. อธิบายให้ผู้ปกครองทราบว่าไม่ชอบขอเรียนสายที่ตนชอบ ข. ฝืนใจเรียน เพราะไม่อยากทำให้ผู้ปกครองเสียใจ ค. ให้เพื่อนช่วยพูดกับผู้ปกครองให้
12	เพื่อนในห้องนัดไปเที่ยวในวันหยุด นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ขออนุญาตผู้ปกครองว่าเพื่อนนัดไปเที่ยว ข. ให้เพื่อนไปขออนุญาตผู้ปกครองให้ ค. แอบหนีออกจากบ้านตอนที่ผู้ปกครองไม่อยู่

แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก

ข้อที่	สถานการณ์
13	เพื่อนชวนไปงานวันเกิดเพื่อนในห้อง ถ้านักเรียนไม่อยากไป นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. บอกเพื่อนตามตรงว่าไม่สะดวกที่จะไป ข. ทำเฉยไม่รับปาก และไม่ปฏิเสธ ค. ให้เพื่อนคนอื่นบอกว่าไม่ไป
14	เมื่อเพื่อนให้ทำงานในสิ่งที่นักเรียนไม่ชอบ และไม่ถนัด นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. บอกเพื่อนว่าทำไม่ได้ เพราะไม่ถนัด ข. ลองทำดูก่อน ถ้าทำไม่ได้ถึงบอก ค. โกรธเพื่อน และไม่ทำ
15	ถ้าเพื่อนชอบคันกระเป๋า โดยไม่ขออนุญาต นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. บอกเพื่อนไม่ให้คัน ข. ไม่พูดแต่พยายามเก็บกระเป๋า ค. บอกอาจารย์ที่ปรึกษา
16	ถ้าเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ ชอบหยิบของใช้นักเรียนไปโดยไม่ขออนุญาต นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ปล่อยเลยตามเลย ข. บอกถ้าจะมาเอาไปใช้ให้ขออนุญาตด้วย ค. แกล้งไปเอาของเขามาบ้าง เป็นการแก้เผ็ด
17	อาจารย์ยึดหนังสืออ่านเล่น ที่นักเรียนนำมาโรงเรียน แต่ไม่ได้อ่านในเวลาเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ชี้แจงให้อาจารย์ฟังว่าไม่ได้อ่านในเวลาเรียน สมควรได้รับหนังสือคืน ข. ไม่กล้าพูดอะไร ยอมให้ยึดโดยดี ค. โต้เถียงไม่ยอมให้ยึดหนังสือ
18	เมื่อนัดกับเพื่อนทุกครั้ง เพื่อนจะปล่อยให้รอนาน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. พูดกับเพื่อนตรง ๆ ว่าอยากให้เพื่อนมาตรงเวลา ข. นั่งรอไปเรื่อย ๆ จนกว่าเพื่อนจะมา ค. ต่อว่าเพื่อนแรง ๆ ว่าเสียเวลา คราวหน้าจะไม่ไปด้วย
19	ถ้าเพื่อนบ้านชอบเปิดวิทยุเสียงดังเป็นประจำ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. เดินไปบอกให้เขาลดเสียงวิทยุลง ข. บอกให้เพื่อนบ้านต่อว่าแทน ค. เฉย ๆ เพราะเกรงใจ
20	เมื่อถูกยัดเยียดให้ซื้อสินค้าที่ไม่ต้องการ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ปฏิเสธว่าไม่ชอบ และไม่ซื้อ ข. หาวิธีเลี่ยงไม่ซื้อ แต่ไม่บอกตรง ๆ ค. ซื้อเพราะรำคาญ
21	เมื่อนักเรียนถูกทำโทษโดยไม่มีความผิด นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ขอให้มีการพิจารณาการลงโทษใหม่ ข. ไม่ยอมรับการลงโทษ ค. ยอมรับโทษ เพราะไม่กล้าตอบโต้

แบบสอบถามวัดพฤติกรรมกล้าแสดงออก

ข้อที่	สถานการณ์
22	ในงานเลี้ยงตอนปิดภาคเรียน นักเรียนถูกเชิญให้ขึ้นไปร้องเพลงบนเวที นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. ตอบปฏิเสธทันที เพราะไม่กล้า ข. พยายามร้องให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ค. บอกให้เพื่อนร้องแทน
23	ในงานวิชาการของโรงเรียน นักเรียนถูกคัดเลือกให้เป็นพิธีกรในงาน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. เต็มใจเป็นพิธีกร เพราะได้รับการคัดเลือก ข. รู้สึกประหม่าแต่ก็จะพยายามทำให้ดีที่สุด ค. ไม่ยอมเป็น เพราะกลัวทำไม่ได้
24	เวลาทำงานกลุ่ม อาจารย์ให้ตัวแทนออกไปนำเสนอหน้าห้อง นักเรียนได้รับการคัดเลือกจะปฏิบัติอย่างไร ก. เต็มใจ และเตรียมตัวให้พร้อมที่จะนำเสนอ ข. บอกให้เพื่อนเลือกคนอื่นแทน ค. ขอผลัดว่าคราวหน้าจะออกไปนำเสนอ
25	ตอนเช้าเข้าแถวมีกิจกรรมหน้าเสาธง อาจารย์เปิดรับสมัครให้นักเรียนพูดเรื่องที่มีคุณค่าต่อชีวิตเป็นเวลา 5 นาที ทุกวัน เพื่อนในห้องชวนไปสมัคร นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. รีบไปสมัครเพราะจะได้พูดหน้าเสาธง ข. ไม่ไป ค. บอกให้เพื่อนไปชวนคนอื่น
26	นักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นคนดูแลรักษาความสะอาดภายในห้อง เห็นอนุชาทิ้งขยะเกลื่อนห้อง เพื่อนบอกว่า อย่าไปยุ่งเลยเพราะอนุชาเป็นคนเกเร นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. เข้าไปบอกอนุชาให้ทิ้งขยะลงถัง ข. ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น ค. ให้เพื่อนคนอื่นไปบอก
27	นักเรียนเห็นนิตยา กำลังจะขโมยกระเป๋าเงินของสิชาเพื่อนในห้อง นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. เข้าไปบอกนิตยาไม่ให้ขโมย เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ดี ข. จับตาดู แล้วไปบอกอาจารย์ที่ปรึกษา ค. ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น เพราะไม่ใช่เรื่องของตัวเอง
28	เพื่อนสนิทถูกเพื่อนห้องอื่นรังแก นักเรียนเห็นเหตุการณ์จะปฏิบัติอย่างไร ก. เข้าไปช่วย ขอร้องให้คนรังแกหยุด ข. รีบวิ่งไปบอกอาจารย์ให้มาช่วย ค. รีบวิ่งหนีกลัวถูกทำร้าย
29	ในวันเปิดเทอมนักเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าห้องแทนคนเดิมที่ลาออก นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. เต็มใจ และดีใจที่ได้รับคัดเลือก ข. ตอบปฏิเสธว่าไม่มีความสามารถ ค. บอกให้เลือกคนอื่นแทน
30	ในที่ประชุมถ้ามีเพื่อนลุกขึ้นพูดขัดแย้งขณะนักเรียนกำลังพูด นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. แสดงกิริยาให้เพื่อนรู้ทันทีว่าไม่พอใจ ข. บอกเพื่อนว่าขอให้พูดให้จบก่อน แล้วค่อยแสดงความคิดเห็นทีหลัง ค. พูดต่อไปทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้

ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือ 😐

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์วัญญา วิศาลาภรณ์ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางละออ แก้วสุวรรณ
วันเดือนปีเกิด	21 มกราคม 2507
สถานที่เกิด	อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	42/11 หมู่ 3 ถนนฉิมพลี แขวงฉิมพลี ตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10170
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	นักวิชาการวัฒนธรรม 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี ชั้น 3 (ศาลากลางเก่า) ถนนรัตนาธิเบศร์ ต.บางกระสอ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนผู้ใหญ่สามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2532	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกสุขศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2547	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ